

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

Volba idolů ve školním věku (Pop-Pantheon)

Idolization In The School Age (Pop-Pantheon)

Bakalářská práce

Zdeněk Ryba

Studijní obor: Psychologie a speciální pedagogika

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miloš Kučera, CSc.

V Praze, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **Volba idolů ve školním věku (Pop-Pantheon)** vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

.....

podpis

„Klaníme se tvorstvu, namísto abychom se klaněli Stvořiteli.“¹

Děkuji docentu Kučerovi za jeho trpělivost a pohotovost při supervizi mé bakalářské práce a jeho přítomnost ve chvílích, o kterých možná nemá ani tušení.

Mnoho díky zaslouží má rodina za významnou podporu při studiu.

Neméně děkuji svým spolužákům za ochotu a vstřícnost při poskytnutí jejich studentských prací.

S vděčností myslím na „Non-glamorous/příbuzné, nepřibuzné i vrstevníky, s nimiž jsem se vrstevnický identifikoval, a kteří mě významně podporovali v mnohdy drsném principu reality.“

Dík také patří všem „blízkým, vzdáleným a Nejvyššímu.“

¹ Podle Listu Římanům 1:25

ABSTRAKT

Základním tématem práce je volba vzorů dětí na základní škole. Je součástí výzkumu Miloše Kučery na PedF UK, a navazuje na výsledky diplomových prací Mikšíčka (1999) a Kravcové (2008) a krátkého příspěvku Kučery (2008). Cílem práce je vytvoření databáze idolů, stanovení modelů jejich kategorizace a sledování proměn jejich rubrik z vývojového a gendrového hlediska. Idolizace je nahlížena zakotveně ve Freudově pozdní teorii psychického vývoje. V první části práce je vypracován teoretický aparát na základě syntézy závěrů předchozích autorů. Empirická část představuje tři modely kategorizace, včetně základních a speciálních typů vazeb žáků k idolům. Hlavní metodou je kvalitativní hodnocení souboru na základě principu emergence, sdružováním společných znaků voleb do kategorií, které jsou posléze kvantifikovány a statisticky zpracovány. Závěr práce přináší hlavní charakteristiku chlapecké a dívčí idolizace.

Klíčová slova: primární a sekundární vazby; identifikace; adorace; pudy a sublimace; genderové rozdíly; vývojové rozdíly

ABSTRACT

The main theme of this thesis is basic-school-age children choice of idols. The work is a part of Miloš Kučera research at Faculty of Education UK and it follows up the Mikšíček (1999) and Kravcová (2008) conclusions in their diploma thesis and short Kučera's contribution. The goal of this thesis is to make a database of idols and to create models of categorization. Three models of categorization are searching for developmental and gender metamorphosis of children preferences. The idolization is embedded in Freud late theory of psychical development. The theoretical framework is made in the base of synthesis of previous authors conclusions, which are revised in empirical part. The basic and special types of attachment to idols are presented in the empirical part of thesis. The main method is qualitative evaluation of data in the base of emergence principle, it means the method of common features concentration to categories, which are quantified and processed by the statistic. The conclusion brings the main characteristic of boy and girl idolization.

Key words: primary and secondary attachments, identification, adoration, drives and sublimation, gender differences, developmental differences

Obsah

1	Úvod.....	1
---	-----------	---

TEORETICKÁ ČÁST

2	Psychika a její vývoj (Sigmund Freud)	4
2.1	Dvojitá povaha pudů a libido	4
2.2	Instance Ono	5
2.3	Instance Já a narcistické libido	5
2.4	Instance Nadjá a Oidipický komplex	7
2.5	Identifikace	9
2.6	Desexualizace a sublimace pudu	11
2.7	Libidinózní split aneb co mají společného zamilovanost idealizace a hrdina?	12
3	Výzkum idolů (Miloš Kučera a kol.)	14
3.1	Kořeny – Mikšíčkovy směřování na Olymp	14
3.2	Kučerova revize – první typologie „nového Pantheonu“	19
3.3	Kravicové nová perspektiva a druhá typologie vztahová.....	22
4	Utřídění pojmů	30
5	Výzkumné úkoly a metoda.....	32

EMPIRICKÁ ČÁST

6	Sběr dat.....	35
6.1	Vstup do škol a spolupráce s učiteli.....	35
6.2	Zadání a vypracování výzkumné (anketní) otázky a jejich specifika	35
6.3	Rozhovory a výchozí zpracování.....	37
7	Popis dat a souhrnné přehlednutí vzorku	38
8	Kvalitativní zpracování (kategorizační práce).....	41
8.1	Fenomenologické třídění (I. kategorizace).....	41
8.2	Sociologicky-výrokové třídění (II. kategorizace)	42

9	Kvantitativně-kvalitativní rozbor dat s přihlédnutím k vývoji a genderu respondentů	53
9.1	Fenomenologické třídění	53
9.2	Sociologicky-výrokové třídění	57
10	Psychologická interpretace dat (KUKLAF třídění)	67
10.1	Základní vazby	68
10.1.1	Identifikace	68
10.1.2	Adorace	69
10.1.3	Sublimace	69
10.2	Speciální vazby	70
10.3	Doplňující ujasnění při hodnocení voleb	72
10.4	Postup při psychologickém hodnocení voleb v našem souboru	73
10.5	Vyhodnocení KUKLAF	74
10.5.1	CHLAPCI	74
10.5.2	DÍVKY	75
10.5.3	SROVNÁNÍ CHLAPCI vs. DÍVKY	76
10.5.4	Shrnutí výsledků KUKLAF	79

DISKUZE

11	Reflexe teoretické části	82
12	Reflexe empirické části	83
12.1	Fenomenologické třídění – souhrn	84
12.2	Sociologicky-výrokové třídění – souhrn	86
12.3	KUKLAF třídění – souhrn výskytu typů vazeb	89
12.4	Srovnání se závěry předchozích badajících	92
13	Hodnocení plnění výzkumného záměru a výzkumných úkolů	98
13.1	Přínos celé práce aneb „jak to dopadlo“	98
13.2	Limity celé práce aneb „jak by to bývalo mohlo dopadnout“	98

14	Závěr	100
15	Literatura	103
15.1	Primární zdroje	103
15.2	Další zdroje.....	103
16	Přílohy	II
16.1	Příloha č. 1 – Rozložení počtu žáků a voleb	II
16.2	Příloha č. 2 – Přepočet voleb na žáka a síla jedné volby	III
16.3	Příloha č. 3 - Poměrné rozložení ročníků z hlediska voleb.....	IV
16.4	Příloha č. 4 - Struktura kategorií sociologicky-výrokového třídění DÍVKY	V
16.5	Příloha č. 5 - Struktura kategorií sociologicky-výrokového třídění CHLAPCI .	6
16.6	Příloha č. 6 - Fenomenologické třídění CHLAPCI.....	VII
16.7	Příloha č. 7 - Fenomenologického třídění DÍVKY	VIII
16.8	Příloha č. 8 - Celková obsazenost fenomenologických kategorií.....	IX
16.9	Příloha číslo 9 - Souhrn sociologicky-výrokového třídění.....	X
16.10	Příloha číslo 10 - Rozložení voleb ve čtvrté úrovni sociologicky-výrokového třídění	XIII
16.11	Příloha číslo 11 – Rozdělení vazeb podle KUKLAF	XVII
16.12	Příloha číslo 12 – Rozmístění vazeb podle KUKLAF hodnocení v našem souboru u chlapců	XVIII
16.13	Příloha číslo 13 – Rozmístění vazeb podle KUKLAF hodnocení v našem souboru u dívek.....	XIX
16.14	Příloha číslo 14 – Výskyt vazeb u chlapců podle KUKLAF	XX
16.15	Příloha číslo 15 – Výskyt vazeb u dívek podle KUKLAF	XXI

1 Úvod

Zřejmě každému člověku je údělem tendence vzhlížet k někomu většímu, než je on sám, mocnějšímu, krásnějšímu, šikovnějšímu, zvolený atribut je snad právě podle nedostatku, který jedinec překonává. Osoba si tak volí vzor, svého vůdce, kterého vyzdvihne mnohdy až na úroveň boží existence. Volí si jednoho, dva či celé skupiny, a vytváří si tak vlastní vesmírný řád, svůj Panteon Bohů, jimž se určitým způsobem klaní a koří se jim. Obdivovatel si opatří různé předměty, které idol reprezentují, zvolené božstvo zpřítomňuje.

Právě takto od počátku chápe vzhlížení dětí a adolescentů k slavným osobám výzkum zaštiťovaný a realizovaný docentem Kučerou na katedře Psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Prvním přispěvatelem se stal Ondřej Mikšíček (1999) a poté Jana Kravcová (2008) svými diplomovými pracemi.

Ondřej Mikšíček, který si položil v roce 1998 otázku, která se ptá po výslovných (explicitně deklarovaných) důvodech selektivní volby Vzorů. Otázku zformuloval do anketní podoby a zadal ji žákům dvou pražských základních škol od šesté do deváté třídy, ale sebraná data nakonec sloučil do jednoho souboru. Takový soubor začne Mikšíček, pod vedením svého školitele, chápat jako reprezentativní vzorek „vyšších mocných“, které modelují a formují životy dospívajících, a jelikož ho tvoří osobnosti ze zábavního světa, populární ikony, začne být soubor nazývaný Pantheonem populárních hvězd: Pop-Pantheon. Za deset let, v publikaci *Formy citů - Lacanovská teorie* nabídl doc. Kučera reinterpretaci některých voleb z Mikšíčkova souboru v ucelené etnografické teorii vztahů mezi dívkami a chlapci, v analytické epistémě z hlediska citů.

Na Mikšíčkovu práci navázala v roce 2008 Jana Kravcová. Téma značně obohatila, prohloubila a rozšířila obzor o volby dětí od druhé třídy. Zvolené idoly již nenazývá „bohy“, jimž by prisuzovala strukturující funkci, ale označuje je jako „významné“ druhé, jejichž hlavní funkce je chápána jako „vztahové médium“ usnadňující (nebo dokonce umožňující) přechod dítěte (adolescenta) do úplné dospělosti po stránce vztahové, přísně vzato odpoutání se od rodičů (pečujících osob), a přesunutí citové vazby (příp. citových vazeb) na vrstevníky. Nepřekvapí nás, že práce má analytické podloží a tím méně, že vazbu označuje *attachment*, který rozlišuje na prvotní (*primární*) k rodičům, a druhotný (*sekundární*) ke všem ostatním. Ze sebraných dat ve vzorku selektivně vybírá a třídí, ve

shodě s Mikšíčkovým výzkumem, pouze volby zahrnující známé osobnosti, čímž poznání opět zúží.

Moje práce navazuje na předchozí bádání. V analytickém duchu rozpracovává daleko větší vzorek dětí, resp. jejich voleb, ve věku od první do deváté třídy. Jsou zahrnuty nejen známí dospělí, ale i ostatní volby tzv. sekundárního attachmentu, ale i samotní rodiče a další rodinné osoby. V základním paradigmatu je práce zakořeněna ve Freudově teorii libida a jejím vázání. Těžiště práce spočívá ve vytvoření modelů třídění voleb a mj. sledování proměn a přeskupování vazeb dětí ke svým Vyvoleným.

Jsem si vědom, že každé racionální poznání s sebou nese i nutnou „fyziologickou“ redukci. Touto prací bychom však chtěli přispět takříkajíc alespoň „svou troškou do Pantheonu“, a poodhalit tak další kousek ze zázraku Stvoření.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Psychika a její vývoj (Sigmund Freud)

Dříve, než si představíme samotnou historii výzkumu idolů, navštívíme Vídeň v první čtvrtině 20. století. Posadíme se takřkajíc do kanape věhlasného neurologa a „otce psychoanalýzy“, autora dvojí topiky psychického aparátu, psychosexuální teorie, přínosce pojmu „libido“, přispěvatele k teorii neuróz, a mnohé další. Řeč není o nikom jiném, než o Sigmundu Freudovi. Nás budou nejvíce zajímat poznatky o **identitním** vývoji a **vývoji jáství**, které jsou úzce spjaty s Freudovou teorií libidinózního **obsazování objektů** a procesem jejich mnohdy dramatického se vzdávání za pomoci mechanismu **identifikace**. Poznatky nám poskytnou rámec, který nám posléze pomůže v chápání voleb idolů dětí na základních školách a poskytne vodítko k jejich třídění do kategorií.

2.1 Dvojí povaha pudů a libido

Freud svoji teorii staví na předpokladu, že organismus, aby mohl být životný, disponuje pudovým základem. Postupným vývojem organismů a diferenciací ke stále složitějším celkům, řekněme fylogenezí, se vynořil psychický aparát, v jehož základě tkví životní (či oživující) energie, kterou nazývá **libido**. V jeho pozdním pojetí je tvořeno dvěma silami; **pudem sexuálním** (Eros), obecně zahrnující síly, které mají za cíl sjednotit živé substance (sexuální pud, pud sebezáchovný a vývojově později zabrzděná pudová hnutí), a **pudem destruktivním** (k smrti), který chápe jako tendenci organismu k anorganickému stavu, a v podstatě ho ztotožňuje se sadismem (zahrnuje sem destruktivní hnutí, svalstvo a obecně síly proti vnějšímu světu). Tyto síly se mohou spolu vzájemně **vázat** a mísit. Život pak chápe jako boj a kompromis mezi těmito dvěma tendencemi, které obě chtějí vybojovat a nastolit svůj stav. V psychice ve své první topice, podle své dřívější teorie, rozpoznává tři komponenty: *vědomí, předvědomí a nevědomí*, a zdůrazňuje jejich **dynamickou** povahu. Alespoň tak přibližně lze číst shrnující Freudovu epistému, předloženou v pozdním spisu *Mimo princip slasti*². Ve spisu rozvíjí i další úvahy, které se snaží podpořit hojnými odkazy k tehdejšímu biologickému poznání. Pojdme ale od začátku.

² FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. V Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999. ISBN 80-86123-09-X.

2.2 Instance Ono

Můžeme říci, že celá Freudova psychologická teorie začíná od okamžiku narození dítěte. V následujících podkapitolách se pokusíme stručně zachytit body, které budou klíčové pro naše zkoumání předmětu zájmu, pro fenomén volení vzorů a oblíbenců dětmi školního věku.

V nediferencované podobě psychiky, vlastně když se dítě narodí, existuje pouze libido, které se řídí **principem slasti**: tzn. síla, která chce agravovat příjemné a eliminovat nepříjemné. Tento princip a mechanismus tvoří řekněme základ psychiky, pro který Freud ve své druhé topografii zřídí instanci s názvem **Ono**. Obsáhle o jejím zavedení do teoretického rámce pojednává ve spisu *Já a Ono*³, plně vycházející z klinické zkušenosti. Freud definuje Ono jako psychično, jehož hájemstvím je nevědomí, odkud skrytě autokraticky řídí ostatní instance (resp. jim dodává energii). (Mimochodem tento poznatek je pro nás velice důležitým momentem, až se budeme pokoušet nahlédnout motivaci žáků k volbám jednotlivých idolů i k jejich *ne*-zdůvodnění.) Freud uvádí Nietzscheho definici: Ono je „to, co je v naší bytosti neosobní a takřikajíc přírodně nevyhnutelné.“ (Freud, str. 228) Stručně řečeno, Ono je bezuzdným amorálním vládcem, který sleduje pouze jeden cíl - svoje uspokojení. Primárně jde tedy Ono (libidinózní energii) o svoje bezprostřední a nejlépe bezodkladné (motorické) vybití, které lze nazvat uspokojením. V raných fázích života lidské bytosti dochází k uspokojení **autoerotickou** cestou, zprvu skutečně bezodkladně. Pokud se má však člověk stát zdravou dospělou osobností, musí si vyvinout mechanismy oddalující uspokojení a podstoupit zdoluhavou cestu převedení „oné“ libidinózní energie na milostný objekt, na kterém bude uspokojována. V každém případě ale cesta nemusí končit stejným cílem, nýbrž se může různě zastavovat (fixace pudu) či sublimovat (desexualizace pudu) v jiné, společensky hodnotné a ceněné, akci.

2.3 Instance Já a narcistické libido

Na začátku života jsme plně ponořeni do své slasti, a hovoříme o tzv. polymorfní perversnosti, **autoerotismu** či **primárním narcismu** (viz *Tři pojednání k teorii sexuality a Úvod do narcismu*; „narcismus“ je v průběhu bádání radikálně se měnícím pojmem, který

³ FREUD, Sigmund. *Das Ich und das Es*. Leipzig: Intern. Psychoanalyt. Verlag, 1923.; citováno z FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. V Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999. ISBN 80-86123-09-X.

zde nebudeme více rozebírat). Postupem času však zjišťujeme, že v našem okolí existují i jiní lidé (objekty), kteří dokážou vyhovět našim požadavkům (uspokojovat libido), ale i lidé, kteří jim vyhovět nedokážou. Jsme nuceni diferencovat svůj vnitřní život, čímž jsou položeny základy **instance Já**. Jsme konfrontováni se skutečností, že princip slasti, ve své absolutní podobě, nefunguje, a musíme ze svých nároků „slevovat“ ve prospěch **principu reality**. Ten se prosazuje tím, že „ukrajuje“ z narcistního (polymorfně-perverzního) obsazení ve prospěch obsazení objektů, a v Já vytváří **odpory**; typický mechanismus pro oddělování vědomé a nevědomé sféry psychik - **vytěsnění**. Maximálního ukojení (primárního narcismu) jsme se však nikdy nevzdali; mechanismus byl „pouze přesunut“ do **nevědomí**. V bdělém stavu „(...) používáme zvláštních triků, abychom obešli odpor a dočasně přijali vytěsněný obsah do našeho Já, což nám přinese slast.“ (Freud, str. 111) Takovými situacemi jsou situace **vtipu a humoru**. Požíváme slast, kterou vědomím (instancí Já) zadržujeme. Jde o dočasný návrat k předchozímu stavu: prolomení odporu a uspokojení instance Ono.

Dovídáme se, že aby bylo možné odložit bezprostřední uspokojení organismu (odvedení živoucí energie), pudová síla musí být **vázána**. Znamená to, že sled akcí, které vedou k cíli (uspokojení), jsou řazeny do určité posloupnosti (představ). **Instance Já** je Freudem charakterizována **vědomím** (systémem vnímání-vědomí), a v jeho vyznění je tak trochu chudákem. Je to právě Já, které prochází v průběhu let bouřlivým vývojem. Má několikero úkolů, které těsně souvisí s vázáním organické energie: časově řadit psychické pochody, ověřovat jejich realitu, řadit myšlenky, ale hlavně si snaží podrobit Ono, a tím zbrzdit okamžitý požadavek slasti (motorické vybití energie), a vnutit mu princip reality, vliv vnějšího světa, „(...) převádí vůli Ono v jednání, jako kdyby to byla jeho vlastní vůle.“ (Freud, str. 201). K tomu využívá mechanismus **objektního obsazení**. Obsazení je termín vyvíjející se svým významem už v samotném Freudově díle a není jednoznačně definován. Na pomoc si proto vezmeme *Psychoanalytický slovník* autorů Laplanche-Pontalis⁴, v slovenském překladu (heslo „obsadenie“). Dovídáme se, že termín souvisí s **množstvím afektu investovaným** do objektu. Řekněme, že jde o „připoutání“ energie (obsazení) k psychickému (myšlenky, představy apod.) vázanými v Já, že jde o jejich afektivní nabití. „Freud hovorí o premiestení excitability v nervovom systéme.“ (Psychoanalytický slovník, str. 268) Obsazení souvisí s přerozdělování energie v rámci systému vědomí a snaží se

⁴ LAPLANCHE, Jean a Jean-Bertrand PONTALIS. *Psychoanalytický slovník*. Bratislava: Veda, 1996, 553 s. ISBN 80-224-0437-3.

zabránit bezprostřednímu vybití. (srov. str. 269) Podle definice převzaté z Výkladu snů „obsadená energia je pudová energia pocházející z **vnútorných** zdrojov, vyvíjajúca **nepretržitý tlak** a vnucujúca psychickému aparátu úsilie o svoju transformáciu. Preto výraz 'libidinózne obsadenie' znamená“ obsadenie **energiou sexuálnych** pudov. V druhej teórii psychického aparátu **sa pôvodcov všetkých obsadení stáva Ono**, pudový pól osobnosti. Ostatné inštanície čerpajú svoju energiu z tohto prvotného prameňa.“ (Psychoanalytický slovník, str. 269, zvýrazněno mnou) Převod vůle Ono ve vůli Já je pro nás zajímavým momentem a návodem, jak lze nahlížet na **volby příběhu** k idolům, na zdůvodnění volby, které je formulováno vědomým Já, ale i na fenomén volby samotné. Freud píše, že „Já není od sféry Ono ostře odděleno, směrem dolů s ní splývá. Ale se sférou Ono splývá i vytěsněné, je jen její částí. Vytěsněné je ostře odděleno **vytěšňovacími odpory** od Já, ale prostřednictvím sféry Ono s ním může komunikovat. (...)“ (Freud, str. 200).

Pokračující ve výkladu Freudovy mapy duševního života si krátce a zjednodušeně popíšeme, jaký dramatický boj se odehrává v Já člověka křesťanské společnosti (vlastně každé zakazující incest), ve věku „sladkého dětátka“.

2.4 Instance Nadjá a Oidipský komplex

První objektní obsazení, které dítě učiní, je volba matky, která splňuje v rané fázi požadavek slasti beze zbytku: její libidinózní obsazení je zajištěno skrze sání z prsu (tzv. orální fáze). Celý komplex spočívá v tom, že postupem času chlapcova touha po matce roste, až jednoho dne rozpozná překážku v přístupu k ní ve formě otce (ale i vlastní aktuální nedostatečnost – méněcennost), která zabráni takříkajíc nekonečné sycení slasti, a od které se začnou odvíjet pocity **nepřátelství vůči otci**, rivality a **ambivalence** (lásky i nenávisti zároveň). Tyto pocity ale probíhají i vůči matce, postupným odnímáním slasti z její strany (sání z prsu). Takto lze popsat základní charakteristiku a mechanismus jádrového komplexu dětského vývoje. Podle toho, k jakému z rodičů jaké pocity převažují, psychoanalytik rozlišuje jeho negativní či pozitivní formu, spolu s jeho jednoduchou nebo složenou strukturou. Nejvíce se vyskytující však již Freud popisuje tzv. **úplný Oidipovský komplex** (úplného charakteru), kde jsou přítomny ambivalentní pocity (nepřátelství/rivalita i láska) k oběma z rodičů. Za úspěšné řešení této patové situace má Freud sled spojitého mechanismu dvou kroků: **vytěsnění a identifikace**. Chlapec se musí vzdát objektního obsazení matky tím, že se identifikuje s matkou, přijetí zákazu incestu a

zesílení identifikace s otcem. Vliv na směr (a sílu) identifikace má konstituční dispozice, která je obecně obousměrná (konstituční bisexualita), a ve skutečnosti dojde k oběma identifikacím: s otcem i matkou. „Při zániku Oidipského komplexu se ony čtyři v něm obsažené tendence (*něžné i nepřátelské vůči otci a něžné i nepřátelské vůči matce - úplný Oidipus*) kombinují takovým způsobem, že z nich vyplyne **identifikace s otcem** a **identifikace s matkou**; identifikace s otcem uchovává mateřský objekt pozitivního komplexu a současně nahrazuje otcovský objekt komplexu obráceného; podobně je tomu v případě identifikace s matkou.“ píše Freud na straně 206, což lze pochopit tak, že něžné city subjekt vůči objektu (matka a otec) zachová, zatímco nepřátelské „potlačí“, a celá záležitost je přesunuta do nevědomí, jakoby zapomenuta. Výsledkem je upevnění chlapcova mužství a dívčina ženství.

Ve skutečnosti nejsou ale nepřátelské city „potlačeny“ - vždyť představují překážku, která subjekt donutila odepřít si původní slast, které se ale subjekt (respektive jeho Ono) nikdy nevzdal (nevzdá)! Jsou základem nové instance, zřízené v psychickém aparátu, **Nadjá**. Vidíme, že Nadjá je zřízeno zážitkem odepření slasti, a zároveň, že Ono svému imperativu přece dostojí, jaksi oklikou „přes Nadjá“ požadavkem na Já. Nemělo by nás tedy překvapit, že Freud Nadjá též nazývá **Ideálním Já**: Jeho úkolem je klást na Já požadavky, kterých lze pouze dosahovat, ideály, které nebudou nikdy naplněny; drasticky řečeno, je to neustálá připomínka odepřené lásky od matky a od otce, je to dědic Oidipovského komplexu, jak píše poeticky Freud, ale i „energetický reaktivní výtvar“ vůči němu, spočívající v imperativu „Takový jako otec máš být, ale zároveň takový jako on nemáš být!“ (z čehož plyne, že něco je vyhrazeno pouze jemu). Je to hlavní hybatel vytěsnění, cenzura, která má původ z vlivů autorit. Vyvíjí se od primárního narcismu a poznání, že Já nemůže vždy požadavky okolí plnit beze zbytku: Ono dojde uspokojení alespoň jaksi oklikou, v Nadjá. Je tedy zřejmé, že Freudovo Nadjá je **otcovského charakteru**, a podle síly požadavku Ono bude tím přísnější ve formě **svědomí**, čím silnější Oidipový komplex byl (nepřátelství vůči otci kvůli lásce k matce) a zároveň jak rychle byl vytěsněn. Nadjá je vnitřní psychická instance reagující na pudové dispozice dotyčného a jejich uspokojení (resp. na možnost jeho realizace). Vedle Oidipského komplexu Freud spatřuje jako významný činitel pro vznik Nadjá i dlouhou dětskou bezmocnost a závislost (které však s komplexem souvisí). Jáský ideál ztotožňuje s „vyšší bytostí v nás“, je to „instance reprezentující náš vztah k rodičům. Jako malé děti jsme tyto vyšší bytosti znali, obdivovali, báli se jich, později jsme je přijali do vlastní osobnosti. (...) (Jakožto dědic

Oidipovského komplexu je) výrazem nejmocnějších hnutí a nejzávažnějších libidinózních osudů oblasti Ono. Jeho ustanovením dostalo **Já oidipovský komplex pod svoji vládu a současně se samo podřídilo silám této oblasti**. Zatímco Já je v podstatě představitelem zevního světa, reality, vystupuje proti němu Nadjá jako právní zástupce vnitřního světa, sféry Ono. Konflikty mezi Já a ideálem budou nakonec zrcadlit (...) protiklad reálného a psychického, světa zevního a světa vnitřního." (Freud, str. 208, zvýrazněno mnou).

Pojďme se ale blíže podívat, jak probíhá samotný proces identifikace.

2.5 Identifikace

K problematice identifikace Freud věnuje jednu samostatnou kapitolu ve spisu Davová psychologie a analýza Já⁵. Hned v první větě ji shrnuje jako „nejranější projev citové vazby na jinou osobu“ (Freud, str. 90), která se objevuje před Oidipským komplexem. Malý chlapec se chce stát otcem, „být jako on“, ve všech směrech. Je pro něj **ideál**, projev mužnosti. Jak již víme, současně učiní první opravdové (libidinózní) obsazení objektu - matky. Zároveň jsou tedy vedle sebe dvě rozdílné vazby: **sexuální obsazení matky**, a **vazba na otce - identifikace se vzorem**. (Tento moment nám později pomůže k pochopení Kučerova jednoduchého, dichotomického, rozdělení voleb/idolů Mikšíčkového souboru.) Vazby jsou nerušeně vedle sebe a až postupem času, zráním psychického aparátu, a požadavkem na sjednocení duševního života, se vazby setkávají, a otec je rozpoznán jako překážka na cestě k (sexuálnímu) se zmocnění matky, řidčeji „k přístupu k matce“, a tím vzniká Oidipský komplex, jehož průběh jsme již popsali. Co jsme však nezmínili, byla výsledná **orální** libidinózní organizace: potomek (chlapec) chce otce „láskou sežrat“: přijmout od něj něhu, a zároveň ho odstranit. K tomu skutečně dojde, ale jen v rovině „chlapcovy psychologie“. Chlapcův úkol je nahradit **identifikaci** s otcem, která se vlivem komplexu zabarvila **negativně**, **identifikací pozitivní** (něžnou). Freud popisuje dvojí způsob vazby:

- **identifikace s** - charakterizovanou úslovím „čím bych chtěl být“
- **objektní volba** - charakterizovanou úslovím „co bych chtěl mít“

⁵ FREUD, Sigmund. *Massenpsychologie und Ich-Analyse*. Leipzig: International psychoanalytischer Verlag, 1921., citováno z FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. V Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999. ISBN 80-86123-09-X. Kapitola "Identifikace" strany 90 - 94

K „identifikaci s“ dochází jako první, a sice s otcem, před jakoukoli sexuální volbou objektu, protože matka po jistou dobu poskytuje maximální uspokojení (sání z prsu) a dochází k reaktivní identifikaci s ní až po odepření uspokojení (je eroticky obsazena a identifikace je reakce na nemožnost dále pokračujícího obsazení). Dále Freud upozorňuje, že pokud by došlo k převrácení něžné identifikace otce chlapcem na objektní obsazení, identifikace by se tak stala předstupněm objektního obsazení. Primárně je ale první obsazení matky (sání z prsu) a první identifikace s otcem (být jako on), a pozdější identifikace s matkou (být jako ona), v úzké souvislosti s řešením Oidipského komplexu a zákazem incestu a přesunutím erotické vazby „do latence“.

Podle klinické zkušenosti (neurotického symptomu) Freud vyjmenovává tři typy identifikace, které nazvěme následovně: **hysterická identifikace**, **nevědomá (vytěsněná) identifikace** **parciální** a **psychická nákaza/hysterický záchvat**. Toto rozlišení budeme mít na paměti, až se budeme probírat volbami a jednotlivými zdůvodněními žáků.

Shrňme si tedy, co pro Freuda znamená identifikace:

- I. nejpůvodnější **forma citové vazby** na objekt
- II. náhražka libidinózní vazby na objekt regresívní cestou, jakoby **introjekcí objektu** do Já

„Identifikace (*probíhá*) s objektem, jehož se člověk zřekl nebo se ztraceným objektem za účelem jeho náhrady - introjekce tohoto objektu do Já. Takovýto proces je občas možné bezprostředně pozorovat na malém dítěti.“ (Freud, str. 93) Na podporu tvrzení uvádí příklad melancholie.

- III. může vzniknout při každé nově vnímané pospolitosti s nějakou osobou, která není objektem sexuálních pudů tj. **parciální identifikace**; začátek nové vazby podle významnosti pospolitosti.

Zbývá nám vysvětlit si **mechanismus introjekce**. Freud ho popisuje za pomoci klinické zkušenosti, což nás nepřekvapí, na příkladu melancholie: Já libidinózně obsadí objekt (objektní volba), který **zmizí**, ale energie je na něj stále **fixována**, proto dojde k identifikaci s objektem, který je **znovuvytvořen jako reprezentace v Já**. „Od té doby jsme už pochopili, že takovýto způsob náhrady má velký podíl na utváření lidského Já (...)“ (Freud, str. 203) Introjekci lze chápat jako **regresi k oralitě** (objekt spolknout); tím je Já umožněno od objektu upustit. **Já** je potom nazíráno jako „**sedimentace objektních obsazení**, kterých se jedinec vzdal, a (která by) obsahovala v sobě historii těchto

objektních voleb.“ (Freud, str. 204, zvýrazněno mnou) Navíc, „v úvahu padá i **současná existence obsazení objektu a identifikace**, tedy změny charakteru ještě před tím, než se jedinec objektu vzdal.“ (tamtéž, zvýrazněno mnou)

Závěrem oddílu řekněme, že identifikace jednak probíhá dříve, než Oidipický komplex, naopak ho pomáhá připravovat, zapříčiňuje ho a posléze ho dokonce likviduje, stejně tak jako další objektní obsazení („erotické vazby“), které nemohou být cílově uspokojeny (motorické vybití) požadavkem Ono.

2.6 Desexualizace a sublimace pudu

Řekli jsme, že úspěšné řešení dětského komplexu tkví ve vzdání se objektních obsazení, za pomoci mechanismů identifikace, vytěsnění a zřízení Nadjáské instance. Aby k němu mohlo vůbec dojít, musí být nejprve neutralizovány objektní obsazení, musí být učiněn **rozkladu pudové směsi** vázané na objekt: nepřátelské city jsou pak vyvedeny do Jáského ideálu (čímž se zостří jeho přísnost), něžné jsou jednak zachovány vůči objektu, jednak dojde k posílení narcistického libida. Mluvíme tedy o **desexualizaci**, kterou Freud v podstatě ztotožňuje se **sublimací**. Zachovaný vztah k objektu již není k němu samotnému, nýbrž k objektu zřízenému v Já, což je vlastní mechanismus identifikace. Podívejme se, co na konto procesu píše Freud: „(...) Já likviduje první a jistě i pozdější objektní obsazení vycházející z oblasti Ono tím, že jejich **libido je vtaženo do Já** a vázáno na jáskou proměnu, k níž dochází **identifikací**. s touto přeměnou v jáské libido je přirozeně spjata i upuštění od sexuálních cílů, **desexualizace**. (...Já) se tímto způsobem **zmocňuje libida objektních obsazení**, když se nabízí jako **jediný objekt lásky** a když libido patřící oblasti Ono desexualizuje nebo **sublimuje**, pracuje vlastně proti záměrům erotu. (...). Jinou část objektních obsazení vycházejících z oblasti Ono musí strpět, musí se na nich (...) spolupodílet.“ (Freud, str. 216) Desexualizované přesuvné libido označuje jako sublimované, kterým je etablováno a posilováno Já (vlastně jeho vývoj), přičemž jeho hlavní funkce, sjednocovat, je vlastní (zde v desexualizované podobě) sexuálnímu pudu (Erotu).

Obecný **proces sublimace** by vypadal asi takto: zaměření (vázáni) libidózní energie (vedoucí ke slasti) na objekt - nemožnost zmocnění se objektu a naplnění slasti - neutralizace libida - identifikace s objektem a inkorporace (introjekce) objektu do Já - posílení narcistického libida (druhotný narcismus) a vzdání se obsazení objektu - vytyčení jiného cíle.

2.7 Libidinózní split aneb co mají společného zamilovanost

idealizace a hrdina?

Nakonec se ve freudiánském rychlokurzu ještě pozastavme u pro nás relevantního „libidinózního splitu“. Jedná se o rozdělení (sexuální) vazby k rodičům (respektive k tomu, na němž se sjednotili všechny dětské sexuální pudy) na řekněme citovou a smyslnou složku, přičemž první z nich zůstala ve vztahu nadále zachována, druhá pak byla, z pochopitelných důvodů, odsunuta, ve skutečnosti vytěsněna. Freud sám píše: „Dítě (*asi ve věku pěti let*) zůstalo nadále vázáno na rodiče, avšak prostřednictvím pudů, které musíme nazvat ‘**cílově zabrzděnými**’. City, jež od nynějška pociťuje vůči těmto milovaným osobám, jsou označovány za ‘**něžné**’. Je známo, že v nevědomí zůstávají předchozí ‘**smyslné**’ snahy více či méně zachovány, takže původní úplné proudění v jistém smyslu trvá.“ (Freud, str. 95) Zároveň ale oba proudy zůstávají spojenými nádobami, jak Freud dále naznačuje. Něžné city pocházejí z původních sexuálních snah, ale nesměřují k nim: tak lze chápat jakýsi začátek sublimace. Je to narcistické libido umístěné do objektu. Jednoduše lze vyjádřit, že čím více jsou upozaděny (vytěsněny) smyslné snahy, tím více se posílí něžné proudění vůči objektu. Výsledkem je všeobecně známý fenomén (a všeobecně sladký a bolestivý zároveň): **zamilování**. Proč ta poznámka v závorce? Dříve, než odpovíme, dokončeme, že úkolem pubertálního období **je spojení něžného a smyslného proudu** v jedno. Pokud (anebo dokud) se tak nestane, subjekt se zamiluje; dochází k **sexuálnímu přecenění objektu**: smyslný proud je stále zabrzděn, něžný je přepjat. Naproti tomu regrese v psychickém vývoji nastává tehdy, když dochází k uvolnění smyslného proudu a sexuální objekty jsou považovány za vzájemně rovnocenné. Pokud je přeceněn jedinec oproti ostatním, dochází k jeho **idealizaci**. Tento jev pozorovala, jak se později dozvíme, ve své práci i Kravcová, v podobě *romantického* prožívání připoutání k idolům (romantický attachment k volbě oblíbence). a nyní slibovaná odpověď: Při zamilování totiž dochází, jak uvádí Freud, k pro nás zajímavému jevu: s (milovaným) objektem se zachází jako s vlastním Já tj. přechází na něj větší množství **narcistického libida**, až může dojít k **nahrazení** vlastního nedosaženého **ideálního Já objektem**. (podle str. 96) Freud sice rozvíjí polemiku ohledně následujícího tvrzení, ale nakonec dochází k závěru, že na místo Nadjá (prapůvodní identifikace s otcem a matkou, jichž jsme se vzdali) se náhle dostane objekt, který je vázán něžnými city (něžný proud, jelikož smyslné jsou vytěsněny) a začne plnit imperativ Nadjá. „*Pro svého oblíbence (či miláčka) jsme schopni (téměř) cokoli.*“ Zde můžeme odhalit, že Ideální Já tedy vlastně není totéž co

Nadjá, nicméně se jím může stát (respektive se dostat na jeho místo). „Člověk jej (*objekt, idol*) miluje kvůli té dokonalosti, o niž usiloval pro své vlastní Já a kterou by si chtěl teď opatřit touto oklikou k uspokojení svého narcismu.“ (Freud, str. 96) Zároveň upozorňuje, že podobný proces lze vidět u myšlenkové práce, sublimace k abstraktní ideji.

Podívejme se na věc ještě z jiného úhlu: Podle Freudových úvah řekněme, že idealizace je jako hledání prapůvodního otce (v našem výkladu stačí, když řekneme *původního obsazení otce*), touha milovat, ale i hledání svého Ideálního Já, resp. toho, co by bylo vhodné na jeho místo dosadit. „Tak, jako byl otec prvním ideálem chlapce, tak nyní vytvořil básník v **hrdinovi**, jenž chce otce nahradit, první ideál Já.“ (str. 115, zvýrazněno mnou) Pomocí herojského mýtu jedinec vystupuje z davu, Já se emancipuje skrze identifikaci s hrdinou. Domnívám se, že v některých případech lze ztotožnit následující pojmy: **praotec/vůdce/idol/hrdina**, a nahradit je souslovím „Ideální Já“. „(*Básník*) se snižuje k realitě a pozvedá své posluchače k fantazii. Posluchači však básníkovi rozumí, dokáží se na základě téhož touhou naplněného vztahu k praotci identifikovat s hrdinou.“ (Freud, str. 116) což nám pomůže nahlédnout význam zdůvodnění, příběhu k volbě respondenta, připojené fantasii k zbožštěnému hrdinovi, jak poukazuje Kučera. Freud se také zamýšlí nad rozdílem mezi mechanismem **identifikace Já vs. nahrazení ideálu Já objektem**, na příkladu vojáka, který má za svůj ideál svého nadřízeného (velitel armády), a zároveň se identifikuje se sobě rovnými. Pro nás můžeme vést analogii: žák, který má za svůj ideál nějakého oblíbence (zpěváka aj.), se zároveň identifikuje se svými spolužáky navzájem. Idol se tak stává pomyslným „vůdcem davu“, „(...) obávaným praotcem, (*příčemž*) dav chce být stále ještě ovládán neomezenou mocí, touží nejvyšší měrou po autoritě, (...) podrobení. Praotec je ideálem davu, který ovládá Já místo ideálu Já.“ (Freud, str. 109) Poslední teze budeme mít na paměti, až se budeme zamýšlet na volbami politiků a hrdinů, jak tomu bylo v historii našeho výzkumu pokaždé, u Mikšíčka i Kravcové.

3 Výzkum idolů (Miloš Kučera a kol.)

Nyní se přesuňme z Vídně do Prahy samého sklonku 20. století, avšak můžeme zůstat pohodlně sedět. V následujících třech podkapitolách se seznámíme s dosavadními poznatky, pojednávajícími o vzorech dětí v základních školách, jak je přinesl výzkum katedry psychologie Pedagogické fakulty Karlovy Univerzity v Praze, realizovaný v několika etapách sběru dat pod vedením docenta Kučery. Počátek výzkumu dlí v jeho metafoře masmediálních vzorů jako novodobých Bohů, které ve své diplomové práci rozpracoval Ondřej Mikšíček, posléze se výzkum více zaměřil na zkoumání typu vztahu dětí k zbožňovaným v diplomové práci Jany Kravcové, kterýmžto směrem se vydáme posléze i my. Diplomová práce Jany Kravcové a Kučerova revize Mikšíčkových dat také přinesla určitou typologii volených.

3.1 Kořeny – Mikšíčkovo směřování na Olymp

Celé zkoumání, na které moje práce navazuje, začalo v roce 1998 v pražských základních školách. Ondřej Mikšíček toho času prováděl etnografický výzkum v šesté a posléze sedmé třídě, který pak představil ve své diplomové práci **Identifikace a imitace u současných školáků. Pop Pantheon**.⁶ Základní otázka se zde dotýká problematiky slavných osobností (mediálních hvězd), a nahlíží je (nebo se snaží zahlédnout) ve světle charakteristiky bohů. Práce je obsahově rozsáhlá, ale možná právě proto není jednoznačně provázaná a ucelená. Nepříliš zřetelně je rozdělena na dvě části - teoretickou a dotazníkovou (empirickou), přičemž se ale empirická pozorování prolínají s teoretickými vhledy od začátku práce. Můžeme pozorovat snahu o etnografické vyprávění ze školního prostředí, konkrétně ze školy v přírodě. Tento, řekněme verifikační činitel, vyprávění, ale nakonec není dán do přímé souvislosti se získanými daty, už jen z toho důvodu, že to není prakticky možné: byly totiž sesbírány na jiné škole. Navíc v empirické části je použita nejednotná terminologie pro označování výzkumného a kontrolního vzorku, což stěžuje celkovou orientaci, a v čtenáři vyvolává dojem, jako by byl v polovině práce přehodnocen původně kvalitativní, etnografický přístup, na smíšený design.

⁶MIKŠÍČEK, Ondřej. *Identifikace a imitace u současných školáků.: Pop Pantheon*. Praha, 1999, 118 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Není-li uvedeno jinak, je citováno z této práce.

Ohledně výzkumného zaměření se Mikšíček doslova ptá: „(...) **vystupují mediální hvězdy pro potřeby 'uživatelů kultury' jako bohové, nebo jsou zacílenou skupinou pojímány pouze jako zboží ke konzumu, které se pouze spotřebovává (?) Jsou to bozi, či nikoli? Pakliže to bozi jsou, mají vlastnosti bohů? Jaké funkce byly připisovány bohům a jaké funkce plní masmediální hvězdy dnes? S čím je možno tyto bohy dneška dát do vztahu, s čím je porovnat?**“ (Mikšíček, str.6) V teoretické části Mikšíček upírá svůj zrak na vysledování funkce mediálně známých osobností ve světě (duševním životě), řečeno s Karlem Čapkem, obyčejného člověka (žáků).

Z metod zkoumání si Mikšíček volí **školní etnografii, dotazník** a sledování paralel mezi sebranými daty a vybranou literaturou (zejména antropologickou a filosofickou). Domnívá se, že potřeba duchovního zařazení je v jedinci stále, avšak přesunula se do uctívání popové kultury, zpěváků, herců, sportovců, z čehož následně konstruuje **výzkumnou otázku**, která je v tomto světle pochopitelná. Popisuje paralelu s uctíváním **antických bohů** a celkem přesvědčivě vysvětluje paralelu mezi **hvězdou-bohem-popovým zjevem** (zpěvákem). Zejména si všímá podobného vstupování do světa vyznavačů - zprostředkovaně, slavnostní až sakrální náboj situací zjevování se nezprostředkovaně a podobnost v lexikální etymologii - hvězdy.

V první části práce popisuje, jak si člověk strukturuje svět na mentální úrovni pomocí různých zbožštěných osobností, a dokládá k tomu příklady i z uměleckého odvětví (rozbor Endeho Nekonečného příběhu). Na základě Platónova Faidra mluví o funkcích bohů v psychickém životě, popisuje možnost **projekce** vlastních hnutí do média/boha a neustálou snahu člověka přibližovat se bohu. Představuje čtenáři v poměrně náročné tabulce čtyři základní způsoby, jak lze „komunikovat s bohy/hvězdami popu“. Ve svém výkladu sice používá výrazy jako „narcismus“ či „ego-identita“, jeho přístup mi však připadá spíše **mytologický až mystický či filosofický**, než psychologický či dokonce psychoanalytický. K tomu se více přiblíží řekl bych tehdy, kdy poprvé do zkoumání vnese problematiku rodičů, výkladem Nekonečného příběhu. Je zde též použit výklad „identifikace s hrdinou“. Rozbor vyznívá, že i Mikšíček sám, spíše implicitně, počítá, že první identifikace a zbožšťování dochází v útlém věku na adresu rodičů. Její význam spatřuje ve strukturaci světa a obnově **vnitřního „endoceptu“**, který ji zajišťuje. Na stranách 19 až 21 vysvětluje, že endocept je vnitřní struktura vnějšího světa (respektive prvků, které z něho přicházejí), která ovlivňuje chápání vnitřního i vnějšího (projekce) a zacházení s ním, jak ale vzniká (jakým hnutím) nevysvětluje. Výmluvně píše: „Bastian

pojmenováním uzdravil boha, který dával vzniknout samotnému endoceptu.“ (Mikšíček, str. 22) či „Vládkyně je vládkyní proto, protože vytváří rozvrh světa. Se ztrátou bohyně se ztrácí i její svět (postupující Nicota) a tudíž i Bastianův rozvrh světa, struktura reality, endocept⁷. Funkcí bohů by proto bylo“, pro Mikšíčka, „osmyslnění světa, struktura světa, vůči a ve kterém je sebe sama možno definovat. z hlediska identity je nezbytná existence smysluplného endoceptu, který nám bůh (zpočátku zřejmě rodina) strukturuje svět. (...) Protože mu matka zemřela, musel ji ve fantazii znovuoživit, aby dosavadní struktura světa mohla pokračovat, neboť jinak by Bastianovi hrozilo identitní vykojení.“ (Mikšíček, str. 23) Zdá se mi, jako by Mikšíček počítal s tím, že identitní vykojení Západní společnosti (respektive jejích členů) již nastalo, a snaží se odpovědět na otázku, zda může ono vykojení nahradit opětovná **struktura pomocí popových hvězd**. Zároveň lze sledovat v mikrokontextu jednotlivých aktérů, že „vystřídání několika božstev“ je součástí západní trajektorie stávání se dospělým. Takové chování skutečně u svých informátorů pozoruje a v práci popisuje. Vysvětluje je jako přibližování se bohu, jeho zpřítomňování. Konkrétně popisuje partu holek, které vyhledávaly kluky s copánky, a šly lézt po skalách, po vzoru Antonia Banderase. **Idolatrii** pak definuje skrze tři propojené body: **subjekt v profánním světě, idol v posvátném světě a idol v endoceptu subjektu jako bůh**. (podle str. 31) Upřesňuje, že subjektivní otisk idolu v endoceptu musí mít statickou podobu, používá **metaforu sochy**, aby zajistila stabilní a spolehlivou strukturu světa. Jakmile by se idol přiblížil příliš blízko a znemožnil by statický otisk takřikajíc v hlavě, ztratil by funkčnost ve smyslu struktura světa a byl by svržen. Domnívám se, že v této linii sledujeme vývojovou funkci zbožňovaných osobností - když je psychika zralá natolik, že se přiblíží k bohu, ztrácí svoji motivační komponentu, hnací sílu, a je vyhledán (obsazen) objekt jiný - svět (endocept) se reorganizuje podle nového (zatím nedostiženého) idolu.

V Mikšíčkově textu následují medailonky jednotlivých aktérů v pozorované základní škole, kterou označuje **ZŠ1**, a kde prožil s jednou třídou intenzivní dvouleté zúčastněné pozorování. Příspěvky jsou ale závislé pouze na **subjektivním** posouzení pozorovatele, nepoužívá žádnou sociometrickou (ani jinou) metodu. Navíc nedává do vztahu pozorování a portréty žáků s jejich volbami (idoly), zdůvodnění volby vykládá

⁷ Můžeme říci, že ve feudální společnosti Evropy tento rozvrh světa (včetně jeho osmyslnění) zajišťovala křesťanská Trojice. Zlomem v uvažování, v osmyslnění, v použitelnosti křesťanského endoceptu, se tradičně udává průmyslová revoluce (od společnosti tradiční k moderní).

pomocí **spíše sociologické kategorizace** s odvoláním na marketing hudebního průmyslu a potřebu strukturace světa. Domnívám se, že volba idolu, ať už je jakkoli resp. čímkoli ovlivněná, je signifikantní, a vypovídající o psycho-sociálním „nastavení“ respondenta. Na druhou stranu odhaluje fenomén zbožštění žáka Radka z šesté třídy, který musel být po sloučení paralelek z pochopitelných důvodů svržen a nahrazen deváťákem: podle Mikšíčkových slov se stal příliš blízkým a neumožňoval již dále statickou podobu v endoceptu.

Mikšíček etnograficky popisuje, jak endocept a funkce idolu probíhá v praxi: v prvním roce seznamování se s novým prostorem žáků na škole přírodě pomocí (důvěrně známých) popových písniček (socha v hlavě), v druhém pak pomocí téhož seznamování se navzájem (což Mikšíček výslovně neříká, ale z textu je ono patrné). Přímo se pak dotýká druhé (mikrokosmické) funkce idolů, totiž vývojové: mluví o fixování identity do externího materiálu (písniček) a jejich pouštění jako znovuožívání dávné (nebo minulé) identity.⁸ Popisuje tuto oscilaci mezi cyklickým a lineárním časem opět proto, že díky aplikaci vnitřního obsazení v endoceptu na vnější fenomény dochází k realizaci vnitřní strukturace světa venku a tím i stanovení smysluplného a srozumitelného řádu, jinak by došlo k chaosu a zhroucení. Za tímto účelem popisuje chování dětí nejen pouštění písniček a tancování na ně, ale i „přehrávání“ scének z reklam, kupování si a pití coca-coly namísto školního čaje aj. Dále se zamýšlí nad spojením linearitu a cyklicky času prostřednictvím postavy „posla“, který přinášel v Mikšíčkově souboru hudební novinky. Mikšíček poukazuje, že „být in“, a tudíž se stále vyvíjet a zároveň obnovovat osmyslnění světa znamená pro jeho žáky poddat se proudu hudebnímu průmyslu. Zároveň ale musí existovat určitá stabilita, která nedovolí zhroucení konceptu - tu vidí v stále se opakující (nebo podobné) formě. Hudba, o které je zde řeč, je v drtivém množství případů skutečně písnička v systému sloka-refrén.

V empirické části uvádí tabulky se jmény idolů, které získal odpovědí na **anketní otázku DOTAZNÍKU HVĚZD**, který sestrojil. Otázka doslova zní:

⁸ V tomto bodě se víra v křesťanského Boha jeví opět přinejmenším výhodnou, neboť na rozdíl např. od písniček, jakožto externího fixovacího materiálu, On (mentální reprezentace v naší hlavě) je neustále s námi po několik let, ne-li celý život, a tím v každém okamžiku ožívuje a znovupřítomňuje celou naši minulost a propojuje se jsoucím (myšleno právě probíhajícím okamžikem).

"Které máš nejoblíbenější známé osobnosti? (herci, zpěváci, sportovci...) Zkus napsat, co se Ti na nich líbí a co ne, případně proč si myslíš, že jsou tak oblíbení."

Otázku zadával na **ZŠ1**, kde prováděl etnografické pozorování. Situace se mu ale zdála nenormální, specifická („na Radka zaměřená“, str.74), proto zadal otázku ještě v jiné škole, které říká **kontrolní** nebo také **ZŠ Sušická**, tentokrát na celém druhém stupni. (Myslel ale asi spíše „normálního rozložení“.) Škola je popsána jako stojící v pražské vilové čtvrti a pro usnadnění ji budu označovat jako **ZŠ2**. Jeho vzorek sestává tedy z 13 dívek a 10 chlapců v ZŠ1, naproti tomu v ZŠ2 se celkem zúčastnilo 177 respondentů, z toho 96 chlapců a 81 dívek.

Volby žáků (odpověď na anketní otázku) jsou autenticky přepsány v příloze práce, rozdělené podle tříd a pohlaví, v levém sloupci volba, v pravém sloupci zdůvodnění (příběh). Při interpretaci nevztahuje do souvislosti volby dívek a kluků navzájem nebo slabě, v tabulkách chybí jméno respondenta, respektive není jasné, kolik voleb (a jaké) jeden respondent učinil. Volby ze ZŠ1 a ZŠ2 interpretuje zvlášť, přičemž chlapecké a holčičí volby vyhodnocuje také zvlášť, volby z hlediska pohlaví idolu již ale nerozlišuje.

Dívčí volby na ZŠ2 dělí podle oboru zájmu idolu do kategorií **herci** (čeští i zahraniční), **hokejisté**, **komici**, **zpěváci/zpěvačky/hudební skupiny** (čeští, zahraniční, hudební skupiny), **ostatní sportovci** a **nezařaditelné**. Všímá si fenoménu Leo DiCapria, kterou komentuje (řečeno naším slovníkem) „něžným proudem“, dále poukazuje na „hrdinské volby“ českých hokejistů zvítězivších na Olympijských hrách v Naganu (1998). Celkově komentuje posun ve volbách od „vzdálenějších (amerických) k bližším (českým)“ a od řekneme „mainstreamových“ voleb k více individuálním, kde se v 9. ročníku již volby respondentů příliš neshodují. Jev vysvětluje „intelektualizací“ a „volbou skutečně osobního vzoru“.

Chlapecké volby v ZŠ2 dělí analogicky k dívčím do kategorií **herci**, **komici** (čeští a zahraniční) **herci** (čeští, zahraniční), **sportovci** (čeští, zahraniční, fotbal, hokejisté, basketbal, ostatní sportovci), **hudba+kapely+interpreti**, **režiséři**, **politici** a **nezařaditelní**. Všímá si fenoménů, jak bychom řekli „smyslného proudu“, zaměření „na svaly“ a sexuálního symbolu Pamelý Lee Anderson (prsa) v šestém a sedmém ročníku. Od osmé třídy mluví o „intelektualizaci“ voleb (politika, šéfredaktor, režisér), a dále se domnívá, že „přesun do symboličtějších forem je provázen volbami vyznačujícími se extrémní silou“.

V deváté třídě pak shodně s dívčími volbami referuje o rozpadu společných (hromadných) voleb.

V závěrečném pojednání shrnuje, že v jeho souboru **chlapci i dívky volili spíše mužské volby**, a co se charakteru voleb týče, docházelo od 6. do 9. ročníku k stále **většímu rozpadu hromadných voleb** a jejich **individualizované zvolení**. Ve srovnání (šestých) tříd obou ZŠ (ZŠ1 a ZŠ2) poukazuje na jev, který se mu podařilo zachytit, a sice zájem o sexuální symboly (především Pamela Anderson) a o zejména zahraniční idoly. Uzavírá, že ZŠ1 vnímá více intelektuální, zatímco ZŠ2 vnímá jako sportovněji založenou.

Myslím, že Mikšíček odhalil podstatnou část síly vlivu (a snad i důležitosti) popové kultury v širokém slova smyslu na adolescenty a děti vůbec. V jeho hledisku je jím **strukturace vnímání světa** (přeměna neznámého ve známé) a **nápomoc při vlastním vývoji** jedince (ve smyslu zrání, ale i učení, psychiky jedince a dosahování vývojových stupňů). Zároveň ale myslím, že podstatnou část motivace, proč jsou popové hvězdy skutečně dobrými k zvolení si za vzor, neodhalil.

3.2 Kučerova revize – první typologie „nového Pantheonu“

Na Mikšíčkovu práci reaguje v publikaci **Formy citů - Lacanovská teorie**⁹ Miloš Kučera. Ve své rozsáhlé etnografické práci věnuje část kapitoly „Párová láska“ části výsledků Mikšíčkových dat, konkrétně ze šestých tříd ZŠ2, které nově kategorizuje a interpretuje. Jeho nový náhled se konkrétně týká voleb 32 dívek a 23 chlapců.

Data navrhuje jednoduše rozdělit na **identifikaci se vzorem (být jako on/a) a erotickou adoraci (obdivovat znaky druhého pohlaví)**, a společně nazývá volby **idol**. „Identifikace se vzorem nám zde vlastně pokračuje v linii izosexuálního *přátelství*, zatímco erotická adorace představuje vstup do *heterosexuální* lásky. Později ještě ukážeme, že i tato 'normální' láska ve třídě je vlastně láskou k idolu, láskou na dálku.“ (Kučera, str. 358) Ke všemu připouští, že volba vzoru by mohla souviset i s profesním směřováním žáka. Konkrétní souvislost vidí u voleb s dovednostmi v interpersonálních situacích: „**být vtipný**“. Navíc Kučera zmiňuje další průvodní jevy idolizace, **sbírky a dokumenty** identity školáků, s kterými se setkal ve svém vlastním etnografickém vzorku. Uvádí další důležitou funkci idolu, jeho takzvané promlouvání do **party** školákům (společné téma

⁹ KUČERA, Miloš. *Formy citů: Lacanovská teorie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008, 449 s. ISBN 978-80-246-1432-8. Není-li uvedeno jinak, je citováno z této práce.

i společný vzor). Idol nastiňuje jako **vůdce masy** ve Freudově smyslu, kterým se stává tehdy, když je hlavním motivem vzhlížení k němu erotická adorace izosexuální party. (podle str. 359) Komentuje, že **idolizace** (zde ještě nespecifikovaně) se postupem vývoje může stát **stylem** či **hnutím**, pokud přetrvá. Uzavírá a chápe, že volba objektu (idolu) je ovlivněna i jaksi implicitně, inspirující se Platónovým spisem, **narcistní projektivní identifikací**, tedy principu jako u Szondiho testu. (tamtéž) Test je projektivní metoda, který předpokládá nevědomou dynamiku, vycházející z analytického klimatu, a je založen na pravděpodobnostní volbě psychopatologického typu (nebo jen typu). Lze jen podotknout, že závěry výsledků projektivních testů pracují s mírou pravděpodobnosti a zasazením do širšího kontextu (ostatně jako celá empirická věda).

Kučera potvrzuje Mikšíčkovu zjištění, že mužští bohové dominují nad kluky i holkami, a uvádí, že dívky zbožňují (volí idoly) více, než chlapci. (podle str. 361) (Zjištění však bude později vyvráceno.) Připouští také další možnost vztahování se k volbě/idolu: volbu druhého pohlaví lze provést i jako **neutrální obdiv**, s možností imitace, bez identifikace. (podle str. 361) Při novém rozboru dat Kučera zahrnuje i důvody voleb (příběh, fantazii o idolu, jak sám píše). Výrokově by pak volba neutrálního obdivu souhlasila s poukazem na *výkon a reprezentaci národa*; ovšem naopak upozorňuje, že i v termínech neutrálního výkonu se může skrývat erotický náboj. Poukazuje i na jiná propojení „přes příběh“: „tak Pamela Anderson, volená hlavně (ale nejen!) kluky, má svůj korelát pro dívky v Davidu Hasselhoffovi z téhož seriálu 'Pobřežní hlídka'; stejně je tomu pro Di Capria a Winsletovou: Leonarda kluci nevolí, ale přece jen se se zachranou mladé dívky nějak identifikují tím, že volí Winsletovou (ovšem mnohem méně než dívky Di Capria).“ (Kučera, str. 362) Také upozorňuje na **dvojí povahu příběhů** téhož idolu od holek a od kluků: pro kluky schematizaci a akci, strukturu a masku; pro holky pak „oprávdovost“ za maskou, jak Kučera píše „jakási pravda erotiky“. (tamtéž) V datech odděluje již Mikšíčkem napůl vydělenou kategorii komiků s odůvodněním, že komik nehraje žádnou roli, ale „**dělá ksichty**“, s odůvodněním, že z hlediska vtipu a humoru „chce být žena bavena a muž v něm chce být dobrý“. (Kučera, str.363) Situace humoru a smíchu je pak vykládána jako sublimovaný příslib k možnému budoucímu spojení v slastném okamžiku, zatímco slast z humorné situace je odleskem toho, co přijde později.

Samotnou kategorizaci (typy) navrhuje Kučera následovně: Pro **holčičí mužské idoly** rozděluje **herce** na:

1. **svalovci** - mytická/archetypální podoba muže - vypracované tělo, sportovec, svaly, smyslný přístup, ale zůstává oddálený, regulovaný. „Sexuální touha je pak příběhem převedena do snové podoby záchrany dívky před úplně jiným nebezpečím, z jiné strany, od jiných tvorů.“ (Kučera, str.363)
2. **jemný, něžný milenec, vrstevník** - roztomilý, láska, milostný román, blízkost je přímo vyžadována, ale „nic“ nehrozí
3. **dospělý milenec** - má nějak navrch (věkově, citově, vzhledově), potencionální ochránce, manžel i otec dětí
4. **herecké umění** - zduchovnění, vyvolání divácké emoce, prožití katarze

Analogicky interpretuje **mužské volby kluků**, když dělí **herce** na:

1. **akční hrdinové** - mytická/archetypální podoba muže - svalovci, filmy s násilím nebo projevenou silou, bojové umění, které se nesmí používat
2. **duchovní herectví/umění** - umí hrát role (tj. spojení s tím za maskou), „vyjevení rejstříku lidské povahy“ (Kučera, str.364)

a dodává, že od 6.do 9. třídy se v Mikšíčkově vzorku ani jednou neobjeví u kluků DiCaprio, pouze zprostředkovaně přes volbu Winsletové. Typy **dívčích ženských voleb hereček** popisuje následovně:

1. **mladá dáma** - ženský vzor, viz Julia Roberts
2. **(cizí) milostný příběh** - hysterické ztotožnění se, viz Winsletová
3. **venuše/pramatka** - mytická/archetypální podoba ženy, viz Pamela Anderson (*kategorie pojmenována explicitně mnou*); lze chápat, podle Kučery, jako „možnost role“, být první

Volbou **zpěvaček** obecně chápe kultivované vyjádření **zamilovanosti** (ne hraní role!!; podobně jako u komiků), a stanovuje pouze jednu kategorii **zamilovaná žena**, jejíž typickou představitelkou je Lucie Bílá. Naproti tomu **klukovské volby hereček** rozděluje následovně (výslovně pojmenováno mnou):

1. **sex symbol** - mytická/archetypální podoba ženy - Pamela Anderson
2. **přitažlivé ženy** - matky
3. **„pracovní vztah“** - Scullyová Akta X

Jak sám Kučera přiznává, tak jeho interpretace není vyčerpávající, některé volby dokonce ponechává nevysvětlené (křečice, Scooter ad.) Shrnuje takto: „**Kluci** jako by svou identifikační oblast mimo herce a komiky umisťovali spíše ke **sportovcům**, **dívky** spíše ke **zpěvačkám**. Se sportovci jsou přitom dívky schopny identifikovat se jak s ženami (tenistky, tyčkařka Bártová), tak s muži (hokejisté, sprinter Bailey). (...) Za pouhým výběrem jména se mohou skrývat (právě proto, že možností je více) poměrně rozmanité a dalekosáhlé procesy identifikační a eroticky interakční. Jejich popis předjímá už samy procesy milostné volby ve třídě (...).“ (Kučera, str.367)

3.3 Kravcové nová perspektiva a druhá typologie vztahová

Další z Kučerových diplomandů, kteří přispěli k výzkumu vzorů, byla Jana Kravcová, která v roce 2008 rozšířila poznání svoji diplomovou prací **Idoly u dětí školního věku**¹⁰ a přinesla do problematiky epistemologicky psychoanalytické zakotvení Bowlbyovského typu. Jiný náhled je zřejmý již u Kučery, nicméně je jím viděna jen část dat. Kravcová tak interpretuje celý svůj výzkum.

Její práce je přehledná a ucelená. Formálně je rozdělena na teoretickou a empirickou část a vnáší do věci zásadní koncepci - **attachment**. Jádrem teoretické části tvoří rozbor odborných anglicky psaných článků (v celé práci jich celkem cituje 13), týkajících se **idolizace (zbožňování)**. Pomocí nich a relevantní literatury vytváří teoretický aparát, který sestává z pojmů „attachment primární a sekundární“, „významný druhý“, „druh sekundárního attachmentu (připoutání)“, jeho definice a rozdělení, či „idolizace“, jakožto prožívání sekundárního attachmentu. V empirické části se zaměřuje na **volby dětí druhého až devátého ročníku základní školy** Loděnice. Z dat vyjímá volby rodičů, které chápe jako „primární“ - attachment v původním slova smyslu (Bowlby, Mainová)¹¹, a zaměřuje se na volby „**významných druhých**“ a ještě úžeji na **volby slavných osobností (glamorous adults)**. Jev chápe jako důležitý akt pro vymezení se vůči rodičům a vzdání se jejich péče, doslova jako „psychologickou determinantu dětského vývoje“. (Kravcová, str. 13) Pokud mluví o „attachmentu“, v zásadě myslí **emoční připoutání**, vazbu; „emotivně

¹⁰ KRAVCOVÁ, Jana. *Idoly u dětí školního věku*. Praha, 2008, 120 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Není-li uvedeno jinak, je citováno z této práce.

¹¹ Pro upřesnění cituji Kravcovou: „Zráním psychické struktury dochází dítě k poznání, že rodič není jediný objekt v jeho okolí, není schopen uspokojit všechny jeho potřeby, regulovat všechny jeho afekty a navíc nemusí být vždy správně vyladěn. Tak dochází k postupnému zklamávání dítěte v rodiči jakožto objektu primárního attachmentu a otevírá se prostor pro tvorbu sekundárního.“ (str. 16)

zabarvený vztah“ k tzv. významným druhým, kam si „adolescenti mohou projíkovat své city, charakterové vlastnosti, představovat si imaginární nebo ideální přátelství, vztahy, identifikovat se s nimi, vyzkoušet si vše jakoby ‘na nečisto’, bez rizika nevyhládky.“ (Kravcová, str. 16) Nechybí vzájemná interakce mezi subjektem a objektem, není to však skutečný vztah. „**Významní druzí** tedy vystupují v roli **idolů**“, upřesňuje. (Kravcová, str. 90) Stanovuje přímou úměrnost mezi vzdáleností idolu a bezpečností připoutání (riziko zklamání), podobně jako Mikšíček, který však vztah k idolu nahlížel jako „vystupování bohů (moderního Pantheonu)“.

Funkci prožívání **sekundárního attachmentu** (vztahového připoutání) Kravcová vysvětluje jako důležitou pro formování identity a experimentování s různými identitami, hraní rolí, zkoumání a prožívání sexuality v bezpečné vzdálenosti, i hledání profesní volby. (volně podle str. 18 - 19) Podle výzkumu Adams-Prince, A. L. Greeneho vyjmenovává druhy sekundárních attachmentů (v závislosti na tom, ke komu a jakým způsobem je prožíván):

- a) identifikační (tzn. být objektem)
- b) romantický (být objektu přítel, přítelkyně, manžel, manželka)
- c) platonický (být objektu kamarád)
- d) příbuzenský (být objektu příbuzný nebo dítě)
- e) incestní (romantický attachment k příbuznému dospělému)¹²
- f) jiný

Na straně 22 poznamenává, že „sekundární attachment není idolizace, ale **vztah** k idolu“ a poměrně pregnantně (oproti předchozím autorům) definuje idolizaci jako „afektivně zabarvený stav, vznikající na podkladě imaginárního vztahu k významnému druhému, který může probíhat jak na úrovni kognitivní, tak konativní. (...) Nejde o stav chvilkový. Vztah k významnému druhému si subjekt tvoří minimálně po celou dobu dětství a adolescence. (...) Na idolizaci je tedy třeba nahlížet jako na **proces**, (...) děj, který se může vyvíjet, stagnovat, regredovat nebo se prolínat s jinými formami vztahů, které subjekt zažívá.“ (Kravcová, str. 23) Na základě abstrakce Sebaldo a Ravivova příspěvku k tématu stanovuje a zjednodušuje následující způsoby **prožívání attachmentu (idolizace)**:

¹² Přidává Kravcová

a) **zbožňování** - adorace

A) **romantismus** - **crushes** (uctívání bez nutného sexuálního náboje, obdiv)

B) **erotická adorace** - sexuální přitažlivost a fetišismus

b) **identifikace** - nápodoba a hrdina

Jev chování se jako v extázi vnímá jako fenomén doprovázející idolizaci.

„Způsob prožívání attachmentu (...) je odrazem toho, k jakému typu objektu je vztahován, (...) a jak dalece jsou adolescenti odvážní v představách jít.“ (Kravcová, str. 32)

Identifikaci popisuje obecně jako „proces ztotožnění s jedincem nebo skupinou, která mi imponuje“ (Kravcová, str. 27), a ve shodě s Kučerou ji charakterizuje přáním „**být jako**“ a typicky jako **izosexuální vztah**. Navíc poukazuje na určitou zralost percepčních a kognitivních schopností, aby mohlo vůbec dojít k odlišení identifikanta od identifikovaného.

Naproti tomu idolizace se sexuálním nábojem, **erotická adorace**, vzniká podle Kravcové tehdy, když je objekt attachmentu vzrušující a **přitažlivý**, objekt je v roli partnera/ky, manžela/ky, milence/ky. „Erotická adorace tedy nabývá podoby **heterosexuálního vztahu** (popř. homosexuálního).“ (Kravcová, str. 32, zvýrazněno mnou)

Crushes jsou intenzivní a přechodná pobláznění, experimentování s představou připoutání k někomu jinému, než k rodiči, testování emocí, nepřesně řečeno „platonická láska“. Je to **adorace bez (zjevného) sexuálního náboje**, na kterou již poukazuje Kučera. Navíc odhaluje na tomto typu prožívání složitost a provázanost voleb, když komentuje některé volby (typicky Karel Gott, ale např. i Milan Baroš) jako **zprostředkující**, na základě nichž se obdivovatel sblíží k jinému reálnému člověku (např. dívka ke chlapci ze třídy či k babičce nebo i rodiči), ve smyslu idolu jako vůdce a „Kučerových part“.

Empirickou část práce tvoří výzkum idolů v **ZŠ Loděnice**, což je menší vesnická škola nedaleko Prahy, čítající celkem 300 dětí, socioekonomicky pokrývající celé spektrum žáků. Výzkumnice měla každodenní kontakt s dětmi, vedla s nimi rozhovory, měla možnost neustálého pozorování - sledovala rozhovory mezi dětmi, jejich časopisy, výzdobu třídy a další relevantní fenomény k výzkumu. V lednu 2006 a v lednu 2007 uskutečnila opakované zadání dotazníku v **2. až 9. třídě**. Použita byla opět **anketní otázka DOTAZNÍKU HVĚZD**, která byla upravena na pouze pozitivní znění:

"Které máš nejoblíbenější známé osobnosti? (herci, zpěváci, sportovci...). Zkus napsat, co se Ti na nich líbí, případně proč si myslíš, že jsou tak oblíbení."¹³

Původní záměr rozvrhu práce byl podobný jako u Mikšíčka: plánovala data s ročním odstupem porovnávat a sledovat významné posuny a proměny voleb. Jak ale sama píše, sebraná data se významně nelišila a proto je sloučila do jednoho vzorku. Kravcová rozšiřuje zájem bádání o první stupeň vyjma první třídy, což znamená, že většinu jejích respondentů se rozkládá mezi osmi a šestnácti lety, a celkově zpracovává volby 368 respondentů (z toho 190 kluků a 178 holek), což je o 94 chlapců a 97 dívek více, než v Mikšíčkově souboru.

Získaná data Kravcová **třídí trojím způsobem**: nejprve rozčlenila volby do čtyř základních kategorií (ženský, mužský, fantazijní idol a smíšená skupina). Posléze stanovila jejími slovy objektivní kategorie oblasti zájmu idolu (herectví, sport a hudba) a nakonec třídila výroky přiřazené k jednotlivým volbám (příběh) na základě kategorizace Raviv et al (1999), který rozlišuje tři oblasti výroků (Features, Evaluation a Ways of Expression) a jejich podoblasti. Na základě uvedené kombinace dochází k následujícím závěrům:

Pro **mužské idoly chlapců** je „hlavní hnací silou (...) výkon.“ (Kravcová, str. 92) Jednotlivé typy pak charakterizuje následovně:

- 1) **motivátoři** - nejde o idol jako celek ale část jeho osobnosti - **selektivní identifikace**, „já dopředu hnaný tebou“
- 2) **identifikanti** - být jako idol, celek, které dále rozlišuje na dvojí typ „**já jako ty a na tvém místě**“ (idolovo sesazení) a „**já jako ty vedle tebe**“ (získat idolovy kvality, ale nenahradit ho)

„Tyto tři podoby vztahů se promítají ke všem kategoriím chlapeckých mužských idolů - **sportovcům, hercům, zpěvákům i komikům**“ (Kravcová, str. 92), přičemž vývojově se volby proměňují od většinového zastoupení sportovců v nižších ročnících, k většinovému zastoupení zpěváků a mužských kapel ve vyšších ročnících. Nejčastějším voleným důvodem, kromě šesté třídy, byl sportovní výkon. Kravcová dále komentuje, že u mladších pozoruje **snový identifikační attachment**, u starších pak **reálný identifikační attachment** (být jako on). Doplnuje, že ke sportovcům lze též zaujmout **crushes**: neutrální obdiv k idolu stejného pohlaví, bez identifikace. Popisuje, že od šesté třídy již nejsou

¹³ Vynechává „...líbí a co ne,...“

sportovci masivně jednoznačně voleni, ale dochází k větší **diverzifikaci voleb**, což vysvětluje, podobně jako Mikšíček, hlubším zájmem respondentů (dětí) o zvolenou oblast (působíště idolu). Navíc narůstá zastoupení zpěváků a herců, kteří jsou většinou komici a vtipní moderátoři (bavič). V sedmé třídě vyzdvihuje kategorii akčních filmových hrdinů. Tento trend bychom mohli chápat jako zušlechtnění síly, která byla poměrně hrubě vyjádřena u sportovců, který také již popisuje Mikšíček. V deváté třídě již vítězí zpěváci, druzí jsou sportovci a třetí herci. Kravcová si všímá i kulturního kontextu: upozorňuje, že v roce 2006 a 2007 probíhala soutěž Česko hledá Superstar, která mohla podle ní mít vliv na odpovědi na anketní otázku. V osmé a deváté třídě pozoruje jednak větev charakterizující touhu po volnosti a rebelství (punk, underground, metal apod.), jednak obdiv k hereckému umění a vtipu, a nakonec volby svalovců. Sportovce dělí na **sportovce identifikanty a sportovce motivátory**.

Naopak **ženy chlapci** nejčastěji volili pro jejich umělecké, herecké či pěvecké atributy a také vnější rysy (krása). Popisuje kategorie:

- 1) **„žena kamarádka“ - platonický attachment v podobě crushe**. Typickým zástupcem je Aneta Langerová. Je to kategorie, kde žena vystupuje bez rušivých svádivých erotických atributů, kámoška na pohodu, na pokec. Ve volbě vidí také způsob sbližování pohlaví prostřednictvím idolu, facilitátora a prostředníka navázání **romantického attachmentu** ke spolužačce či dívce z okolí.
- 2) **žena kočka + žena partnerka**. Na prvním stupni chlapecká zdůvodnění ženských voleb obecnými důvody Kravcová chápe jako zastírací manévr sexuální přitažlivosti, skryté vyjádření. Naproti tomu se ve zdůvodněních explicitně deklaruje od 6. až 7. třídy. V 8. třídě navíc Kravcová pozoruje již přesun erotické adorace k reálněji vnímanému vztahu (př. Sandra Bullock), což označuje jako volbu „žena partnerka“. Shrnuje, že „tam, kde jde u chlapců o romantický attachment, jde především o erotický náboj. Chlapci jsou přitahováni prsy“ (Kravcová, str. 98), podobně jako u Mikšíčka Pamelou Anderson.
- 3) **žena hrdinka**. Kategorie ženy, která je obdivována pro to, **co dělá**, skrze fyzické výkony - identifikační attachment (typicky Kateřina Neumannová). Kravcová upozorňuje, že v době zadávání dotazníků Neumannová vyhrála na Olympijských hrách a uvádí paralelu s Mikšíčkovými hokejisty, kteří t.č. rovněž vyhráli.

„Chlapci se k ženským idolům vztahují jednodušeji než dívky.“ uzavírá na straně 98 Kravcová.

Naopak pro **ženské idoly** vybírané **holkami** (nejčastěji zpěvačky a herečky pro jejich umělecké výkony a sportovkyně) zdůrazňuje, že dívky jsou přísnější a kritičtější ve výběru žen než chlapci, a posuzují více kritérií: více se zaměřují na charakterové vlastnosti, míru sympatie, vzhled či způsob expresivity. Tyto volby proto Kravcová charakterizuje jako nejproblematictější na interpretaci. Dívky kritizují, nebo kladou důraz na pozitivní sociální charakterové vlastnosti. Výzkumnice stanovuje kategorizace na základě toho, jak sama píše, jak „dívky daný typ přijímají“. (Kravcová, str. 97)

- 1) **žena-hrdinka**. Volba typická pro první stupeň
- 2) **blízká, lidská - identifikační attachment, „být jako ony“**. Je to obyčejná žena, blízká ke každodennímu světu „smrtelníků“, svá, na nic si nehraje. Volena od 4. třídy a dále na druhém stupni. Analogicky k mužským volbám kluků.
- 3) **neohrožující - identifikační attachment, „být jako ony“**. Kategorii tvoří krásné úspěšné ženy, které jsou ale už staré, tudíž nejsou konkurencí, a lze je bez rizika upřímně uznávat. Zdůvodnění typické pro zařazení vyjadřuje poukaz ke stáří: „na svůj věk...“. Kravcová sem zařazuje osobnosti jako jsou Lucie Bílá, Madonna či Tereza Maxová.
- 4) **silná - identifikační attachment, „být jako ony“**. Volba charakteristická pro druhý stupeň; Je to žena silná vnitřně, zocelená nástrahami osudu a životními krizemi, jako například „boj s rakovinou“ či „boj s drogami“, kterými jsou „přiblíženy našemu světu“, je skoro jako my. Obdivovány jsou postoje k životu a její činy. Lze vystopovat prvky charity a pomoc se světovými problémy. Kravcová spatřuje v této kategorii paralelu k trendu intelektualizace ve výběru mužských idolů u chlapců (*zvnitřnění síly*).
- 5) **oceňovaný výkon - uvěřitelně - selektivní identifikace?** Oceňován je pouze výkon, u žaček od 4. třídy a dále.
- 6) **oceňovaný výkon - těžko říct, zda uvěřitelně**. Kategorie, která pojme zbytek heterogenních voleb, které nebyly podle Kravcové příliš významné, charakteristické zástupnými nebo neutrálními důvody pro to, co dívky nechtějí, nebo se bojí vyjádřit. Spadají sem zpěvačky ze Superstar, dívčí kapely, popové zpěvačky a herečky.

Pro zkompletování kvadruptychu nám zbývá představit **mužské typy idolů** Kravcové **dívek**. Vyjma 5., 7. a 8. ročníku dívky v Kravcové souboru volily hudební umělce, v 5. a 8. ročníku herce, moderátory a komiky. Sama píše, že v této kombinaci

nelze vysledovat žádnou vývojovou linii podle profese. Nejčastějším důvodem pro volbu byl umělecký výkon herců a zpěváků, poté vnější vzhled, v kombinaci s především **romantickým attachmentem**. Jedná se tedy o eroticky přitažlivého muže. Kategorizaci Kravcová přebírá od Kučery, vytvořenou podle Mikšíčkových dat, a glosuje, že odráží „jakou podobu mužství v (*mužském idolu*) dívky spatřují“ (Kravcová, str. 83).

1. **svalovci**. Kromě výskytu u Kravcové ve třetí třídě je to kategorie typická pro druhý stupeň. Jako mimořádného zástupce uvádí Romana Šebrleho, kde se kromě zbožňování jeho těla přidává ještě národní hrdost. Kravcová se nebojí zvolat, že Šebrle je přímo zbožšťován! K rubrice ještě přiřazuje herce „drsňáky“: Schwarzenegera či Willise, čímž si zajišťuje shodu s Mikšíčkovými daty.
2. **mileneč-vrstevník**. Položka Kučerou charakterizována úslovími „jemný něžný mileneč“, „milostný román“ či „roztomilost“ s typickým zástupcem Leo DiCaprio u Mikšíčka. Kravcová stanovuje ještě další tři podkategorie: **vtipný krasavec** (vzniká kombinací vtipnosti, krásy a výkonu), **mileneč za Superstar** (rubriku Kravcová vytváří zřejmě pod tíhou t. č. probíhající soutěže a tomu odpovídajícímu množství voleb; Charakterizuje je jako volby vrstevníků, „možný blízky“, kteří vzešli z našeho světa a staly se hvězdami, čímž zapříčinili vtažení diváků/respondentů do děje, vznik funklubů a až hysterických identifikací; podkategorie pojme volby všech tříd Kravcového vzorku), a konečně **Tokio Hotel** (t.č. rocková teenagerovská kapela, která vystupuje jako „drsňáci“, a jsou voleni převážně na druhém stupni).
3. **dospělý mileneč**. Na druhém stupni se také již vyskytují volby typu dospělého milence, který může fanynce přinést životní ukotvení, jistotu. Je nazírán jako atraktivní ochránce i manžel, případně otec dětí.
4. **Milan Baroš**. Idol, který si vyžádal po Kravcové samostatnou kategorii, kterou charakterizuje jako na pomezí svalovec-dospělý mileneč-mileneč vrstevník. Dodává, že je to svalovec, po kterém dívky však touží sexuálně, což znemožňuje zařazení mezi svalovce. Zároveň se ale s odůvodněním zdráhá přiklonit k jedné či druhé zbývajícím kategoriím. Je to volba sedmých a vyšších ročníků, a my si pokládáme otázku: Není volba jen zástupná: Netouží ve skutečnosti dívka po spolužákovi, kterého Baroš může připomínat, a který je spolužákem obdivován skrze výkon?

5. **Umění.** Poslední kategorií je herecké a jiné umění, kterou charakterizuje jako reflektující intelektualizaci voleb, zušlechtění sil. Byla by to záležitost těch nejvyšších ročníků, která se u Mikšíčka projevuje v oblasti herectví, u Kravcové v hudbě; zmiňuje se o hiphopových kapelách a zvláště naráží na „kvalitu a obsah textů písní“.

Kravcová si také všímá SPOLEČNÝCH VOLEB dívek a chlapců:

- **Karel Gott;** volen ve všech ročnících, kromě 7. a 9.! Úkaz vysvětluje jednak vlivem **oblíbenosti u rodičů**, jednak (podobně jako u Baroše) „(...)romantický(m) attachment(em) ne k idolu, ale skrze idol ke spolužačkám. Idol zde facilituje přiblížení k druhému pohlaví skrze společné téma.“ (Kravcová, str. 65)
- **komici a úloha vtipu.** Vyskytuje se ve **všech** (!) osmi zkoumaných ročnících. „Vtip představuje další způsob, jak se sblížit. Ne skrze společný idol (jako u Gotta), ale skrze společně oceňovaný akt (vtip je akt - jeden ho tvoří, druhý se jím baví).“, přibližuje Kravcová (str. 66) „Humor usnadňuje sblížení“, přičemž starší kluci se již umí přiblížit i jinak, než jen humorem, a dále se Kravcová domnívá, že dívka je v situaci humoru bezbranná, jde sublimovaný příslib (viz Kučera). Naopak „(...) chlapci od dívek humor nevyžadují a asi ani neočekávají. Dívky je svádí jinak než humorem.“ (tamtéž) Dívky naopak chtějí být baveny. Podle Kučery komik dělá „to svoje“: ksichty.
- **žena hrdinka - Kateřina Neumannová.** Napříč téměř všemi ročníky kluci i holky volili Neumannovou. Tato volba nenavozuje žárlivost, chlapci se k ní vztahují skrze výkon. Je spíš prostředníkem, podobně jako Gott, sblížení. Lze ji chápat jako volbu symbolu národní hrdosti.

V celkovém shrnutí výsledků Kravcová vyvrací tvrzení Kučery, které je na základě interpretace Mikšíčkových dat menšího vzorku, že dívky zbožňují (volí idoly) více, než chlapci.

Doposud jsme představili Freudovou teorii determinace a vývoje psychického vývoje (zejména Jáství) a představili jsme si tři přístupy k výzkumům zabývajícím se fenoménem volení idolů, nejprve dětmi na druhém stupni základní školy, poté v celém základním vzdělávacím věku, vyjma první třídy tak, jak na sebe chronologicky navazovaly. Zdá se, že nastal čas, abychom shrnuli i my dosavadní poznatky, a vyjasnili si výchozí body dalšího zkoumání v této oblasti.

4 Utřídění pojmů

Během dosavadního výkladu jsme se setkali s řadou pojmů, a orientace v nich může být nyní nesnadná. Krátce si tedy přehlédneme a definujeme stěžejní pojmy našeho zkoumání:

Prvním pojmem, u kterého snad všechno začíná, je **idolizace**. Zatímco Kravcová termín překládá jako „zbožnění“, Mikšíček slovem skutečně popisuje „zbožštění“; Kravcová mluví o idolech spíše jako o „hybných silách“, Mikšíček spíše jako o „božích strukturujících svět“. Oba se ale shodnou na tvrzení, že volba idolu je důležitým a označujícím bodem na cestě za dospělostí, a ve shodě s Kučerou chápou proměny voleb (idolů) příznačným faktorem ve vývoji dětské a adolescentní psychiky. Řečeno s Kravcovou, idolizaci chápeme jako **prožívání** vztahu k volbě - **idolu**. Navíc, je vyjádřena **příběhem**, „Kučerovou fantazií“, který se připojuje k volbě. Naproti tomu **idolatrii**, jak ji definuje Mikšíček (tři propojené body: subjekt v profánním světě, idol v posvátném světě a idol v endoceptu subjektu jako bůh) je spíše připoutání (ve smyslu Kravcového attachmentu) a my pojem používat nebudeme.

Dalším pojmem, u kterého překvapivě také všechno takřikajíc začíná, tentokrát v ontogenetickém vývoji, tak, jak to chápeme v této práci, je **libido a erotická adorace**. Po fenomenální stránce se projevují **smyslnou (sexuální) přitažlivostí (smyslný proud**, jak ho definuje Freud), a kterou chápeme jako hlavní motiv k idolizaci, přičemž v určitém vývojovém období předpokládáme, že je upozaděn (skryt) a naopak k pozorování se naskýtá **něžný proud, romantické prožívání** (idolizace) vztahu k idolu, nebo tzv. **crushes**, přitažlivost bez (zjevného) sexuálního náboje, neutrální obdiv. Crushes chápeme obecně jako přechodovou kategorii ve smyslu prostředníka k přiblížení se (k druhému pohlaví *pod dikcí Ono přímo*, nebo k rodiči-autoritě *pod dikcí Nadjá, tedy Ono nepřímě*). Volby, které jsou učiněny pod zjevnou dikcí smyslného proudu (*tedy Ono, většinou kolem osmé třídy a většinou se zaměřením na druhé pohlaví nebo jeho typické znaky*) označujeme jako **erotickou adoraci**. Naproti tomu **objektní obsazení** chápeme v širším smyslu, jako „zaměření libida“ (učinění volby).

K splitu libida přispěje vývoj Já pomocí mechanismu **vytěsnění** a provázejícího **odporu**. Předpokládáme, že hlavní vytěsnění, které musí každé dítě ve svém vývoji učinit, je, *silně* řečeno, přitažlivost k matce a otci, které se takřikajíc zbaví pomocí **identifikace** za

užití mechanismu **introjekce** – „zvnitřnění“ objektu v Já (jeho pohlcení), čímž je zajištěn proces diferenciaci duševního života a položen základ **Nadjá**. Tato prvotní přitažlivost tím ale není „vyřízena“; dále pokračuje v navazování vztahů k jiným osobám, **významným druhým**, pro které všechny budeme používat termín **idol** (nikoli jen pro tzv. **glamorous adults**). V tomto smyslu je idol *každý jiný*, než rodič. Kravcová pro první připoutání používá termín **attachment primární**, pro přesun vazby na ostatní **attachment sekundární**. Druhý případ vysvětlujeme cílově zabrzděnými city (něžný proud) a jejich vázání - **sublimace**. Ta může probíhat jak k osobám, která je přeceněna a mluvíme o **idealizaci**, tak k činnostem.

Podle toho, kolik rysů (fenoménů) si dítě z identifikátorů zvnitřní, rozlišujeme **identifikaci parciální/selektivní/částečnou** (Kravcové slovníkem „já jako ty vedle tebe“) nebo **úplnou** (řečeno s Kravcovou „já na tvém místě“). Termín identifikace nebudeme používat ve smyslu „rané emoční připoutání“, ale jednak ve smyslu **inkorporace/introjekce**, jednak ve smyslu **vzájemného rozpoznání** mezi sebou (ve Freudově smyslu). Pokud shledáme identifikaci jako nevědomou, hovoříme o **hysterické identifikaci**, pokud se nám zdá identifikace příliš vzdálená respondentovi (v Mikšíčkově smyslu), označujeme ji podle Kravcové jako **snový identifikační attachment**, v opačném případě jako **reálný identifikační attachment**.

Během idolizace lze nalézt současnou existenci erotické adorace (smyslný proud) a identifikace částečné (zvnitřnění rysu). v těch případech uvažujeme nad (již) „**nedokonalým citovým splitem**“ (ve Freudově smyslu).¹⁴

Vyčleňujeme specifické situace (volby): s tematikou **hrdiny** a ovzduším **humoru**. Přestože předpokládáme, že idol se dostává na místo Nadjá částečně vždy, v případech hrdiny může dojít až k nahrazení Nadjá idolem, podobně jako při zamilovanosti, idol se stává vůdcem a již nehovoříme inspirování Freudem o Nadjá, ale o **Ideálním Já**. K případům „humorných voleb“ přistupujeme jako k fenoménu vytěsněné slasti, spjaté s **primárním narcismem**.

Ve shodě s literaturou a předchozími výzkumy se domníváme, že celý proces idolizace směřuje k takřkajíc vytvoření nového svazku mezi mužem a ženou, nebo snad více široce, k intimitě (vázání, obsazení a uspokojení) mezi dvěma osobami.

¹⁴ Což bychom mohli paradoxně považovat za dokonalejší formu vztahu.

5 Výzkumné úkoly a metoda

Dříve, než se zvedneme z našeho pomyslného kanape si ujasněme, jak budeme postupovat v našem příspěvku k volbám oblíbenců. Hlavním úkolem práce je rozšíření současného poznání problematiky idolů tím, že se pokusí ověřit závěry výše pojednávaných autorů a platnost stanovených kategorií, případně stanoví nové. Můžeme hovořit o **saturaci** výzkumu, který je z tohoto hlediska **semi-longitudinální**.

V první řadě se v empirické části zaměříme na vytvoření **databáze idolů**. Ve skutečnosti se z kanape ani tolik nepohneme, protože výchozími daty jsou seminární práce studentů katedry Psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, frekventanty kurzu Psychologický výzkum v akademickém roce 2012/2013, garantovaným doc. Kučerou, Dr. Klusákem a Dr. Viktorovou. Má práce v terénu byla uskutečněna do té míry, do jaké jsem plnil požadavky tohoto kurzu. Budeme sledovat shody a rozdíly s předchozími zjištěními, zároveň ale budeme sledovat, zda se neobjeví **nová**, dosud neinterpretovaná data. Z toho důvodu byla zvolena obdobná metoda získání dat jako v předchozích výzkumech: **dotazník hvězd s anketní otázkou** ve znění:

"Které máš nejoblíbenější známé osobnosti (herci, zpěváci, sportovci...)? Zkus napsat, co se Ti na nich líbí, případně proč si myslíš, že jsou oblíbení?"

Dotazník zadávali studenti psychologie žákům v základních školách a gymnáziích. Zde však budeme pracovat pouze s daty ze **základních škol**, přičemž obohacením je **kvalitativní i kvantitativní rozšíření vzorku**: jeden školní ročník zahrne více tříd a do zpracování budou zahrnuty všechny odpovědi (nikoli jen *Glamorous Adults*). Šetření bude tedy více validní z hlediska populace vzorku. Výzkum navíc pokryje celé spektrum základního vzdělávání, **od první do deváté třídy**, na rozdíl od Mikšíčkového druhého stupně či Kravcové souboru od druhé do deváté třídy jedné ZŠ. Zpracování dat proběhne jednak **kvantizací** (jednoduše statisticky), jednak kvalitativně **kategorizací**, ale také **interpretací**.

Prvním úkolem bude data **formálně unifikovat**. K tomu bude zapotřebí vyznat se ve studentských pracích a stanovit systém rozčlenění podle stanovených znaků. V první fázi práce půjde o několikere **třídění**, **základní** a **speciální**. A priori víme, že získaná data budou rozdělena podle **pohlaví respondenta** a zařazena do souhrnné tabulky **podle tříd**. Volby budou zakódovány tak, aby byla zajištěna **anonymita** dat a zároveň bylo možné

vysledovat jejich původ: vztah k navštěvovanému ročníku a pohlaví respondenta, ale i provázanost voleb navzájem. Dalším úkolem bude utřídit kvalitativní data podle několika hledisek, vzniknou systémy třídění podle principu **emergence** – kategorie se budou vynořovat na základě kvalitativního sdružování podobných znaků. Již předem je ale jasné, že v první řadě budeme sledovat pohlaví (případně pohlavnost) idolu, a dále jeho oblast působení. Po stanovení systémů třídění pro orientaci v datech bude následovat **kvantifikace** jednotlivých kategorií s cílem určit jejich výskyt v **chlapeckém a dívčím souboru**, **porovnat** ho mezi nimi a sledovat **kvantitativní i kvalitativní proměny** kategorií. V dalším kroku si dáváme za úkol nálezy pokud možno **psychologicky interpretovat** na základě teorie, a konečně, **reflektovat** závěry předchozích šetření. Podívejme se tedy na souhrn úkolů:

- Vytvořit databázi vzorů dětí základní školy
- Vytvořit model jejich kategorizace
- Kvantitativně vyhodnotit výskyt a proměny rubrik
- Sledovat genderovou a vývojovou linii
- Psychologicky uchopit idolizaci
- Reflektovat předchozí výzkumy Mikšíčka a Kravcové

V závěru bude vedena **diskuze**, kde se pokusíme zmapovat **proměny typů**, jak je stanovuje Kravcová a Kučera a stanovit **způsob vztahu** respondentů k idolům.

Vydejme se na Olymp!

EMPIRICKÁ ČÁST

6 Sběr dat

V empirické části práce se budeme zabývat výsledky zadaných dotazníků a jejich rozbořem. Data byla sebrána frekventanty¹⁵ kurzu Psychologický výzkum na podzim roku 2012, pod vedením doc. Kučery, Dr. Klusáka a Dr. Viktorové, jehož požadavky jsem plnil také. Studenti vytvořili dvojice a navázali kontakt se základní nebo střední školou, kde ve dvou třídách, podle svého výběru, položili výzkumnou otázku.

6.1 Vstup do škol a spolupráce s učiteli

Celkem jsou výsledky představené zde opatřeny ze **čtrnácti základních škol**: dvanácti pražských, a dvou mimopražských. Z hlediska velikosti školní populace jsou zastoupeny jak **malé a středně velké školy**, tak i **velké**. Za zmínku stojí některá specifika škol v Praze: čtyři z nich jsou fakultní školy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, další dvě navštěvují děti z rodin s nízkým sociokulturním statusem a ve třech dalších jsou integrováni žáci se znevýhodněným zdravotním nebo sociokulturním (cizinci). Jedna škola je též církevní.

Studenti ve svých výstupních pracích popisují proces vstupu do škol jako většinou **bezproblémový**, avšak někde se museli prokázat **potvrzením katedry o výzkumu**, nebo bylo nutné opatřit **souhlas rodičů** k účasti dětí ve výzkumu. Vždy bylo nutné získat **souhlas ředitele školy**. Samotní vyučující se k záměru výzkumníků stavěli různě; v pracích lze vyčíst přístupy od nadšení a vynikající spolupráce, až po nesympatie a obtížnou spolupráci, nicméně lze říci, že většinou byl celkový přístup pozitivní, a problémy byly jen dílčího rázu.

6.2 Zadání a vypracování výzkumné (anketní) otázky a jejich specifika

V drtivém počtu případů došlo k položení výzkumné otázky, řekněme standardně, **formou zadání slohu** a rozdání **papíru formátu A4 s předtištěnou otázkou** (zadáním) ve znění:

¹⁵ Vlastně spolužáky, kterým bych chtěl tímto znovu vřele poděkovat za jejich ochotu a laskavost poskytnout svá data pro účely dalšího zpracování v mé bakalářské práci.

"Které máš nejoblíbenější známé osobnosti (herci, zpěváci, sportovci...)? Zkus napsat, co se Ti na nich líbí, případně proč si myslíš, že jsou oblíbení?"

Přestože neexistuje jednotný zadávací formulář, pokaždé se v hlavičce instrukce vyskytla kolonka na **vyplnění pohlaví a identifikačního znaku** respondenta, přestože byl dotazník zadáván anonymně (uvedení např. iniciály aj.). V některých třídách navíc před samotným vypracováním proběhla krátká **diskuze** na téma idol, s cílem ověřit porozumění žáků otázce. Někde ještě výzkumníci přečetli anketní otázku nahlas. Na vypracování byla většinou vyhrazená celá vyučovací hodina, nikdy však prostor nikdo nevyužil beze zbytku, přestože na zodpovězení otázky měl každý respondent **dostatek času**. Někdy byl naopak zbytek času vyplněn **společenskými aktivitami** (hry na tabuli a před tabulí), aby se výzkumníci blíže seznámili s respondenty.

Přestože byl úkol **zadán k individuálnímu zpracování**, docházelo k následujícím jevům: Mladší žáci vykazovali tendenci ke kolektivní spolupráci, společnému vyplňování a opisování. Měli často problémy soustředit se na zadaný úkol, potřebovali se radit a ujišťovat. Na druhou stranu k úkolu přistupovali často s nadšením a zájmem, pokládali více relevantních dotazů a úkol je bavil. Naproti tomu starší žáci přistupovali k plnění úkolu zodpovědněji, neměli problém pochopit otázku, většinou byli rychlejší ve vypracování a pracovali samostatně. Je však pravdou, že k úkolu přistupovali méně zaujatě, nevzrušeně až rutinně.

Výjimku ze standardního zadání představují **děti první a druhé třídy**, které své odpovědi primárně **kreslily**, přičemž **instrukce** jim byla **sdělena ústně**. Následně své výkresy popsaly a rozebraly v **individuálních rozhovorech** s výzkumníky. Někteří žáci ještě ve třetích třídách chtěli do dotazníků kreslit. Stěžejní získávání dat však spočívalo ve vypracování slohu (odpověď na anketní otázku), a jedině tam, kde se ho nepodařilo ze specifických důvodů získat (pisatelská zdatnost), byla získána popisem obrázku, který si zaznamenali výzkumníci. Z možností zadání se vyskytla ještě alternativa, kdy žáci v jedné třídě obdrželi prázdné papíry A4 a výzkumná otázka byla napsána na tabuli. Pouze ve dvou třídách v administraci výzkumníků BAŠTĚP došlo k zadání výzkumné otázky zcela **nestandardní** formou: Žáci obdrželi papír, kde byly vytištěny následující otázky:

- Kdo je Tvůj idol?
- Jaké jeho vlastnosti se ti líbí?
- Proč je tak oblíbený?

- Nakresli obrázek

Na zpracování dat by však neměla mít tato anomálie vliv.

6.3 Rozhovory a výchozí zpracování

Výzkumníci s dětmi následně provedli **krátký rozhovor** nad jejich odpověďmi. Většinou ještě před zadáváním slohu provedli **několik hodin pozorování** ve zvolených třídách, z kterých opatřili zápis. Někteří studenti také napsali **medailonky jednotlivých žáků**, většinou je ale, společně s pozorováním, ve svých srovnáních a vyhodnoceních nedávali do vztahu s volbami žáků. Výzkumníci vše zpracovali do **výstupních prací kurzu**, které se staly východiskem pro toto další zpracování.

7 Popis dat a souhrnné přehlednutí vzorku

V následující kapitole se letmo seznámíme s naším vzorkem dat a přehledneme ho základní statistikou, čímž získáme rámeček a vytvoříme si představu o dosahu a rozsahu našeho výzkumu.

Nejprve byly výchozí práce studentů zakódovány podle příjmení výzkumníků a všechna data (volby idolů a jejich zdůvodnění) byla přepsána do dvou souhrnných tabulek v aplikaci Microsoft Excel, do **dvou listů**, zvlášť chlapecké volby a zvlášť dívčí (viz příložené CD). Každá tabulka obsahuje hlavičku s kolonkami označujícími **ročník**, **zdroj** (výchozí studentská práce), **kódované ID**, **věk respondenta**, **volba (idol)**, **I. kategorizace** (fenomenologické třídění), **čtyři sloupce/úrovně II. kategorizace** (sociologicky-výrokové třídění), **jeden sloupec KUKLAF třídění**, **zdůvodnění volby** a **doplňující poznámky**. Je tedy zřejmé, že volby jednotlivých tříd byly sloučeny do jednoho vzorku podle sloupce „ročník“, což sebou nese jednak výhodu většího množství relevantních dat, na druhou stranu pak ztrátu kontaktu s původním terénem, i když ne zcela. Jak jsou kódována data ve sloupci „zdroj“ jsme již vysvětlili, naopak ID respondenta je náhrada za jména žáků, která vzhledem k množství již nebylo výhodné používat. ID tvoří pětimístný kód, který je utvořen podle následujícího klíče: *pohlaví-třída-jméno-číslo volby respondenta*, ve tvaru M/Z - X - XX - X, př. M5022 znamená mužská (chlapecká) volba, 5. ročník, žák číslo 2 v ročníku, jeho 2. volba. Výhodou obou systémů kódování je, že jednak lze vysledovat spřízněné volby, respektive kolik voleb žák učinil, přičemž první volba respondenta má číslo 0, a jednak lze sledovat kontext voleb v rámci jedné třídy pomocí kódu zdroje. Další sloupec je „věk“, který je pouze doplňující informací, protože ve většině případů nebyl přesně zjištěn (údaje „*číslo až číslo*“). Volby a jejich zdůvodnění jsou autenticky přepsány, bez jakékoli (např. gramatické) korekce. Ve sloupci „poznámky“ jsou údaje, které přímo nevyprodukovali informátoři výzkumu (žáci), ale které byly doplněny buď samotnými výzkumníky nebo mnou, většinou za účelem lepšího porozumění a pochopení voleb, jako např. lexikálně-gramatická korekce slov, které byly pro svoji distorzi nepochopitelné, nebo obsahují popis okolností při vyplňování dotazníku. Navíc jsou **barevně odlišeny řádky** s volbou pohlavně opačnou nebo smíšenou (u kluků červeně ženské a žlutě smíšené volby, u holek modře mužské a maskulizující volby, žlutě smíšené). V elektronickém dokumentu jsou volby řazeny vzestupně podle školního ročníku a podle ID respondenta.

Do souboru nebyly zahrnuty všechny studentské práce obhájené ve výše zmiňovaném kurzu; Vyřazeny byly ty, které pojednávaly o srovnávání voleb tříd víceletého gymnázia, protože souhrnně nepokrývaly všechny gymnaziální stupně, a neumožňovaly srovnání, ani mezi sebou, ani s volbami ze základních škol. Dále byla vyřazena 3. třída administrátorů ŠUKA z důvodu nadbytečnosti dat. Konečně, ze souhrnného zpracování bylo vyřazeno i 6 anonymních odpovědí (voleb), jelikož k nim nebylo možné přiřadit pohlaví, což znemožňuje jejich další zpracování. Výchozím zdrojem se tedy stalo 14 prací, které lze nalézt v plném znění v internetovém archivu katedry (školní) psychologie PedF UK.¹⁶

Celkový vzorek dat pochází z **27 tříd prvního až devátého ročníku základní školy**, sebraný od celkem **257 chlapců** a **247 dívek**. Rozvrstvení počtu žáků podle pohlaví v jednotlivých ročnících uvádí tabulka číslo 1 v Příloze číslo 1. Celkem je zde zpracováno **992 voleb**, z toho **499 chlapeckých** a **493 dívčích**. Započítána je každá volba v tzv. **absolutní hodnotě**, tzn. i ty, kde odpověď vyjadřovala, že respondent nikoho neobdivuje (konkrétně 8 případů chlapeckých voleb a 3 dívčí).

Je zřejmé, že hlavní novinkou ve zpracování dat je **kvalitativní šíře vzorku**: Zatímco Mikšíček i Kravcová (ve svých výzkumech z let 1999 a 2008) vylučují jakékoli jiné volby, než volby slavných dospělých („Glamorous adults“), zde jsou zahrnuty **všechny volby žáků**, jak odpovídali na výzkumnou otázku, přestože byla formulována stejně, tedy se zaměřením na známé osobnosti. Důvodem je jednak výskyt množství odpovědí, které se jejímu přísnému zodpovězení vymykají, a jejichž vyloučení by mohly zkreslit výsledky výzkumu (rodiče, blízcí známí a příbuzní, ale i zvířata, filmové a kreslené postavičky, fenomén YouTube), jednak i záměr sledovat vývojové proměny voleb ve smyslu teorie uvedené v první části této práce. Nesporný je i fakt, že od Mikšíčkových dob se vnější klima mládeže značně proměnilo, zejména mám na mysli fenomén internetu a elektronických a elektrických médií vůbec, což je další důvod, proč je počítáno i s volbami jinými, než původně sledovanými. Současně se můžeme domnívat, že „jiné“ (obzvláště rodičovské a příbuzenské) volby se vyskytly již v Kravcové dotaznících, když vyjmenovává významné druhé, nakonec se ale zabývá jen slavnými dospělými. U Mikšíčka se tento jev nedá zjistit, s daty je nakládáno samostatně, již se nevztahují ke

¹⁶ [On-line, dostupné 30.3.2016] <http://kps.pedf.cuni.cz/archivvyzkumu/index.php?id=abecedni-seznam-autor-5>

kontextu třídy, spíše k sobě navzájem. Je to nutná **metodologická redukce**, kterou provádí už i Kravcová. Mikšíček se snaží vztah k terénu zachovávat, ale pouze k části dat. Podstatnou část dat (ZŠ2) interpretuje bez takového zakotvení. Etnografická metoda zde nepřipadá v úvahu již jen pro velké množství dat z heterogenního terénu.

Co se týče **kvantitativní šíře**, lze sledovat také jistý posun; oproti Kravcové výzkumu jsou zahrnuty i volby dětí **první třídy**, a celkově soubor čítá o 67 respondentů chlapeckého pohlaví a 69 dívčího pohlaví **více**. Rozložení voleb v jednotlivých ročnících v absolutních hodnotách uvádí tabulka č. 2, seřazená sestupně podle celkového počtu voleb, v příloze číslo 1. Můžeme vyčíst, že největší zastoupení tvoří volby 7. třídy (celkem 164 voleb), poté 4. (celkem 145 voleb), medián (113 voleb) v šesté třídě. Z genderového hlediska nejvíce oblíbenců vyprodukovali kluci 3. třídy (74 voleb), holky ve třídě 7. (101 voleb).

Přepočet voleb na jednoho žáka a sílu jedné volby v jednotlivých ročnících (podíl jedné ku celkovému počtu chlapeckých nebo dívčích voleb v příslušném ročníku) nalezneme v příloze č. 2, v tabulkách č. 3 a 4 (zvlášť pro chlapce a zvlášť pro dívky). Údaje jsou řazeny podle síly jedné volby. Nejvíce idolizují žáci 8. ročníku s průměrným počtem 3,79 voleb na osobu. Druzí nejvíce zbožňují žáci 6. tříd s průměrným počtem 2,90 voleb na osobu. Naopak z chlapeckých preferencí mají největší váhu volby 1. a poté 2. tříd, z dívčích 1. a poté 5. tříd. Znamená to, že jedna volba např. chlapců z prvního ročníku je váhově jako čtyři a půl (4,6) voleb chlapců z třetího ročníku.

V příloze číslo 3 nalezneme diagramy číslo 1, 2 a 3, zobrazující poměrné rozložení zastoupení ročníků u chlapců, u holek a v celkovém vzorku. Vidíme, že největší zastoupení počtu voleb u chlapců má třetí ročník (15%), naopak nejmenší ročník první (3%), a druhé nejmenší ročník druhý (6%). Zbytek shledáváme rovnoměrně rozprostřený. U dívek vidíme největší zastoupení z hlediska voleb u sedmého ročníku (20%), nejmenší opět u prvního (2%), poté shodně druhého a pátého (8%). U dívek shledáváme volby nerovnoměrněji rozložené, než u chlapců. Z hlediska všech voleb vítězí sedmý ročník (17%), následovaný čtvrtým (15%), a dále hodnotíme vzorek jako vyrovnaný, kromě prvního a druhého ročníku (2%, 7%).

Tím jsme uzavřeli kapitolu z deskriptivní statistiky a přesuneme se ke kvalitativnímu hodnocení dat.

8 Kvalitativní zpracování (kategorizační práce)

Po prvním základním rozdělení dat podle pohlaví a příslušnosti k školnímu ročníku respondentů následuje jejich kvalitativní přehlednutí a rozčlenění do kategorií, stanovených na základě jejich kvalitativní povahy.

8.1 Fenomenologické třídění (I. kategorizace)

První členění si všímá jednoduché jevové stránky, uchopuje volby – fenomény, jako celek, a tak i příslušné kategorie pojmenovává. Do rubrik jsou volby začleňovány podle následujících kritérií:

- a) **MUŽ**: konkrétní reálný nebo nereálný idol mužského pohlaví, který je nazírán víceméně komplexně, tj. je k němu připojena ještě nějaká další charakteristika př. vzhled, vtip, vnitřní vlastnosti aj.; nebo je volba ponechána bez důvodu, přičemž může být komentována slovně (viz sloupec *poznámky*), anebo jakýkoli důvod naprosto chybí, ale je zřejmé, že se jedná o muže
- b) **ŽENA**: obdobně ke kategorii muž s příslušnými obměnami
- c) **SKUPINA MUŽSKÁ**: skupina, kterou tvoří lidé reální nebo nereální výlučně mužského pohlaví
- d) **SKUPINA ŽENSKÁ**: skupina, kterou tvoří lidé reální nebo nereální výlučně ženského pohlaví
- e) **SKUPINA SMÍŠENÁ**: skupina, kterou tvoří lidé reální nebo nereální obou pohlaví.
- f) **MASKULIZUJÍCÍ**: jakákoli nedokonalá forma mužství. Svým charakterem se blíží ke kategorii *muž*, ale není to lidská bytost, a to ani ve své fiktivní (nereálné) podobě. (Z latinského „*masculum*“ – samec).
- g) **FEMINIZUJÍCÍ**: obdobně ke kategorii maskulizující s příslušnými obměnami. (Z latinského „*female*“ – samice).
- h) **ZVÍŘE**
- i) **ČINNOST**: v první řadě volby jde o aktivitu samotnou, a příliš nezáleží na jejím aktérovi, kromě toho, že „ji musí dělat dobře“. Naopak většinou ji provozuje sám aktér. Volby sem řazené jsou v první řadě indiferentní, obecné.

- j) **JINÉ:** „sběrná“ rubrika pro zbývající volby *ne-volby/žádný idol*, volby, u kterých se nedá určit pohlaví (př. animované postavy), a pro neživé fenomény (zbraně, počítačová hra, hračky aj.)

Doplňující pravidla pro začleňování do kategorií a výjimečné případy:

Platí, že za každou jednotlivou volbu je počítáno vyjádření, které má své ID (*pozn. v Excelu je to vlastně řádek*). Pokud je tedy zvolena jedna postava vícekrát, je započítána **každá volba** se svým jedinečným ID, pokud je zvolena **dvojice** jako jeden idol (např. Pat a Mat), jsou započítány jako **jedna volba**. Volba „Ferda Mravenec a Beruška“ jsou sice fakticky bezpohlavní, ale ve fikci vystupují jako „muž“ a „žena“, proto připadnou do **smíšené skupiny**. Arbitrárně též rozhodnuto, že do rubriky **feminizující** spadnou „víly“ a „skupina víl“. Volba „Šípková Růženka a Ježibaba“ je vnímána respondentkou jako jeden dvourysý celek, charakterem připomínající víly, proto nebude rozdělena na dvě volby a též ji zařadíme do kategorie **feminizující**. Konečně, do rubriky **činnost** spadnou i některé ne příliš přesvědčivé volby z hudební branže, kdy je volena spíše píseň nebo klip, než autor/interpret (muž-žena).

Oproti Mikšíčkovému či Kravcové členění dat je výhodou tohoto dělení, že sleduje rubriky shodně pro všechny ročníky a obě pohlaví. Obsáhne tedy souhrnně všechna získaná data a poskytne nám základní orientaci ohledně jejich kvalitativní podstaty. Nevýhodou je, že je to dělení poměrně hrubé, a proto slouží spíše k základnímu rozčlenění dat.

8.2 Sociologicky-výrokové třídění (II. kategorizace)

Druhé třídění představuje již složitější čtyř-úrovňový systém, který data nahlíží silnějším drobnohledem. Stavebním materiálem pro konstrukci následující kategorizace byla nejen výchozí oblast působení idolu, kam volba odkazuje, ale i přihlédnutí k jejímu informátorskému zdůvodnění (výroku).

V první řadě jsou zvlášť vyčleněny volby, které vyjadřují negativní postoj k zadání či jeho bojkotování: volby „Není nikdo, koho obdivuju.“, „Žádný idol“, „nenapsal nic“, „Nemám svoji nejoblíbenější známou osobnost.“ a podobně, jsou shrnuty do kategorie **NIKDO**. Respondenti ve volbách zmiňují nevoli k vyjadřování obdivu k nějaké konkrétní osobě, často poukazují na rovnost a jedinečnost všech lidí, a zejména svoji: zdůvodnění

působí až hysterickým důrazem na požadavek „být sám/a sebou“, chovat se „podle sebe“. Volby tím necháme za sebou a dále je již dělit nebudeme.

V dalším kroku vyjdeme z Kravcové náhledu vývojového vztahování se k druhým, a rozdělíme soubor voleb v **první úrovni** na **VÝZNAMNÉ PRVNÍ** a **VÝZNAMNÉ DRUHÉ**. Do těchto dvou kategorií spadnou všechny zbývající volby, vyjma šesti, které pojednáme nakonec. Jak již název prozrazuje, z prvně zmíněné větve (významní první) vyrůstají volby otce a matky, případně obou rodičů dohromady. Dále tyto volby již nedělíme. Naopak druhá rubrika (významní druzí) nám zahrne podstatnou a nejpočetnější část dat a otevře nám cestu k nahlédnutí „skutečných“ idolů v úzkém slova smyslu. Tím se dostáváme do **druhé úrovně** systému, kterým je stále ještě jednoduché dělení, rozlišující známost a blízkost voleného, nebo naopak jejich vzdálenost od voliče. Tím máme na zřeteli Mikšíčkův náhled o „blízkém a vzdáleném, posvátném a profánním“, strukturující svět. Volby zařadíme podle jejich povahy do kategorií **NON-GLAMOROUS** nebo **GLAMOROUS**, používající terminologii Kravcové, když rozebírá pouze známé osobnosti (glamorous adults). Slovo chápeme přeneseně ve významu poukazujícím k dostupnosti a známosti (respektive jejich absenci) volby k dětskému mikrokosmu. Navíc volby nezahrnují pouze dospělé osobnosti (ať známé „celebrity“ nebo „neznámé“), ale i děti a mladé lidi (typicky spolužáky), i například animované postavy. Proto v názvu kategorie vypouštíme slovo „adults“.

Podrobněji dělíme Non-Glamorous do dalších tří podskupin (**třetí úroveň**), **PŘÍBUZNÍ**, **NEPŘÍBUZNÍ** a **VRSTEVNÍCI**. Zatímco příbuzné nemusíme nijak zvlášť specifikovat, snad jen s poznámkou, že do kategorie spadne i souhrnná volba „*moje rodina*“, nepřibuznými máme na mysli ostatní lidi, které se pohybují v okolí dítěte (jsou blízko; *trenéři*, *učitelé* či různí *vedoucí*), vyjma „*spolužáků*“ a „*kamarádů*“, kteří jsou zahrnuti do skupiny vrstevníků.

Pod značkou Glamorous rozeznáváme shodně u kluků i u holek dalších jedenáct skupin, které se z hlediska genderu volících mírně liší, a do kterých je zařazení voleb již obtížnější, a někdy jsou na rozhraní několika zařazení, a in finito jsme se přiklonili k rozčlenění podle dominantního nebo atypického znaku. V úvahu tedy bereme nejenom fenomenologicky-sociologickou stránku volby, ale i její zdůvodnění a celkové uchopení respondentem.

Vedle tří již tradičních a jádrových rubrik, shodných pro holky i kluky, **herectví**, **sport** a **hudba**, a tradičně mimo stojícího **humoru**, se nám vyjevují nejen z důvodu velikosti vzorku i další skupiny voleb, a navíc „umění iluze“, jak bychom mohli v širokém slova smyslu herectví nazvat, rozdělíme dokonce do tří kvalitativně odlišných skupin. Jsou jimi **animovaná postava**, **umělecký hrdina** a **herectví** v čistém slova smyslu (herec hrající roli). Dalšími novými rubrikami jsou **zvíře**, **mocenské ovládnutí**, **přitažlivost**, **vnitřní vlastnosti** a u holek navíc **malířství** a u kluků **jiné**, přičemž *jiné* naopak chybí u holek, respektive je sloučeno s další kategorií v závěru.

Dostáváme se k samotným volbám a **čtvrté úrovni** členění, která se již v některých oblastech značně liší podle pohlaví informátorů, avšak ne všechny výše zmíněné sekce se dále dělí. Následně proto představíme pravidla, případně zdůvodnění, pro zařazování do rubrik třetí úrovně, a zvláště pro kluky a pro holky, kde to bude třeba, budeme pokračovat s finální strukturací některých kategorií. Začneme s jednoduchými dále nedělitelnými sdruženími shodné pro obě pohlaví.

ZVÍŘE. Společná rubrika pro **chlapce** i **děvčata**, zahrnující jak volby *domácích zvířat* (morčata, kočky, koně, dále jen u dívek psi, křečci, králíci, slepice, ptáčky a prasátka), tak *volně žijících* (u chlapců holub, veverky, rujevec, u dívek motýl, liška, tučňáci, krokodýl, užovka červená - Žofka - pozn. takže spíš domácí?, bodlinatka krétská) a dokonce dívčí volby personifikovaných zvířat *krále Simby* (lev) a *Er Bag* (pes). Zvláštností je chlapecká volba „*Hello Kitty*“, která je uvedena jako „*roztomilá plyšová kočka*“ (zvýrazněno mnou). Právě pro roztomilost a taktilní hebkost, typických pro volbu zvířete, ji zařazujeme zde a ne do animovaných postav. Zvláštností je také „*fotbalový pes March*“, který by mohl být zařazen do kategorií sportu nebo jako animovaná postava, nicméně není typickou fotbalovou volbou, a animovaná postavička mohla být zvolena s jakýmkoli jiným atributem, než zvířecím. Proto považujeme charakteristiku „pes“ za určující.

Další tři kategorie tvoří „náš herecký“ triptych: **ANIMOVANÁ POSTAVA**. Zde zařadíme typické **chlapecké** volby *pokémonů*, postavy z *kreslených seriálů* (Pat a Mat, želvy Ninga, Asterix a Obelix, Mumínci či jedna volba Homera Simpsona, který je zde bez další charakteristiky, a který je jinak typicky volen pro svůj humor, srandu), ale i počítačové hry a postavy z nich (například Minecraft nebo Katarina a Ezreal z hry League of Legend). **Holčičí** volby pak typicky představují *víly* a *kouzelnice*, *postavičky z večerníků* a *kreslených seriálů* (př. Rumcajs, Manka, Cipísek, Česílko, Krteček či Pat

a Mat, ale i Hurvínek, Kuki či Avatar). Za zmínku stojí jedna volba pokémona a zajímavá dvojvolba „Šipková Růženka a Ježibaba“ (která je komentována níže, ale i výše).

UMĚLECKÝ HRDINA. Rubrika, která pojme volby literárních a filmových hrdinů, přičemž jedni mohli (ale nemuseli) stát předlohou zpracování druhých. Patří sem *Harry Potter*, *Jack Sparrow*, *Robinson Crusoe* či *Vinnetou*. Zdánlivou chybu tvoří sem zařazená chlapecká volba *Roberta Pattisona*, u níž je z výpovědi „Protože je táta upírů, líbí se mi jeho rychlost“ patrné, že respondent nechápe distanci mezi hercem a rolí, a hercovo jméno ztotožňuje s jeho postavou ztvárněnou ve filmech série *Twilight*. Další spornou zde zařazenou volbou je „*Fantomas*“, kterou bychom mohli chtít zařadit do rubrik mocenského ovládnutí.

HERECTVÍ. Oblíbená rubrika obou pohlaví zastřešující, jak již bylo naznačeno, volby jmen herců, kteří hrají „dobře a přesvědčivě své role“ či „natáčejí dobré filmy“.

Poslední dále nedělitelnou kategorií, avšak volenou pouze **dívkami**, je **MALÍŘSTVÍ**.

Nyní jsme vyčerpali genderově uniformní skupiny a dále nedělené skupiny, a následují ty, které se ve svých podskupinách liší. Začneme jednou z tří velkých tradičních, sportem.

SPORT

Klučičí sport se rozpadá do následujících šesti oblastí: **SPORTY O MÍČ**. Název chápeme široce, jako snahu zastřešit veškeré agonické hry s artefaktem, který je pro výhru nutný přemístit na jakési posvátné, či zakázané, nedotknutelné (*untouchable*) místo protivníka, totiž do brány, a to i pro něj samotného (*dát si vlastní gól*). Mluvíme o volbách *fotbalistů*, *hokejistů*, méně frekventovaných a v našem vzorku vyskytujících se *basketbalistů*, *florbalistů*, *hokejbalistů*, *házené* a o těchto sportech samotných. Trochu jiné volby představují, domníváme se, **TENISTÉ**, velmi zastoupenou a pojednanou kategorií u holek. Svou povahou sem přiřazujeme i *stolní tenis*. Další jsou **SPORTY s VLASTNÍM TĚLEM**, kam typově spadnou tělo obnažující *kulturistika* a *plavání*, které je ale na rozdíl od kulturistiky zároveň řekněme „pružnější“, tělo zušlechťující, tak jako *atletika*. Kulturistika by naopak od předchozích dvou mohla pro svou agresivní smyslnost tvořit následující kategorii **SPORTY BOJOVÉ**, spolu s *boxem* a *judem*. Přiřazeny jsou zde i dvě volby „*mistr bojového umění*“ a „*Sabuno Gakai*“ (japonský samuraj z 2.sv.v). Úplně odlišnou oblastí jsou tzv. **STREET-SPORTY**: *závodní jízda na kole*, *parkour*, *závodění ve*

skateboardu. Poslední sportovní podoblastí je heterogenní skupina zastřešená úslovím **ZÁVODĚNÍ NA OKRUHU**. Vedle *závodů formulí* a *čtyřkolek* sem řadíme jednu volbu „Jaroslava Váni“ (*koně*), které mají u holek sílu vyčlenit se zvlášť, a *závodění v bruslení* a *krasobruslení*.

U „sportujících **holek**“ je situace z hlediska kategorií nejprve obdobná, přestože celkový počet voleb tohoto zaměření je 3,5krát nižší, než u kluků. V oblasti **SPORTY O MÍČ** nalezneme velice poskromnu *fotbalisty*, *hokejisty*, *basketbalisty*. Zvlášť se silně vyčleňuje oblast **TENISU**, která je zároveň druhou nejpočetnější sportovní disciplínou volenou dívkami. U *tenisu*, stejně tak jako u *beach-volleyballu* cítíme rozdíl oproti skupině „sporty o míč“, kde jde naopak o uchránění takřkajíc posvátného místa před poskvrnou: silněji u volejbalu, kde se míč nesmí vůbec dotknout hřiště a už vůbec se nesmí vychýlit z hřiště, méně přísně u tenisu a stolního tenisu (který se týká chlapecké volby), kde je „ještě v pořádku“ několik málo normovaných doteků v rámci hrací plochy. Výhra pak spočívá v řekněme ovládnutí sakrálního prostoru spoluhráče, totiž „poskvrnění“ jeho hrací plochy nekontrolovatelnými doteky míče soupeřovým „nevychytáním“. Další shodnou skupinou jsou **SPORTY S VLASTNÍM TĚLEM**, kam vedle *atletiky* a *plavání*, zmiňovanými již chlapci, dívky přidávají *gymnastiku*, *aerobic* a *mažoretky*. Zároveň jde o nejobsazenější sportovní rubriku dívek. Novou oblastí, která se vyčleňuje jsou **KONĚ**. U dívek jde více, než jen o závodění na okruhu, jak o tom píše jeden chlapec, ale jde řekněme o celkový přístup k fenoménu. Jak uvádí například respondentka, její důvod volby žokejky je, že jí „*mám ráda, protože má koně umí jezdit a byla jsem u ní na koňském víkendu a je super, koním rozumí. Chtěla bych umět jezdit jako ona.*“ (zvýrazněno mnou). Je zřejmé, že nejde pouze o závodění s koněm a být v tom dobrý (nejlepší), ale kromě dovednosti jízdy na (zkroceném) koni jde i o umění o koně pečovat, vlastnit ho a rozumět jim. Skupina je nepřítel početná, ale máme za to, že je fenomenologicky (a posléze interpretačně) silná. Poslední skupinou je opět sběrná rubrika, analogicky k chlapecké, **ZÁVODĚNÍ NA OKRUHU**, ještě slabší, než u genderového protějšku. Zahrnuje po jedné volbě *závodění v bruslení* a *závodění s motorkami*. V souboru jsme objevili taktéž jednu velice atypickou volbu, a sice *sportovní střelbu*, přičemž se rozpakujeme nad jejím zařazením. Jedná se o akt veskrze agresivní, analogicky ke chlapeckým bojovým sportům, konkrétně ke soustředění vyžadujícímu judu. Zároveň je zde jasný cíl, který musí být pro výhru zdolán, malý a vzdálený terč, což disciplínu přibližuje k hram „o míč“. Právě k těm se nakonec přikloníme a velice volně k nim volbu přiřadíme ze statistických důvodů. Do

rubriky „sporty s vlastním tělem“ zahrnujeme ještě jednu atypickou volbu *Martina Dvořáka*, sportovního tanečníka. Sportovní volby jsme vyčerpali a nyní se přesuneme k poslední tradiční skupině;

HUDBA

Na první pohled jednoduchá kategorie, která je ve skutečnosti celkem obtížná, už jen proto, že se vyskytuje ve všech dosavadních výzkumech a od dob Mikšíčkových fenomenologicky prošla snad největší proměnou; Když respondent vybírá volbu hudebního zaměření, musíme mít na zřeteli, že již nemusí (a ve většině případů tomu skutečně tak není) vybírat pouze „zpěváka“ jako takového, ale i přidružený odér, myslíme teď zejména **klip** na YouTube. Zpěvák tedy není pouze „hlasový interpret“, ale zároveň ovládá taneční nebo dokonce herecké schopnosti, disponuje náležitým vzhledem a působí celým svým vystupováním (zjevováním). Zejména dívky často zmiňují více atributů a tanec (pro což u dívek vyčleníme zvláštní skupinu). Zvláštní skupinu, vlastně speciální kategorie, jsme také vyčlenili pro volby původně hudební, ale zahrnující i hodnocení vzhledu a volby spojené s charakteristikami (kladných) vnitřních vlastností (viz níže). Zmínky o dalších jevech, různorodá zdůvodnění (příběhy) způsobují, že volby zařazené zde mohou mnohdy působit od sebe dosti vzdáleně a kategorie se tak stává značně heterogenní. Co však zůstává všem volbám společné, je ono abstraktní médium, které se nemusí pokaždé projevovat tak „abstraktně“, jak by se mohlo na první pohled zdát. Máme za to, že tato oblast je nejkomplikovanější na analýzu, respektive je nejzahalenější, čímž chceme naznačit možnost, že na pozadí celé kategorie probíhá nejvíce skrytých motivů a procesů, oproti například jednoduššímu sportu. Odvoláváme se na fakt komplexních výpovědí, což u sportovců snad není ani tak moc třeba: sportovec je „dobřej“, ne-li „nejlepší“, anebo „nic“. Jako by se zde i odrážely dva stupně myšlení: komplexní versus „vše nebo nic“. Zpěváci a interpreti jsou rozdělení podle inspirace Mikšíčka, ale i Kravcové, avšak celkem hrubě, společně u **kluků** i **holek** na **ZPĚV - ZAHRANIČNÍ**, **ZPĚV - DOMÁCÍ**. Žáci se ještě shodnou na společné kategorii **SKLADATEL**. Do prvních dvou jsou volby zařazovány na základě kritéria „zpěvu“ objektu (interpreta či formace), v mezích klasického mainstreamu s popovým i rockovým základem, ale i základem elektronickým. Výstižné jsou komentáře „dobrý zpěvák, krásné písně, skvělý hlas, dobrý styl, hezky zpívá“. Výjimku tvoří jedna chlapecká a dvě dívčí volby *Skrilexe*, který přestože tvoří čistě elektronickou hudbu, byl zařazen pod zpěv-zahraniční. Rozlišujícím kritériem mezi příslušnými dvěma kategoriemi je, jak název prozrazuje, provenience (domácí-zahraniční;

blízké-vzdálené; nebo ještě volněji *profánní-sakrální*; viz Mikšíčka a Kučerou). Co se týče **skladatelů**, jasnou převahu mají co do obsazenosti chlapci. Můžeme opět konstatovat, že volby jsou různorodé, vedle *klasických* a tradičních skladatelů, jako je Beethoven, Bach či novodobý Roman Hass (?) zde najdeme *filmového* Moriconeho či dokonce *moderní* („popové“) skladatele Davida Guetta nebo DJ Fluxe. Podmínkou pro zařazení však zůstává neměnný znak: *tvoření hudby*. Volně jsou k podkategorii přiřazeni volby YouTuberů (**skladatel-YouTuber**; volba je jejich login), kteří svojí tvůrčí činností balancují mezi skladateli a režiséry, jelikož jejich videa nemusí být (a často nejsou) jen hudební. Výhradně **chlapci** vygenerovali poměrně silnou skupinu **RAP A HIP HOP**, sycenou představiteli jazykově *českými*, *slovenskými*, tak *anglickými*. Naproti tomu doménou **dívek** je **TANEC**. Chlapci se o něm v celé své kategorii zmiňují pouze ve dvou případech (a to na adresu Michaela Jacksona v druhé a Chrise Browna naopak v deváté třídě). U dívek byly tancem označeny ty volby, jakmile se o něm respondentka nějak zmínila. Kategorie vyčleněna inspirací Kučerou a jeho studenty (výzkumníky i Mikšíčka), kde tanec chápeme jako významný aspekt ženského chování, jako *sedukci*, svádění, předvádění se. Holčiči volby si též vyžádaly ještě jednu kategorii, a sice **DALŠÍ**. Zařazeny jsou zde tři indiferentní volby (zpěvák-zpěvačky-zpěváci) a instrumentalista (kytarista Jimmy Page).

HUMOR

Následuje ani ne tak obtížná, jako rozsáhlá a velice heterogenní skupina, jejíž zřízení je též tradiční, avšak zde nově pojatou, již od zdůvodnění jejího nároku na existenci, které najdeme v teoretické části práce. Jsou sem zařazeny volby, které jsou charakterizovány jako „vtipné“, „srandovní“, „legrační“. Podkategorie jsou roztřízením voleb, jak by byly pravděpodobně zařazeny, kdyby nebyly tak „vtipné“. Jádrovou a vlastně výchozí rubrikou jsou shodně pro **chlapce i holky KSICHTY**, jejíž pojmenování je inspirováno Kučerovým rozborem. Nejde o „herecké hraní“ v klasickém slova smyslu, ale primárně jde herci, vlastně *komikovi*, o pobavení, vytvoření scény, aktu humoru. Patří sem namátkou *Mr. Bean*, *Martin Dejar*, *Jim Carrey*, *Sheldon*, *Jan Kraus* či *Ruda z Ostravy*. Rozdílná je další rubrika, i když ne zcela, a sice humor **U HERECTVÍ**. Kromě vtipnosti, kterou vytváří komik již prostým bytím se zde přidružuje jakýsi benefit - zušlechtění celé záležitosti a zasazení do vztahového celku; respondent poukazuje k *hraní role*, která vytváří situaci humoru. Další oblíbenou oblastí obou pohlaví je humor **U ANIMOVANÉ POSTAVY**, typicky *Simpsonovi* a/nebo *Futurama*. Shodnou se také na *Jacku Sparrowovi*, humoru u **UMĚLECKÉHO HRDINY**, kam **kluci** zařadí ještě *Fantomase* nebo *Grega*

Helpiho z Deníku malého poseroutky. Chlapci ještě přidají humor u **HUDBY** se skupinou *Nightwork* a *Karlem Gottem*, který je zde však na rozhraní, a zřejmě nejpravděpodobnější důvod, proč byl respondentem zvolen, bude, řečeno s Mikšíčkem, „sestoupení idolu z nebes do profánního světa respondenta“, totiž že ho údajně „jako malého držel v náručí“. Zbývají čtyři volby humoru **U NON-GLAMOROUS NEPŘÍBUZNÝCH** (*spolužáci, trenér* a jedna zvláštní volba, „*Fly Gun CZ*“, přezdívka YouTubera, který je obdivován za humor při hraní her), a dvě volby, „*Felix O*“ a „*Páreček*“, o nichž žádné bližší určení nelze zjistit, kromě toho, že jsou „*vtipní*“. Ponecháváme je proto v rubrice volně. Následuje skupina voleb, které nazíráme zcela nově, a které nebyly dosud reflektovány;

MOCENSKÉ OVLÁDNUTÍ

Slovo, které by mělo vystihnout rubriku, by bylo „*manipulace*“, zacházení „s něčím“: s *předměty*, ale především s *druhými lidmi*, lépe prostřednictvím „něčeho“, nějaké sublimace (umění a akademická inteligence) nebo alespoň zákonně (politik), než „ničeho“ (přímá agrese), případně se *zvířaty*. Volně v pozadí rubriky cítíme Freudův *agresivní pud*, sadismus. Lepší klíčové slovo by bylo snad *potence* (schopnost, síla, moc), řidčeji pozdějším psychoanalytickým slovníkem možná úslovím „*snaha o dosažení omnipotence*“. V nejčistší podobě bychom je našli v skupině **AGRESE**, což je výhradně **chlapecká** rubrika, obsahující *bojování, výbuchy, zbraně a zabíjení*. Naproti tomu sublimovanou „stránku věci“ bychom taktéž vyskytující se jen u chlapců označili **OVLÁDNUTÍ ROZUMEM**, kde najdeme vědce a akademiky (*fyzik, chemik, ajťák, ekonom*) a *veterináře*. Další dvě, již sublimované kategorie, nalezneme jak u **chlapců**, tak u **dívek**. Jsou jimi ovládnutí **VEŘEJNĚ (POLITIK)** s volbami typicky prezidentů, dále panovníků a politiků (není bez zajímavosti, že u chlapců i holek je skupina sycena volbami výhradě mužského pohlaví), a **UMĚLECKY**, kde na jedné straně u chlapců nalezneme volby *režisérů, scénáristy a spisovatele*, na druhé u dívek pouze *spisovatele* širokého žánrového záběru, od pohádek (Pejsek a kočička) až po hlubokou psychologickou literaturu (Jack London). Volně je k poslední podskupině přiřazena volba *Anny Wintourové*, novinářky a vedoucí módního časopisu Vogue. Z dalších sdružení voleb vznikla opět nová kategorie, i když ne zcela;

VNITŘNÍ VLASTNOSTI

Podobně jako u voleb „humoru“ zde nalezneme velice profesně heterogenní skupinu, jejíž název zastřešuje volby, u kterých je navíc přidán, nebo dokonce primárně

zdůrazněn, kladný a obdivuhodný aspekt - rys, vlastnost, čin nebo celý charakter (idol je *chytrý, hodný, odvážný, nesoudí povrchně, je sám sebou, ale i vytrvalý, není namyšlený, obětoval se, pomáhá, myslí na ostatní* aj.). Dost dobře bychom mohli kategorii pojmenovat jako „**hrdinové**“. Volený mnohdy překovává potíže, trable, někdy i život ohrožující. Nesnáz přitom přichází jak zvenčí, tak zevnitř. Volby „s vnitřními vlastnostmi“ u **kluků** dále nedělíme, protože jich je poměrně málo a rubriky by pozbyly významu. Naopak pro **holky** jsou takové charakteristiky velice oblíbené, ne-li stěžejní. Rozlišujeme u nich dokonce až sedm podskupin: vnitřní vlastnosti **S HUDBOU, A HERECTVÍ, V UMĚLECKÉ POSTAVĚ, ANIMOVANÉ POSTAVY, SE ZVÍŘATY, V POLITICE a VE SPORTU**. Volně jsou ponechány dvě dívčí volby „*Doktoři*“, kteří „*Umi zachránit život, jsou chytrí, musí zachovat klid a situačně zasahovat*“ a „*Emaři*“, u kterých je naopak **neobdivováno** sebedestruktivní jednání. Přesuňme se nyní k poslední konzistentně vypovídající kategorii a směle řekněme, že zřejmě bude budit čtenářovu největší pozornost.

PŘITAŽLIVOST

Podobně, jako u jiných skupin (např. „humor“ nebo „vnitřní vlastnosti“), by volby zde zahrnuté mohly být přeřazeny do „profesních“ skupin (např. hudba či herectví), nicméně v jejich zdůvodněních cítíme něco dráždivého. Nalézáme totiž zmínky o **vzhledu** idolu (typicky „*je hezká/hezký*“ v obličejí i celkově, ale i ve smyslu *oblékání*), **tělesné atraktivitě** (mužského i ženského těla s rozlišujícím motivem, freudovským „co chci mít“ vs. „co chci být“), až explicitně vyjádřeném **sexuálním zájmu** (u kluků většinou vyjádření „*je sexy*“, u holek „*je roztomilý a/nebo sladký*“, zde již jednoznačné „co chci mít“). Přidruzeny mohou být atributy celkové povahy idolu (*hlášky, styl, vkus*), případně některé ceněné rysy (povahové „*milý, hodný, cílevědomý, vtipný, nestydí se*“ nebo dispoziční „*hlas*“ či „*talent*“). Vyskytují se i přidružené charakteristiky na bázi vnitřních vlastností *hrdinského* typu (např. Bocelliho slepota nebo Klusův vlastní názor). Velmi zřídka registrujeme zmínky o *slávě* (na rozdíl např. typicky od „slavné“ velké kategorie „hudba“). U **holek** se dokonce vyskytla jedna volba ambivalentního charakteru: „*Jaro Slavík - Libi se mim jen vzhledově, povahově je divnej, zlej!*“ Rubriku dělíme velice hrubě, u **kluků** i u **holek**, s příslušnými obměnami, na přitažlivost **HETEROSEXUÁLNÍ a IZOSEXUÁLNÍ**, majíce na paměti Kučerovo jednoduché dělení vycházející z Freuda (Kučera, str. 358). Dělení považujeme za vyhledávací spíše, než cílové, protože se domníváme, že je velký rozdíl, zda např. dívka různého věku volí Justina Biebera nebo Martina Dejara, Senu Gomez nebo (dnes již postarší) Lucii Bílou, podobně jako by

chlapec zvolil Selenu Gomez nebo Michaelu Jílkovou či Justina Biebra nebo Arnolda Schwarzenegera. Za zmínku stojí fakt, že dívky obsazují rubriku s 8,5krát větší převahou množstvím voleb, než chlapci! Více o tom se dozvíme v kvantitativní části práce. U izosexuálních voleb v první řadě nepředpokládáme, že by šlo o homosexuální adoraci, ale naopak primárně volby chápeme jako **identifikační** („*co chci být*“; např. klasicky chlapecká volba Schwarzenegera a jeho svalnatého těla). Pozorujeme však kvalitativní odlišnost i takových voleb: například dívčí volbu Seleny Gomez bychom pravděpodobně označily za „vrstevnický attachment“, identifikaci zřejmě s erotickou adorací (asi) ne k idolu, ale k tomu, k čemu odkazuje, tedy s imitací idolu. U izosexuálních voleb jde tedy primárně o identifikaci, nicméně přidružená erotická nebo částečná erotická adorace se nedá vyloučit, podobně jako u freudovského vůdce davu nebo hrdiny, kde se s ní naopak počítá (je ovšem cílově zbrzděná). Heterosexuální přitažlivost naopak chápeme jako primární **erotickou adoraci** („*co chci mít*“, ve smyslu typu *dospělý i vrstevnický milenec*), ale pozorujeme i případy řekněme „**oidipovské identifikace**“, volby neadekvátní věku ve figuře voličovy matky/otce (v našem souboru Jílková u chlapců nebo Šebrle, dnes již „ve věku“, u dívek). Oporu nalézáme u Kučery, naším slovníkem typy „přitažlivé ženy-matky“ a „pracovní vztah“.

Poslední kategorií čtvrté úrovně je sběrná rubrika **JINÉ**, kam zařadíme co možná nejméně voleb, a které jsou natolik specifické, že neumožňují ani volné přiřazení k některé ze stanovených kategorií, a jsou každá komentována zvlášť. V našem vzorku takto obsazují skupinu pouze **chlapci** s volbami „*Jiří Vojtek*“, bez dalšího komentáře. Volba nemůže být nikam zařazena, protože taková osoba neexistuje a nelze ani odhadnout, kdo je asi zmiňován, leda že by osoba byla „non-glamorous:ne/příbuzný“, což se ale nedá zjistit. Dále je to „*Yoda*“ se zdůvodněním „*protože je malý*“. Jelikož je zmiňována zvláštní vzhledová charakteristika, nezařazujeme ho k „uměleckým hrdinům“, a zařazení do „vzhledové kategorie“ nám připadá poněkud křečovité, ponecháváme ho tedy volně. A konečně sem zařazujeme i trojici voleb „*Strašidlo-člověk-býk*“ od jednoho respondenta se zdůvodněním „*Chtěl by střídavě být býkem, člověkem a strašidlem. Býk umí bojovat. Líbilo by se mu strašit.*“, což je podobná volba, jako pohádková (animovaná?) dvojrysová „Šípková Růženka a Ježibaba“. Odhadujeme, že v obou případech se jedná o projekci vlastních nebo introjikovaných rodičovských rysů chování (chvíli zlá, chvíli hodná). U dívek jsou zcela vybočující pouze dvě volby: „*kytička...*“, bez dalšího komentáře, a „*Luji Viton*“, módní značka se zdůvodněním „*Protože ma hezký oblečení.*“, a proto je u nich

rubrika sloučena s poslední skupinou, u chlapců, taktéž sběrnou v **první úrovni**, nazvanou **NEŽIVOTNÉ VOLBY**. V té chlapci vygenerovali celkem čtyři; o „*Nemám rád nikoho, ale rád bruslím na kolečkách*.“ uvažujeme jako o sublimaci pudu do činnosti, o volbě „*Burák (je víteční)*“, který pochází ze stejného zdroje jako volba „holub - je chudák a kadí lidem na hlavu“ se dozvídáme, že obě jsou zřejmě provokativní vůči výzkumníkům, a z hlediska kategorizace nejsou významné, a konečně při volbách „*Lego*“ a „*Modří a zelený panáček*“ přemýšlíme o „manipulaci“ a „mocenském ovládnutí“, nicméně jsou to předmětové (řekněme, že možná snad až autistické) volby, a do uvažované rubriky se nehodí.

Hlavní výhodou systému je, podobně jako u prvního třídění, že se snaží být **uniformní pro všechny ročníky a obě pohlaví žáků**, což umožňuje jejich kvantitativní srovnávání (ale i kvalitativní – jaké rubriky se u jakého pohlaví ne-vyskytují), a představuje pokus vytvořit **vnější kostru** přístupu k volbám (odpovědím DOTAZNÍKU HVĚZD), která může sloužit jako rozcestník pro další směr uvažování při diagnostice (?) na základě idolatrie, nebo volněji, při vyhledávání rysů či jiných kvalitativních specifik respondentů. V našem vzorku se v závislosti na kvalitativní povaze dat **odlišuje** struktura rubrik čtvrté úrovně dívek a chlapců, a bylo by asi vhodné provést standardizační studii tohoto třídícího nástroje, který má představovat výchozí bránu pro další interpretace a hledání určitých (specifických) kvalitativních znaků. Schematickou **mapu hierarchie rubrik**, zvlášť pro holky a pro kluky, lze nalézt v přílohách (Příloha č.4 a 5).

9 Kvantitativně-kvalitativní rozbor dat s přihlédnutím k vývoji a genderu respondentů

Z celkového souhrnu již víme, že celkem máme co do činění s 992 volbami, volených 257 chlapci a 247 dívkami, přičemž disponujeme téměř rovnocenným rozložením voleb, v 499 případech volbami chlapců (50,3%) a 493 případů voleb dívek (49,7%). Nyní se blíže seznámíme s rozložením voleb podle jednotlivých třídění pomocí statistiky.

9.1 Fenomenologické třídění

Kompletní souhrny nalezneme v tabulkách v kapitole příloh, přílohy č. 6 a 7. Podle ročníku jsou zde zobrazeny frekvence zastoupení stanovených kategorií, v absolutních hodnotách (levý sloupec) a relativních hodnotách (pravý sloupec), vztažené k celkovému počtu voleb v ročníku podle pohlaví (voleb chlapců a voleb dívek). V posledním řádku tabulky s názvem „celkem“ vidíme v levém sloupci absolutní hodnotu počtu voleb zařazených do kategorie, v pravém sloupci poměrové číslo vztažené k celkovému počtu voleb genderu. Z posledního sloupce „CELKEM“ vyčteme v levé polovině absolutní hodnoty počtu voleb v ročnících a v pravé polovině poměrné zastoupení voleb ročníku v celku opět z hlediska pohlaví respondentů. Tučně jsou zvýrazněna nejčtenější zastoupení v rubrice a nulové hodnoty (tzv. „hluché kategorie“).

Pomocí jednoduchých výpočtů zjišťujeme, že zatímco u **kluků** jsou napříč všemi ročníky za idoly nejvíce voleni **muži** (asi 72%), u **dívek** se dominantní volby rozkládají téměř napůl mezi idoly **mužské** a **ženské** (shodně kolem 38%). **Chlapci** naopak **ženy** volí velice zřídka (asi 7%) a záleží na jejich „kvalitě“ (viz další kapitola), feminizující volby a ženské skupiny dokonce skrz všechny ročníky nenašly jediného zastání. Pokud bychom sloučili kategorie *muž*, *maskulizující* a *skupina mužská*, tak bychom zjistili, že poměr voleb mužského pohlaví mezi děvčaty a chlapci je zhruba poloviční, totiž asi 81% zastoupení u chlapců a asi 43% u dívek. Jinými slovy řekněme, že 8 z 10 chlapeckých voleb bychom mohli označit jako „mužné“, naproti tomu tak u dívek každá čtvrtá volba. Obdobně po sloučení rubrik *žena*, *feminizující* a *skupina ženská* zjišťujeme, že dívky volí ženské idoly až 7krát více, než chlapci, s procentuálním souhrnným zastoupením asi 7% u kluků a asi 44% u dívek. Z hlediska věkového rozložení (ročníku) **chlapci** volili *muže* v intervalu <53;87> procent z celkových voleb v ročníku, tedy řekněme celkem vyrovnaně s poměrovou kulminací v osmém ročníku, absolutně frekvenčně následovanou v ročníku

devátém. *Maskulizující* volby mají sestupnou tendenci zastoupení a od šestého ročníku se už vůbec nevyskytují. Naopak vzestupnou tendenci bychom mohli konstatovat u *mužských skupin* (<1;8> procent) obsazovanými od druhé třídy, ale pravidlu se vymykají volby již druhého a osmého ročníku, a co nás vyloženě překvapí je obsazenost rubriky ve čtvrtém ročníku s poměrným zastoupením asi 34%! Jev vysvětlíme kvalitativně, kdy nahlédnutím do dat zjišťujeme, že velkou četnost voleb zajišťují dva respondenti s až „manickou produkcí“ odpovědí, od jednoho odpovídajícího 6 voleb hudebních skupin a druhého 9 voleb v rubrice, převážně fotbalových klubů. Chlapecké volby „ženství“ jsou zastoupeny pouze v rubrice *žena*, jak již víme, vyskytující se též až od druhé třídy poměrově dosti nevyrovnanou charakteristikou; v intervalu <0;11> procent nelze stanovit žádnou jednoznačnou tendenci v rámci postupu ročníků (zrání). Kulminaci sledujeme v sedmé třídě, ale těsně za ní i v páté, a další závěry nám tedy poskytne jiný vhled. Co se týče podrobnějšího fenomenologického rozložení u *dívěk, muži* dosahují většího poměrového rozptylu <13;61> procent, než v rozložení u chlapců, přičemž procentuální zastoupení voleb v ročnících je mnohem slabší a opět se nedá stanovit vyrovnaná tendence, s kulminací absolutního počtu voleb v sedmém ročníku, ale maximem poměrného zastoupení v ročníku šestém. Kvalitativně nepozorujeme podobný jev excesivně velké produkce jako u kluků. U *maskulizujících* voleb sledujeme sestupnou tendenci poměrového zastoupení a výskyt v druhých až čtvrtých třídách (na prvním stupni), přičemž pozorujeme výskyt jedné volby kategorie v sedmém ročníku (poměrově necelé 1%), nicméně z kvalitativního hlediska považujeme volbu v tomto věku za atypickou, a tudíž statisticky nevýznamnou. *Mužské skupiny* se u dívek objeví až od čtvrtého ročníku, a poměrové zastoupení můžeme považovat za vzrůstající, podobně jako u chlapců, s absolutním výpadkem v sedmé třídě (!), s poměrovou kulminací v osmé, frekvenční však i deváté, třídě. *Ženy* se u dívek objevují od druhé třídy, opět se značně nevyrovnanou poměrovou charakteristikou v intervalu <23;61> procent, s kulminací poměrného zastoupení voleb v ročníku pátém, ale frekvenční kulminací v sedmém ročníku. Kvalitativně zde pozorujeme obdobný jev jako u chlapců, počítáme devět voleb od jedné respondentky s převahou hereček a několikrát výskyt vícero voleb od jedné informátorky, čímž nesoulad vysvětlujeme. *Dívčí feminizující volby*, ač celkově tvoří jen něco přes 4 procenta fenomenologické charakteristiky voleb, jsou dosti silně zastoupeny v prvních a druhých třídách s relativní četností zaokrouhleně na 38% a 33%. Volby mají poté sestupnou tendenci poměrového výskytu, až od pátého ročníku vymizí úplně, vyjma jedné volby v sedmé, kterou zdůvodňujeme stejně, jako u dívčích maskulizujících. Absolutní četnosti

se opět nekryjí s relativními, což zdůvodňujeme velice malým vzorkem populace první třídy. Naopak výskyt *ženských skupin* vnímáme jako sporadický; objevují se pouze u dívek v druhém, třetím a sedmém ročníku s celkovým úhrnem něco přes 1% výskytu.

Podobně jsou na tom volby včleněné do rubriky *smíšená skupina* u **chlapců**; celkově registrujeme sedm voleb, kvalitativně obsahující idolizaci rodičů anebo „rodiny“ Simpsonových. Klimax relativních četností najdeme v pátém ročníku, nicméně je falešný, protože zastoupení rubriky se objevuje skotomizačně, jak na prvním, tak na druhém stupni. Jinak je tomu u **dívek**, kde zastoupení pozorujeme jednak kvalitativně značně heterogenní, a z hlediska relativních četností nalézáme výskyt od pátého ročníku a dále na celém druhém stupni, s nejvyšším gradem v šestém a sedmém ročníku (zaokrouhleně shodně 5%).

Zbývá nám přehlédnout zastoupení pudově sublimované kategorie „činnost“, kvazi-fetišistické „zvíře“ a amorfní „jiné“, u chlapců čítající 11% celkového objemu jejich voleb, a u dívek asi 10%. **Chlapci** mají rádi *zvířata* v první až třetí třídě, přičemž jedna volba se objeví ještě v páté, a můžeme proto hrubě konstatovat, že idolizace zvířátek je u kluků záležitostí prvního stupně. Tvrzení podpoříme klesající tendencí relativních četností výskytu. Stejný závěr, ale silněji podpořený, nalézáme pak i u **dívek**, s výkyvem ve třetím ročníku, v našem vzorku, s kulminací absolutní četnosti po parabole, která ale může být signifikantní, jelikož relativní počet voleb třetího ročníku tvoří kolem 12% (třetí nejsilnější) celkového souhrnu dívčích voleb.

Činnost je oblíbenou **chlapeckou** metodou vázání pudu, alespoň co se naší frekvenční tabulky týče; na prvním stupni obsazenou zcela, na druhém stupni v sedmém až devátém ročníku, s excesivní relativní frekvencí v prvním, a absolutní četností v sedmém ročníku. Zatímco jev prvního ročníku paušálně vykládáme jako nedostatečně reprezentativní vzorek (málo respondentů, a tudíž i voleb), který může vést ke zkreslení výsledků, v sedmém ročníku zdůvodňujeme nárůst zastoupením voleb problematických: rubrika je zde sycena zejména volbami YouTuberů, kteří jsou svou fenomenologickou podstatou špatně definovatelní (a tudíž zařaditelní), a také některými problematickými hudebními volbami. Tvrzení demonstrujeme na příkladu „Skrillexe“, který je u holek zařazen do kategorie „muž“, jelikož je informátorkami vnímán jako člověk, a přidružené „polidšťující“ charakteristiky se ve zdůvodněních skutečně objevují („*je malý a roztomilý; mám ho ráda; je odvázaný, má hustý vlasy*“ aj.), narozdíl od chlapeckého hodnocení („*Elektro.*“), nebo u jiných voleb např. „*dobrej styl; dělá hustý písničky*“, nebo dokonce jen

„dobrá písnička“, které chápeme jako více odosobněné, na činnost zaměřené. Uznáváme, že přeřazením těchto voleb by mohlo dojít k vyrovnanější statistice sestupné tendence relativních četností, nicméně s přihlédnutím ke kvalitativně jednoznačnější období rubriky u dívek nevylučujeme, že by jev v sedmém ročníku u chlapců mohl být signifikantní. Co se **dívčích** „činností“ týče, kulminaci nacházíme ve třetím ročníku, ale rozvrstvení vnímáme, s výskytem ve třetím až pátém a poté v sedmém ročníku, jako nepravidelné až náhodné, s celkovým zastoupením něco přes 1% dívčího souboru.

Do kategorie *jiné* spadnou v zásadě u holek dvě oblasti - kreslené postavy a negační volby („*nikdo*“), u kluků tři sdružení - kreslené postavy (v drtivé většině pokémoni), „*nikdo*“, a vysloveně atypické volby. Klimax pozorujeme u **kluků** v druhém a třetím ročníku, který můžeme z kvalitativního hlediska v druhém považovat za určující (pokémoni), v třetím počítáme s určitým zkreslením (jak se dovídáme z výstupních prací výzkumníků, volby jako „*bomby; zbraně; pistol*“ si ze zadavatelů výzkumné otázky zřejmě střílejí), a v deváté vidíme samé negační volby, což můžeme zčásti vykládat vzhledem k věku respondentů jako pesimistický přístup k práci nebo jako znuděnost. S těmito specifikacemi chápeme rubriku u chlapců jako s vyrovnanou frekvenční statistikou malého, ale významného zastoupení. Zajímavou situaci nalézáme také u **dívek**; volby vytvoří spojitá data až od pátého ročníku, s parabolickou kulminací v šestém, nicméně od sedmého ročníku pozorujeme dále jen samé negační volby (vyjma jedné), a napadá nás, že v případech obou pohlaví respondentů by takové volby mohly být dobrým příznakem, kdy, resp. dokdy, berou žáci výzkumnou otázku (a k nim připojený sloh) ještě vážně. U dívek bychom v rubrice mohli považovat za signifikantní data jen šesté a sedmé třídy, totiž volby kreslených postaviček. V druhé třídě pak kvalitativně odhadujeme dvě atypické volby: pokémona (typickou volbu chlapců) a „*kytičku*“.

V příloze číslo 8 nalezneme tabulky čísel 11., 12., 13. pojednávající o celkové obsazenosti fenomenologických kategorií. Z tabulky číslo 11 čteme pomocí relativních četností vítězné zastoupení kategorie *muž* v celém souboru (chlapeckých i dívčích voleb dohromady; 55%!), sycenou zejména chlapci, v necelé čtvrtině úhrnu všech voleb nalezneme volby rubriky *žena* (něco přes 22%), sycenou naopak výrazně dívkami, ale daleko méně, než u chlapeckých protějšků. Dále pak už jen malicherně rozpočítáváme zbývajících 23%; výrazného zastoupení (téměř 6%) se dočká *skupina mužská*, ke 4% šplhají skupiny *zvíře* a *jiné*, syceny komplementárně: zatímco zvířata jsou záležitostí spíše dívčí, o jiné se postarají spíše chlapci. 2 až 3% připadnou ještě skupinám *feminizující*,

smíšená skupina a činnost, přičemž první z nich je záležitost výhradně dívčí, činnost spíše chlapecká. Kolem 1% čítají rovnoměrně zastoupená rubrika *maskulizující*, a *skupina ženská*, která je záležitostí výhradně dívek, a z hlediska relativních i absolutních četností působí spíše jako omyl, nicméně víme, že představují specifický kvalitativní jev: typicky prvostupňové dívčí volby víl. Detailní rozpis zastoupení jednotlivých kategorií v absolutních i relativních četnostech v ročnících z hlediska celku lze nalézt v tabulkách číslo 12 a 13. Protože jsou četnosti příliš malé ve vztahu ke všem volbám, zajímá nás preference voleb v **základním trojúhelníku: mužné, ženské a odlišné**. První z nich získáme sloučením kategorií *muž*, *maskulizující* a *skupina mužská*, a zjistíme, že k takovým volbám se v našem vzorku uchýlilo 62% odpovídajících (chlapců i dívek). Uvnitř „nadrubriky“ pozorujeme, že maximum kolem 9% z celku (<8,97;9,47>) takových voleb bychom našli téměř shodně ve čtvrtém, šestém, sedmém a devátém ročníku (neseřazeno). Lze obecně říci, že mužná volba bude silněji zastoupena na druhém stupni, než stupni prvním (zde vyjma čtvrtého ročníku). Obdobně nadrubriku **ženské** volby získáme sloučením kategorií *žena*, *feminizující* a *skupina ženská*, s celkovým zastoupením jedné čtvrtiny všech voleb. Žádný podobný jev jako u mužných nepozorujeme, nejčastěji, v necelých 6%, tvoří volby sedmých tříd. Dále je pořadí ročníků dosti proměnlivé. Konečně, k **odlišným** volbám, tedy pod značkou *zvíře*, *činnost*, *jiné*, ale i *skupina smíšená*, se kloní osmina voleb respondentů našeho vzorku, nejvíce ve třetím ročníku (přes 3%), což ale může být způsobeno třetím největším absolutním počtem odpovědí, a navíc jsme si z kvalitativního hlediska vědomi specifické situace v jedné třídě (recese žáků). Po necelých 2% je situace v sedmém, druhém a čtvrtém ročníku, jednom ve zbývajících.

Nyní jsme vyčerpali analýzu dat fenomenologického třídění a přesuneme se k analýze sociologicky-výrokového třídění, které nám umožní nahlédnout kvalitativní specifika obecných (hrubých) závěrů, kterých jsme se dosud dopustili.

9.2 Sociologicky-výrokové třídění

Nejprve se podíváme na celkový souhrn v příloze č. 9, kde z tabulky č. 14 zjistíme, že rozložení voleb v **první úrovni** je u chlapců i holek téměř identické. Téměř všechny volby (asi 95%) pojme oblast *významných druhých*, genderově rozdělených takřka půl na půl, dále kolem 4% významných prvních, a zbývající procento až dvě se rozmístí mezi „autistické“ *neživotné volby*, a negační volby (*nikdo*), s upřesněním, že nejvíce záporných voleb vyprodukovali kluci. Po detailnějším nahlédnutí do voleb jednotlivých ročníků

zjišťujeme u **kluků** dvě zajímavé věci, totiž že v prvním a druhém ročníku se nevyskytují jiné volby, než významných druhých (též u dívek prvního ročníku), což může být překvapující, nicméně sledujeme dvě nejmenší zastoupení počtu chlapeckých voleb, a naopak volby významných prvních nalézáme se sestupnou tendencí od pátého ročníku a dále na druhém stupni, což může být z hlediska celkového počtu voleb nevýznamný a zanedbatelný jev, každopádně je pozoruhodný a opačné fáze, než bychom snad čekali. Výjimku tvoří třetí ročník s frekvenčně absolutně největším počtem chlapeckých voleb. U **dívek** sledujeme naopak zastoupení rodičů (významných prvních) v celém školním spektru, vyjma nerepresentativní první třídy a třídy osmé.

V **druhé úrovni** třídění, vztaženo k celku významných druhých, sledujeme opět téměř shodné rozčlenění mezi děvčaty a chlapci do kategorií *glamorous* a *non-glamorous*, s jednoprocentní převahou zařazení dívčích voleb do skupiny „necelebrit“. Nyní se blíže podíváme na jejich další členění. Zde již shledáváme gendrové rozdíly; Pokud si dívka zvolí někoho *druhého*, ne-rodičovského, tak se tím spíše přikloní k *blížímu* vzoru (z *non-glamorous*), než kluci. Myslíme tím, že rubriku *non-glamorous* s téměř 16ti procentním náskokem obsazují dívky (téměř 58%), než kluci (42%). I v konkrétním výběru lze nalézt značné odlišnosti: **dívky** dávají jednoznačně přednost *vrstevníkům* (téměř 30% všech voleb; vztaženo k *non-glamorous*) a poté *příbuzným*, a velice málo (kolem 6%) preferují *nepříbuzné*. **Chlapci** nejen že zaostávají za svými protějšky, ale nejraději se kloní k *příbuzným* (téměř 19% všech *non-glamorous* voleb), a poté téměř shodně k nepříbuznému nebo vrstevníkovi, jako by na tom už nezáleželo. Obecně, pomocí souhrnné statistiky, můžeme říci, že si ale žáci za svojí oporu, pokud bychom chtěli tak volby idolů chápat, raději zvolí toho, kdo je jim blízko (příbuzný, vrstevník), než „někoho cizího“, i přes to, že s ním mohou být v každodenním kontaktu (nepříbuzný).

Dostáváme se k jádrové rubrice celého výzkumu: *Glamorous*. Dříve ale, než se dostaneme k rozborům jednotlivých voleb v ročnících, podívejme se na shrnující čísla této třetí úrovně (tabulka č. 19). U chlapců jednoznačně vítězí *sport* se 17% úhrnu všech voleb *glamorous*. U dívek je to naopak s velkou převahou *hudba* (asi 13%), jejíž zastoupení můžeme celkově nalézt nejvíce, těsně před sportovními volbami (23% hudba celkově a 22% sport celkově). Deseti až jedenácti procent ještě celkově dosahují rubriky *herectví* a *přitažlivost*; první z nich spíše chlapecká záležitost (6%), naopak přitažlivost výsostně doménou dívek - u chlapců pouhé 1%, zatímco u dívek něco přes 9%! Poměr se otočí již v rubrice *humor*, kde chlapci nasbírají dvojnásobek dívčích voleb, 5% (dívky něco přes

2%). k velkým a tradičním skupinám (vyjma nové „přitažlivosti“) bychom mohli přiřadit ještě *uměleckého hrdinu*, který si ale nevedl zrovna slavně; se svými zaokrouhleně čtyřmi procenty je záležitostí spíše chlapeckou (necelé 3% z glamorous), i když ne zcela (dívky necelé 2%), a stal se tak nejméně obsazovanou rubrikou glamorous (vyjma dvou speciálních). Pětina voleb je pak jiného ladění: vysoko přes 5% nasbírání *animovaná postava*, více u dívek, okolo 5% rubrika *mocenské ovládnutí*, skoro s dvojnásobným počtem voleb chlapeckých $\langle 1,94;3,43 \rangle$, *vnitřní vlastnosti*, s poměrem dokonce čtyřnásobným pro volby dívčí $\langle 0,91;4,34 \rangle$, a s necelými 5% kategorie *zvíře*, která je též více oblíbená u dívek, opět čtyřnásobně $\langle 0,91;3,77 \rangle$. V celkovém vzorku se ještě objevuje jedno procento voleb nekompatibilních kategorií „dívčí“ *malířství* a „chlapecké“ *jiné*, s obdobným zastoupením asi půl procenta. Hrubě jsme přehlédlí tedy obsazení rubrik třetí úrovně v našem souboru, a pokud bychom se chtěli dopustit určitého předběžného závěru, tak bychom mohli říci, že obsazení kategorií **sport, humor a mocenské ovládnutí** je charakteristické pro chlapce, **umělecký hrdina a herectví** spíše pro chlapce, kdežto rubriky **přitažlivost, vnitřní vlastnosti a zvíře** jsou záležitostí dívčí, **hudba a animovaná postava** spíše dívčí.

Nyní se podíváme na obsazení rubrik v jednotlivých ročnících nejdřív nedělitelných kategorií a posléze rozvrstvení ve čtvrté úrovni.

Začneme UMĚLECKÝM HRDINOU u **chlapců**, vyskytující se na celém prvním stupni až do šestých tříd s parabolickým průběh, tedy s maximem ve třetím ročníku. Na druhém stupni (vyjma šestých tříd) zcela vymizí. Obdobný průběh má i u **dívek**, s maximem ve čtvrtém ročníku a hyperbolickým výkyvem v pátém a šestém, a s výskytem jedné volby ještě v osmém ročníku. Kvalitativně však zjišťujeme, že zdejší volba je nejednoznačná z hlediska motivace, a mohla by (nebo spíš měla) být zařazena pod vzhledovou rubriku nebo vnitřních vlastností. Vnímáme ji proto jako výjimečnou, čímž se nám sycení kategorie zastaví též v šestém ročníku. Z hlediska celkového výskytu zjišťujeme, že rubrika je zastoupena s procentní převahou více u kluků, než u dívek. Příbuznou kategorií je ANIMOVANÁ POSTAVA, která se u **chlapců** vyskytuje od druhého ročníku s nejednoznačnou charakteristikou: řekněme, že sledujeme klesající tendenci výskytu, s největším zastoupením v druhých třídách, s propadem v třetím, a naopak nárůstem v osmém ročníku, a absolutním výpadkem v šestém. Zatímco v druhém ročníku jsou volby přesvědčivé, totiž pokémoni, ve třetím pozorujeme (téměř) úplný výpadek voleb, ve čtvrtém je rubrika obnovena „nezajímavými“ volbami, v pátém naopak

Simpsonovými, volbami, které jsou typické spíše pro „humor“, v šesté již zmiňovaný výpadek, sedmé zvláštní volba „mumínci“ a „Dr. John Zoidberg“, kterého bychom chtěli snad zařadit jinam (vnitřní vlastnosti?), v osmé skok způsobí, že dva respondenti volí dvě volby a v deváté opět nalézáme „trochu jinak laděné“ Simpsonovi. Není proto divu, že stanovení jednoznačné tendence je problematické, neboť samotná zařazení jsou problematická. U **dívek** sledujeme trochu jinou situaci; rubrika se objeví již od prvních tříd a v osmé zcela vymizí. Zcela excesivní množství voleb (přes 4% dívčích glamorous, což je bilance, za kterou by se nemuseli stydět např. ani „velcí hudebníci“) pozorujeme v druhých třídách. Rubrika je sycena převážně volbami z večerníčků a vílami „Winx klubu“, nicméně z kvalitativního hlediska nic zvláštního neshledáváme, a její zastoupení hodnotíme naopak jako přesvědčivé. Tyto jevy pravděpodobně přispějí k faktu, že z hlediska celkových voleb podle genderu reprezentují kategorii více dívky (téměř 7%), než chlapci (přes 4%). Třetí rubrika našeho pomyslného triptychu je HERECTVÍ, které se u **chlapců** v našem souboru vyskytuje od třetího do devátého ročníku se stabilním zastoupením kolem 2% (z chlapeckých glamorous) od pátého, kde zároveň nalezneme klimax, který je zapříčiněn velkým množstvím voleb od jednoho respondenta. Naproti tomu u **děvčat** nalezneme zastoupení rubriky od čtvrtého ročníku s parabolickým průběhem, se zaváháním v páté, a klimaxem (téměř 4% dívčích glamorous) v sedmém ročníku, přičemž ale kvalitativně pozorujeme podobný jev jako u chlapců z hlediska množství voleb, kde se množství 10 voleb od jedné odpovídající již nebojíme nazvat excesivním, a dokonce totéž („pouze“ 5 voleb) pozorujeme hned v další třídě. Celkové zastoupení rubriky nalezneme o něco větší u chlapců (zaokrouhleně 12%), než u děvčat (přes 8%). Přes všechna zmiňovaná úskalí se dopustíme závěru, že se jeví rubriky *umělecký hrdina* a *animovaná postava*, volené hlavně v nižších ročnících, překlopit do voleb typu *herectví*, stabilně zastoupených u dívek i kluků na druhém stupni.

Jiná je situace u ZVÍŘETE, kategorii, jak již víme, oblíbené hlavně u **holek**, hlavně v třetí, čtvrté, ale i druhé třídě <2,54;2,08;1,62>. Obsazení rubriky má parabolický průběh a upřesníme, že se jedná o záležitost výhradně prvního stupně. Naproti tomu u **kluků** se jedná o záležitost sporadickou, s volbami poněkud nepřesvědčivými: konkrétně nám působí potíže volby „fodbalový pes machr; Hello Kitty; Rujovec ostroocasí; Holub“. Vnímáme je jako atypické nebo dokonce bizardní, a navíc poslední zmiňovaná s komentářem „...je chudák a kadí lidem na hlavu“ souvisí s několikrát vzpomínanou recesí žáků. S těmito kvalitativními upřesněními se nám kategorie u chlapců ještě více

smrští, a tím méně nám brání považovat rubriku chlapce vystihující, nicméně objevující se pouze na prvním stupni.

Posledními nedělitelnými, leč nesymetrickými zařazeními jsou JINÉ u **chlapců** a MALÍŘSTVÍ u **dívek**, u kterých se nám nepodařilo určit žádnou převažující tendenci a čteme ji s minimálním zastoupením, které tím považujeme za náhodné.

Pouze jednoúrovňovou, ale pouze u **chlapců**, zůstává ještě skupina VNITŘNÍ VLASTNOSTI, záležitost jenom druhého stupně a konkrétně jen šestého, sedmého a devátého ročníku, s celkovým úhrnem sotva 2%, v ostrém kontrastu s dívčím protějškem, který pokryje téměř celou školní docházku, a stane se tak čtvrtou dívčí nejsilnější preferencí glamorous. Navíc kvalitativně u kluků pozorujeme v devátém ročníku čtyři obtížné volby (z nichž tři od jednoho respondenta!) přírodních dobrodruhů, které u nich celé kategorii ubírají na hodnověrnosti.

Na „vnitřní vlastnosti“ chlapců navážeme u **dívek**, čímž se nám otvírá poslední, **čtvrtá úroveň** sociologicky-výrokového třídění. Vidíme, že zastoupení vrcholí v sedmém ročníku (vysoko přes 3% dívčích glamorous), a poté v devítce, s celkovým úhrnem k devíti procentům. Pomocí tabulky č. 22 v příloze číslo 10, zobrazující čtvrtou úroveň vidíme, že dívky nejvíce spojují a vyhledávají takový rys v hudebním vyjádření („s hudbou“). Právě v sedmých a devátých třídách pozorujeme období takřikajíc nejcitlivější, ale je to právě hudební oblast, která je vnímána po celou dobu jako stěžejní z hlediska naší rubriky. Vysoko přes deset procent v rubrice ještě nasbírání „umělecká“ a „animovaná postava“, tedy odvětví „hereckého“ hraní, druhá z nich záležitost prvního stupně, první z nich zejména sedmého ročníku. Zajímavá je ještě téměř osmi procentní bilance (v rámci rubriky) „se zvířaty“, reprezentovaná dvěma odkazy ke koním a jedním zvěrolékařem. Co je ještě zajímavější, nejsou to volby typu „prvostupňových zvířátek“, ale naopak volby šestého a devátého ročníku. Zbylé podúrovně ve sportu, v politice, a herectví a dvě nespecifikované volby se vyskytují sporadicky a hlavně v sedmých třídách.

Naopak doménou **chlapců** z nových kategorií se stává MOCENSKÉ OVLÁDNUTÍ, s téměř 7 procenty (z glamorous, zkráceně zG), naproti dívčích necelých 4% (zG). Zároveň je jednou ze tří „vyvolených“ rubrik, která u chlapců obsáhne celé období základní školní docházky, narozdíl od dívek, které se po „moci“ ohlíží, alespoň v našem souboru, až na druhém stupni (vyjma čtvrtých tříd). Pojďme se blíže podívat na rozložení uvnitř skupiny; **chlapcům** se nejvíce „líbí“ moc prostřednictvím politiky (30%

voleb z kategorie, zkráceně *zK*), nicméně absolutní počet odpovědí nalézáme v třetím ročníku pod nálepkou „*agrese*“. Nejsme si však jistí validitou jevu, a to jak z hlediska kvalitativního, tak kvantitativního. Jednak je kumulace neobvyklá, jednak čtyři odpovědi pocházejí od informátora jednoho, který navíc nebyl příliš nakloněný výzkumnému záměru. Skupina *agrese* je pak v našem vzorku záležitostí prvního stupně. Přesvědčivější a rozvrstvenější je naopak skupina „*ovládnutí rozumem*“, která se sice málo, zato pevně vyskytuje na prvním i na druhém stupni. Ještě méně, hraničící až s vzácností, se vyskytuje uchopení *umělecky*, v třetím ročníku s třemi volbami od jednoho respondenta. Naopak, *umělecké* ovládnutí, konkrétně *spisovatelsky*, vystupuje jako vystihující **dívky**, zcela přesvědčivě na celém druhém stupni a navíc ještě ve čtvrtých třídách, s klimaxem v šestých. Dívky ale obsazují pouze dva způsoby; tím druhým je *politické* uchopení moci (*veřejně*), dokonce přesvědčivěji, než u chlapců, a to od šesté až do deváté (s kulminací v deváté)! U dívek zbývá ještě jedna volba šéfredaktorky módního časopisu nezařazená. Celkově je rubrika nejvíce v zastoupení u chlapců v „našem problematickém“ třetím a šestém ročníku, u dívek v šestém a devátém.

Dostáváme se k velkým tradičním skupinám, které jsme si nechali do závěrečné části kapitoly. Začneme „sportovně“. SPORT je vítězná **chlapecká** rubrika se svými zaokrouhlenými 35 procenty (z chlapeckých *glamorous*, *zChG*), a pokrývající opět celý školní věk. Její průběh bychom mohli popsat jako dvojparabolický, s maximy ve čtvrtém a devátém ročníku, se zastoupením čtyř z pěti podskupin, a minimy v prvním a šestém, koncentrovaně pouze na *sporty* o *míč* v prvním, a rozloženěji do tří z šesti podskupin (*sporty* „*o míč*“, „*s vlastním tělem*“ a *tenis*) v šestém ročníku. Zaujme nás, že obsazenost všech šesti podskupin zajistí volby osmáků. Z hlediska jednotlivých rozčlenění jednoznačně ze dvou třetin vítězí *sporty* „*o míč*“, kopírující téměř identicky křivku rubriky, s pozitivním výkyvem v sedmé, který není z kvalitativního hlediska pochybný. Druhým, avšak šestkrát méně zastoupeným sdružením, než předchozí, jsou *sporty* „*s vlastním tělem*“ (téměř 12% *zK*), vyskytující se skokem od třetího ročníku, s absencí v pátém a sedmém, a kulminací v osmém. Podobnou charakteristiku, avšak s polovičním zastoupením vykazují i *sporty bojové*, kde můžeme hovořit o velice pozvolném nárůstu. Záležitost sedmých, osmých a devátých ročníků jsou *sporty ulice* se vztupnou tendencí, přičemž máme ale na zřeteli, že „chloubu“ devítek zajistí mj. čtyři volby téhož odpovídajícího. Zaujme nás opět o polovinu menší rubrika, *tenis*, svojí konstantní charakteristikou zastoupení, vyskytující se od čtvrtých tříd, totiž v každém ročníku jednou

volbou, avšak kvalitativně nestejnými! Zbývá nám na první pohled nevýznamná kategorie *závodění na okruhu*, kdybychom nezpozorovali podobné rozložení i u dívek, shodně ve čtvrtých a osmých ročnících. Kvalitativně se jedná o odlišné volby, a tak nelze tedy uvažovat o t. č. soudobém fenoménu. U **dívek** se sport rozpadá na pět dalších sdružení, jehož zastoupení je ale tři až čtyřikrát slabší (zG), než u chlapců. Průběh výskytu rubriky již tak přesvědčivý není; pozorujeme vzrůstající tendenci od druhého do čtvrtého ročníku, poté výpadek v pátém, aby od šestého znovu „nabral dech“ až do klimaxu v osmých třídách (přes 3% z dívčích glamorous, zDG) a propadu v třídách devátých. Uvnitř rubriky je situace poněkud odlišná od chlapců: žádná skupina se nevyskytuje napříč všemi ročníky, a pouze ve čtvrtých třídách nalezneme volby všech podoblastí. V druhých třídách pozorujeme podobný jev zastoupení pouze jedné rubriky, zde *sportů s vlastním tělem*. U něho ještě zůstaneme a vyzdvihneme jeho parabolický průběh s kulminací v osmých ročnících a silným zastoupením na druhém stupni. Parabolický průběh též konstatujeme u *tenisu*, nicméně s výpadkem v pátém ročníku a minimem v šestém a maximem v osmém ročníku, které je ale způsobeno pěti volbami od jedné respondentky. Shodnou kategorií s chlapci, avšak poměrově čtyři až pětikrát méně zastoupenou, jsou *sporty o míč*. Vidíme podobný jev, jako u chlapeckého tenisu, a sice téměř konstantní zastoupení nestejných voleb, jako by bylo „důležité“ je zmínit, avšak by nebyly dívčí parketou. Co naopak je pouze dívčí „záležitostí“ jsou *koně* ve sportu, které se, pravda, skrytě vyskytnou v jedné volbě i u chlapců skrz závody na okruhu, a kteří vykazují též konstantní charakteristiku v třetím, čtvrtém, šestém a sedmém ročníku.

Dívčí vítězná kategorie je HUDBA, která ale nastupuje až od druhého ročníku, narozdíl od chlapecké „všeobjímající“ trojice (tj. mocenské ovládnutí-sport-humor). Vítězí zaokrouhleně s 27 procenty (zDG) s podobným dvojparabolickým průběhem s vrcholem ve čtvrtém a sedmém ročníku. Uvnitř rubriky nalézáme s téměř polovinou preferencí vítězný *zahraniční zpěv* (asi 50% zK), opět s téměř totožnou křivkou průběhu s celou skupinou. Více poměrného zastoupení sledujeme na prvním stupni (vyjma druhých tříd kolem 9% zK), na druhém pak skoro polovinu z toho (vyjma sedmého ročníku kolem 4% zK). Žádný ročník pak neobsáhne všechny kategorie zpěvu. Téměř o polovinu voleb méně tvoří *zpěv domácí*, s kulminací ve čtvrtých třídách a celkovým výskytem spíše v nízkých ročnících (druhý až šestý), s vysloveně raritním výskytem jedné volby v ročníku osmém. *Tanec* je záležitost spojených dat čtvrtého až sedmého ročníku s malým výskytem v druhém. U dívek možná snad až překvapivých 6% nasbíral *rap a hiphop*, s kvalitativně

stejnou volbou z českého prostředí v třetí a čtvrté třídě, větší zastoupení v sedmém a osmém ročníku se zahrnutím již i zahraničních voleb. Přes 3% (zK) dostanou tři indiferentní volby (*zpěváci a zpěvačky*) a jedna řekněme mimořádná (*kytarista*; skupina *Další*), jejichž výskyt nemá obdoby u chlapců a proto je považujeme za výjimečné. Po téměř jednom procentu získají ještě skladatelské volby v sedmém a osmém ročníku, které nabudou kvantitativní významnosti až u **chlapců**. U nich se hudební volby vyskytují s podobnou bilancí jako u dívek (přes 20% zChG) a těž od druhého ročníku, s rozdílem, že představují u chlapců druhou nejpočetnější skupinu, a dotahují dívčí protějšek sídlící na prvním místě. Také charakteristika skupiny se jeví jednoznačnější: vzestupná tendence s výkyvem do maxima (!) ve čtvrtých třídách, což může být způsobeno již tradičně nadměrným množstvím voleb (osm) od jednoho informátora a navíc dalšími čtyřmi od jiného. Exces se nám promítá také uvnitř rubriky, jak ve *zpěvu zahraničním*, tak i *zpěvu domácím*. U obou zmíněných sdruženích pozorujeme podobný průběh, jako u dívek: zahraniční zpěv obsáhne všechny ročníky (vyjma nevyskytnuvšího se prvního) s rozdílem, že jeho zastoupení s postupem věku stoupá (vyjma zmiňované trable čtvrtáků), než se redukuje. U zpěvu domácího pozorujeme téměř shodnou křivku s děvčaty, od druhé do šesté, s (falešným) klimaxem ve čtvrté a dokonce obdobnou osamocenou volbou v deváté. Druhým nejčetnějším sdružením je *rap a hiphop* (přes 23% zK), není ale jen záležitostí sedmého až devátého ročníku, kde jeho výskyt téměř lineárně stoupá, jako v předchozích výzkumech, ale celkem dosti se objevuje i ve čtvrtých a pátých třídách, a rubrika tím vykazuje značnou podobnost s holčičím protějškem. Význačného zastoupení se též dočkají skladatelé a YouTubeři (přes 13% zK), výhradní záležitost druhého stupně.

Poslední kategorií ze tří, které u **chlapců** obsazují období celé školní docházky (spolu se sportem a mocenským ovládnutím), je HUMOR, přičemž s bilancí téměř 10% (zChG) se stává třetí nejsilnější doménou chlapců. Průběh rubriky shledáváme dosti nevyrovnaným, s kulminací ve třetích třídách, ke které významně přispějí volby humoru (možná snad překvapivě) u *animované postavy*, další kumulací v ročníku pátém, taktéž s velkým podílem animovaných „srandistů“, a ještě další téměř dvouprocentní (zChG) výskyt v sedmičkách, tentokrát největším dílem *ksichtů*. Ty uvnitř rubriky sice nejsou nejvíce zastoupenou skupinou, nicméně vyskytují se v nejvíce ročnících, od čtvrtého do devátého, s celkovým úhrnem k 23 % (zK). Od třetí do sedmé se také spojitě vyskytuje humor u *herectví*, s parabolickým průběhem a zdánlivým klimaxem v šesté, který je ale dán mj. dvěma volbami od jednoho odpovídajícího. K podskupině bychom možná chtěli

zařadit celou další skupinu humoru u *uměleckého hrdiny*, abychom neměli data příliš rozdrobena, máme ale na paměti předběžný závěr, který tímto podpoříme; jelikož se „hrdina“ vyskytuje pouze na prvním stupni (u nás konkrétně první a třetí třídy), chápeme „herectví“ jako vývojovou návaznost, čímž nakonec podskupiny nesloučíme. Zbývají nám příležitostná až náhodná sdružení humoru u *hudby* a u *non-glamorous nepříbuzného*, a dvě volně ponechané volby (*komentovány výše*); náhodná proto, že jejich zastoupení je sporadické a nepřesvědčivě rozmístěné, a navíc pro ně nenacházíme oporu u dívčích protějšků. Asi o čtvrtinu méně je do smíchu **dívkám** druhých až devátých ročníků (necelých 5% zDG), přičemž nejvíce se smějí *ksichtům* (rovných 50% zK; ksichty konkrétně třetí až devátá, s výpadkem v páté.) Nejzábavněji je pro holky v třetích a čtvrtých ročnících, a celkem veselo je ještě v šestce (<1,39;1,15;0,69>% zDG). Dívčí „herecký triptych“, respektive humor u něj, nám nabourává naši koncepci; zatímco odkaz k animované postavě najdeme v druhém, třetím, pátém a šestém ročníku, k herectví v třetím a čtvrtém, a k uměleckému hrdinovi pak ve čtvrtém a dokonce v šestém. Zde by stálo za úvahu všechny tři podskupiny sloučit do jednoho „*humoru z herectví*“, čímž bychom získali spojitá data od druhého do šestého ročníku, a tím bychom mohli zjistit, že zatímco je u dívek humor z herectví záležitostí prvního stupně (s poměrem 8:5 ke *ksichtům*), *ksichty* jsou doménou druhého stupně (s poměrem 5:2 k „hereckému“ sloučení). Obdobný výsledek, i když ne tolik přesvědčivý bychom získali i u chlapců (1:7 na prvním stupni ve prospěch „herecké srandy“, ale poměr blížící se jedné na druhém stupni).

Poslední kategorií sociologicky-výrokového členění je nová PŘITAŽLIVOST, kde se poměr mezi kluky a dívkami obrátí; zatímco u dívek rubrika obsazuje druhou pozici s téměř dvaceti procenty (zDG), a rozprostírá se vyjma prvního na všech věkových pozicích, u **chlapců** tvoří jednu z nejslabších kategorií (přes 2% zChG), se vzrůstající tendencí od páté, respektive třetí třídy, přičemž sledujeme, že z hlediska pohlaví idolu jsou volby položeny přesně 50 na 50, přičemž o víceméně explicitně vyjádřenou erotickou adoraci jde jen na druhém stupni. U **dívek** pozorujeme situaci komplikovanější. Výrazného zastoupení se rubrika dočká ve čtvrtém, sedmém, osmém a devátém ročníku, z hlediska pohlaví voleného pozorujeme však situaci takříkajíc „napřeskáčku“. Jednou jsou početněji zastoupeny heterosexuální volby, jindy izosexuální, celkově je ale prvních asi o 13% (zK) více. Po kvalitativním ohledání se ale nebojíme prohlásit, že od pátého ročníku

jednoznačně vítězí volby opačného pohlaví, s vysvětlením, že nesrovnalosti v devátém ročníku se dopustí nám již známý exces: dokonce 18 voleb od jedné vypovídající!

Nyní máme za sebou přehlednutí zastoupení rubrik z kvantitativního hlediska obou systémů třídění, které nám poskytly spíše popisný vhled do struktury dat, ale přesto nám umožnily určit některé vývojové i genderové tendence, a přesuneme se k poslední velké kapitole empirické části, která nám nabídne nové členění dat, již v interpretačním rámci.

10 Psychologická interpretace dat (KUKLAF třídění)

V následující kapitole se seznámíme s třetím a posledním tříděním dat, které je zároveň psychologickým hodnocením daného souboru. Miloš Kučera v interním rukopisu¹⁷ katedry Psychologie PedF UK, vycházející z Freuda a Lacana, představuje některé typy vztahů respondentů k idolům. My se, opíraje o něj, za pomoci poznatků z teorie Freuda a závěrů Kravcové, pokusíme přesněji definovat jednotlivé typy vztahů, které mohou respondenti k volbám zaujímat, a které pak aplikujeme na náš soubor voleb jako „KUKLAF třídění“ (Kučera-Kravcová-Lacana-Freud). Na pomoc mnohdy použijeme vyhledávání pomocí předchozích třídění, avšak máme na paměti, že rozhodnou instancí v posouzení ohodnocení volby je volba samotná, resp. její kvalita a k ní připojený výrok (zdůvodnění).

Výchozí bod pro interpretace jednotlivých voleb následujícího třídění nalzáme poprvé u Kučery v příspěvku k Pop-Pantheonu, vycházejícího z Freuda: V první řadě považujeme všechny **stejnopohlavní volby za identifikace** (se vzorem), naopak **jinopohlavní za (erotické) adorace**. Jednoduše vyjádříme, že respondent promítající identifikační vazbu pravděpodobně „chce být v pozici jako idol/chce být idolem nebo disponovat jeho proklamovanou částí“, zatímco adorační vazba jednoduše vyjadřuje, „co se odpovídajícímu líbí“. Jelikož tento jednoduchý náhled, jak již víme, zdaleka nepokryje všechny volby našeho souboru, přidáváme ještě třetí základní vodítko: **volby neurčitého pohlaví** chápeme jako **sublimaci (pudů)**. Tyto tři vazby označíme jako výchozí, neboli **základní**. Pokud bychom však ihned aplikovali základní dělení, dostalo by se nám značnému zkreslení dat, už jen proto, že do značení není zahrnuto několik voleb nesoucích obě pohlaví („*skupina smíšená*“ první kategorizace), a naopak jasně definované volby z hlediska genderu ještě nemusí znamenat identifikaci/adoraci, resp. mohou mít zvláštní psychologickou funkci. Na základě kvalitativní povahy voleb tedy definujeme několik vazeb **speciálních**. V následujících vymezeních označujeme tučně vždy klíčové slovo typu vazby.

¹⁷ KUČERA, Miloš. *Volby idolů v terminologii Freuda (a částečně Lacana)*. PedF UK Praha, katedra Psychologie. 3 str. 2016

10.1 Základní vazby

10.1.1 Identifikace

Základní typ vazby pro volby stejného pohlaví, vystihující vztah k idolu (volenému) „být jako on/a“. Rozlišujeme tři typy.

Identifikace imaginární. Jádrou charakteristikou tohoto vztahu je, že respondent zobrazuje „slávu“ idolu, poukazuje na jeho výjimečnost a zdatnost, a vystihuje ho superlativy nebo alespoň exkluzivy („nejlepší, nejrychlejší, nejvýkonější“, ale i „hodně dobrý“ apod.). Tento typ identifikace „vychází z imaga, jako dávného dětského prototypu, (...Já) ženoucí se za svým žádoucím obrazem: ‘takový zářící bych chtěl být’. Je to nafouklé **Já**, jeho projekce před sebe; tato identifikace bývá masivní, protože vychází z obrazu.“ (Kučera, rukopis, str. 2, zvýrazněno mnou) Patří sem i volby idolů, které jsou uváděny bez důvodu; respondent uvádí obraz, aniž by jeho propracované „imágo“ převedl do příběhu.

Identifikace symbolická. „Cosi“ symbolizuje, **přestoupení** nebo překonání *překážky* ve formě **Nadja**. „Jáský ideál zazní buď jako *duševní vlastnost, hodnota* nebo jako *osud*: jak to měl můj idol těžké, proti čemu musel bojovat, co překonávat (...). Jako by se diskutovalo s nějakou instancí uvnitř sebe.“ (Kučera, rukopis, str. 2) „Bývá bodová a ne tak masivní jako imaginární.“ (tamtéž) Je to volba symbolické vlajky, vůdce (např. prezidenti apod.).

Identifikace se symptomem. Zde se jedná zejména o volbu *příběhu*, než idolu samotného. Takové volby se vyznačují již nejen **pudovou** komponentou, ale také rovinou **přání** voliče „být ve stejné pozici“. Identifikaci lze popsat termíny „*hysterie*“, *kondenzovaná emoce* či *fantazijní únik*. „Příběh je v zásadě fantazie, rozepsaný symptom (výraz emoce), protože sama emoce, odvázaní afektu je kondenzovanou verzí předchozího děje, akce. Afekt je klimax a zhuštění děje. (...) Každé jednání, příběh, už zahrnuje jiné lidi, které je třeba pro sebe získat, přesvědčit, k nimž se nelze chovat auto-eroticky, ale nějak jim vyjádřit zájem, něhu, obdiv či úctu atd.“ (Kučera, rukopis, str. 2) Tento typ vztahu se týká především zpěváků, herců, uměleckých postav a vtipu. Jako by volič sám chtěl daným symptomem disponovat, „umět to“, a tím převést svůj „fantazijní příběh“ do reality.

10.1.2 Adorace

Základní typ vazby pro volby opačného pohlaví. Význam samotného slova výstižně chápeme jako vztah k tomu, „kdo/co se mi líbí“ případně „koho/co chci“. Podle stupně, řekněme, odhalení rozlišujeme čtyři typy, podobně jako u identifikací.

Adorace imaginární¹⁸. Obdobně jako u imaginární identifikace odpovídajícího přitahuje potenciální „sláva, výkon, úspěch, mimořádné schopnosti“ idolu ad. Skoro se zdá, že tady nejde tolik o rozdílnost pohlaví, jako že se spíše hledají **shody**.

Adorace symbolická¹⁹ Volič je přitahován volbou opačného pohlaví, její „vnitřní silou“: vnitřními (osobnostními) vlastnostmi, silou či osudem (lépe nešťastným anebo alespoň těžkým). Je zde cítit **vymezení** a emancipovanost.

Adorace symptomu²⁰. Volby heterosexuální, které by ve své izosexuální variantě byly pravděpodobně označeny jako identifikace se symptomem. Jsou to všechny náznaky přitažlivosti k opačnému pohlaví skrze **příznak** (symptom; především „hlas, role, postava, vtip“). Je zde cítit, že nebude dlouho trvat a, odhadující podle fenomenologie volby, budou takoví respondenti udávat již zjevné adorace erotické. U holčičích voleb, zejména mladších, je ve volbách cítit i jakási „hysterie“ ve smyslu „kondenzované emoce“, hlavně u animovaných postav.

Adorace erotická. Interpretujeme tak volby, které jsou *jasně* a *vědomě* deklarované voličem jako eroticky přitažlivé. Ve výrocích nalézáme vyjádření o idolu, který je „**sexy**“, ale i zdrženlivější „hezký/hezká“, a obdobné hodnocení přitažlivosti. Je to jakýsi „průnik obdivů“, který je společný pro kluky i holky a představuje explicitní vyjádření zájmu a touhy po (možném budoucím) spojení pohlaví.

10.1.3 Sublimace

Základní typ vazby pro bezpohlavní volby. Primárně se jedná o vázání pudu činností. Rozlišujeme dva druhy.

¹⁸ Vazba může skutečně silně připomínat „identifikaci“, nicméně klíčové vodítko spočívá v heterosexuálnosti volby. Proč si tedy respondent nevybral představitele svého pohlaví?

¹⁹ Viz předchozí poznámka pod čarou

²⁰ Viz před-předchozí poznámka pod čarou

Sublimace bez identifikace. Jak prozrazuje Kučera, označíme tak volby oblíbené **činnosti** bez jmenování osoby idolu. Chápeme je jako čistou sublimaci pudu, za účelem „autoerotiky“, snění či obecně zvládání pudu (agresivního nebo sexuálního).

Sublimace s identifikací. Na rozdíl od „čisté“ sublimace (činnosti) respondent zmiňuje idol v oboru činnosti, který **sám provozuje**. S idolem se skrz činnost nějakým způsobem identifikuje (imaginárně, symbolicky nebo symptomaticky, případně ve směsi typů identifikací).

10.2 Speciální vazby

Speciálnost vazeb spočívá v tom, že představují z psychologického hlediska jinou či zvláštní funkci, nebo v sobě kombinují více základních vazeb (identifikaci a adoraci) – vztahují se tedy k volbám zahrnující obě pohlaví, případně volbám bez pohlaví.

Identifikace vrstevnická²¹. Označíme tak všechny volby významných druhých – nonglamorous, které představují preferenci voličových *vrstevníků*. Zařadíme sem nejen „nepříbuzné vrstevníky“, ale i „příbuzné“ (sourozence, sestřenice, bratrance apod.) Přesto, anebo právě proto, že k nim mohou probíhat i další typy vztahu (imaginární i symbolická identifikace, crush ap.) spokojíme se s tímto konečným značením jakožto důležitým ukazatelem žákova vývoje; jak píše Kučera ve svém interním rukopise, volby jsou výjimečné v tom, že znamenají „oporu pragmatickou (nebýt ve škole sám), ale i citovou a identitní“. Zmiňuje se o potřebě žáků mít svoje **alter ego**, které jim pomáhá při zvládání vývojových úkolů, ale i při formování vlastního Já či dokonce Nadjá (hodnoty, vůdce).

Oidipská volba. Důležitá speciální vazba, u které vše snad začíná, která v sobě kombinuje základní vazbu identifikace a erotickou adoraci. Probíhá vůči rodičům, fenomenologicky volby „můj táta, moje máma“ či „moje rodina“ a jejich modifikace. **Identifikační** může být do té míry, do jaké se snaží zlikvidovat nežádoucí ambivalentní připoutání, vztah lásky (něhy) a rivalitu vůči rodiči (rodičům). Naopak **des-identifikační** se stává, pokud zobrazuje vztah ke vzoru zvládnuté dospělosti, po překonání původního

²¹ Logické by bylo označovat také vazbu „adorace vrstevnická“, nicméně volby si zavedení vazby nevynutily, přestože se v našem souboru dvakrát dvě volby vrstevnického typu opačného pohlaví skutečně objevily. Třikrát však směřovaly k příbuzným (sourozencům), čímž by vazba mohla být distordována na incestní. Ve čtvrtém případě uvedla volbu dívka chlapce, který byl zjevně outsiderem kolektivu, a lze předpokládat, že motivací voličky byl spíše soucit a sounáležitost spíše, než adorace. Ponecháváme proto volby vrstevníků pouze v rovině identifikační, ve smyslu „souputníka v boji života“.

komplexu, jehož doba je podle analýzy literatury v Psychoanalytickém slovníku situovaná až do věku puberty (srov. str. 279). „Oidipské“ značíme volby a chápeme je tak do té míry, do které odkazují na ozvuky *jádrového komplexu* (alternativní Freudův termín), ke kastracní a incestní problematice.

Oidipský symptom. Vazbu zavádíme jako speciální označení vztahu k výlučně chlapeckým volbám animované rodiny Simpsonových. Vazba v sobě kombinuje ozvuky **přeneseného Oidipa** a „hysterické zhuštění“, jak je tomu u „příběhové“ identifikace se symptomem.

Crush transgenerační. Crush Kravcová představuje jako obdiv bez sexuálního pnutí, a používá ho pro označení různých situací: pro volby, které mají sloužit k přiblížení se zástupce jednoho pohlaví k druhému (např. dívka zvolí Baroše, kterého obdivuje chlapec, který se dívce líbí), nebo naopak k přiblížení se k významné blízké osobě (např. chlapec zvolí fotbalistu se zdůvodněním, že je to oblíbený hráč táty anebo dívka vybere Jarka Nohavicu s odůvodněním, že ho poslouchá babička). Právě v druhém užití slova definujeme vazbu i my, což podtrhujeme přidáním slova „transgenerační“ (volba jde „přes generaci“). Ve výběru zazní jiná identifikační linie, řekněme jakýsi „rozšířený Oidipus“. Volba má vazbu na primární osoby (např. Lucie Bílá, kterou poslouchá maminka či Patrik Berger, kterému fandí táta), ke kterým se respondent volbou přibližuje, a dochází tak k posílení vazby na ně (**upevnění Nadjá**). Odkaz nemusí být na rodiče přímo, počítá se i s osobami „ve figuře rodičů“ (řekněme „náhradní rodič“; typicky trenéři, učitelka hudby, strýc, děda aj.), podle Kučery jakási „dovolená matka/otec“. Právě proto, že se ve volbách ozývá problematika rodičů, je crush speciální vazbou nejen identifikační, ale i adorační. (Znamená to, že nahrazuje nejen izosexuální „identifikace“, ale i heterosexuální „adorace“). Pro hodnocení takových voleb si již nemůžeme vzít na pomoc předchozí třídění, ale musíme se odrazit od výpovědí respondentů a vlastní intuice.

Kompenzace. Značíme tak speciální druh sublimace, volby **zvířete**, jakožto náhrady „nějaké privace a frustrace, např. potřebu něhy.“ (Kučera, rukopis, str. 1) Kučera vysvětluje, že náhrada může probíhat v rovině identifikační, narcistické, kastracní (Oidipské) či totemické, a že volby zvířat mohou být i funkčně genderově vyhraněné.

Negační symbolická volba. Zbytek dat našeho souboru, který chceme interpretovat celý, jsou ne-volby, které takto označíme. Nad nechuť respondentů odpovídat na dotazník

můžeme pouze polemizovat, v každém případě ji chápeme symbolicky jako „**odmítnutí** účasti ve hře“ (z jakýchkoli důvodů), čímž nám v uších zašumí instance Nadjá.

10.3 Doplnující ujasnění při hodnocení voleb

Není výjimkou, že se u jedné volby objevuje více určujících znaků („rubrik“) najednou, což znamená, že vzor na sebe váže více typů vazeb. V psychologickém značkování jsme však určili vždy pouze jednu, která se zdála být dominantní. Nevylučujeme tedy výskyt několika sporných voleb, kde je zařazení nejasné, mnohoznačné a v tom smyslu může být nakonec zkreslené. Pro lepší ujasnění ještě uvádíme rozdíly mezi vazbami, které se mohou zdát být podobné anebo ještě více vysvětlujeme jejich rozdílnost. Dodáváme jen, že v mnoha případech je značkování voleb navýsost jasné a o jejich zařazení není v daném rámci pochyb.

Identifikace symbolická vs. Crush transgenerační. Obě vazby odkazují na instanci Nadjá, nicméně první z nich je vymezení se vůči němu („negativní Nadjá“), naopak druhá z nich je jeho posílení („pozitivní Nadjá“).

Sublimace s identifikací vs. Sublimace bez identifikace. Sublimací označujeme vztah k volbám bezpohlavních, a v čistém slova smyslu je jím druhá z nich. Kučera by snad řekl, že jde o „sublimovanou perversi“ ve freudovském slova smyslu, zušlechtěnou autoerotiku. Naopak pokud si odpovídající již najde v určité oblasti, kterou sám provozuje, vzor, připojí se k sublimaci identifikace (zde první z nich).

Imaginární/symbolická/symptomatická identifikace vs. adorace. Identifikace označuje znak, kterým by respondent zřejmě chtěl disponovat (a tím možná přitahovat druhé), naopak adorace vyjadřuje znak, který respondentu u druhého přitahuje (je jím nebo chce jím být přitahován). Stručně „co chce respondent být vs. co by chtěl mít (resp. obdivuje na druhém pohlaví)“. Podle stupně (míry) vyjádření, ale i funkční specifikace rozlišujeme od obou tři typy. Zvláštní vazbou je pak adorace erotická, která v sobě zahrnuje i jistou míru identifikace (vím „kdo“ nebo „co jsem“). Opakujeme, že jde o jakýsi „průnik obdivů“, který je společný pro kluky i holky a představuje explicitní vyjádření zájmu a touhy po (možném budoucím) spojení pohlaví.

V příloze číslo 11 lze nalézt mapu schematického rozdělení vazeb.

10.4 Postup při psychologickém hodnocení voleb v našem souboru

V tomto oddíle technicky popíšeme, jak jsme postupovali při psychologickém hodnocení voleb. Mnohdy nám ku pomoci byly předchozí systémy třídění *fenomenologické* (první třídění) a *sociologicky-výrokové* (druhé třídění) se svými úrovněmi.

Nejprve ze souboru vyčleníme u kluků i u holek „významné první“ a odpovědi označíme jako **Oidipskou volbu**. (Výjimku tvoří jedna volba u chlapců, kterou nakonec označíme jako negativní symbolickou). V dalším kroku zobrazíme volby v kategoriích „Významní druzí/Non-glamorous/vrstevník + příbuzný“. Vybereme všechny příslušné volby obou pohlaví a označíme je za **identifikaci vrstevnickou**. Dále zobrazíme volby ze skupiny „zvíře“ a označíme je za **kompensaci**. Posléze zobrazíme volby kategorií „jiné+činnost“ a označíme je za **sublimaci bez identifikace** (případně s **identifikací**) a za **negační symbolickou volbu**. Vyčerpali jsme „zvláštní“ volby a přikročíme k zobrazení izosexuálních voleb. U chlapců jsou to volby kategorií „muž+skupina mužská+maskulizující“, u dívek „žena+skupina ženská+feminizující“, přičemž vyloučíme „významné první“ a „vrstevník“. Primárně kódujeme volby jako **identifikace imaginární/symbolické/se symptomem**, objeví se však i volby **crush transgenerační** a **sublimace s identifikací** (výjimečně **bez identifikace**; u voleb „maskulizující-feminizující“). Řídíme se výše zmíněnými pravidly pro značení a vlastním vhledem. Nyní jsme vyčerpaly všechny stejně pohlavně orientované volby a můžeme se přesunout k jinakosti. U chlapců sloučíme rubriky „žena+(skupina ženská+feminizující“; v našem souboru se ale nevyskytují), pro dívky zařazení „muž+skupina mužská+maskulizující“. Vyloučíme „významné první“ a „vrstevník“. Určujeme **adorace imaginární/symbolické/symptomatické/erotické, crush transgenerační i sublimace s identifikací** (případně **bez identifikace**). Zbývá několik chlapeckých voleb „skupiny smíšené“, které označíme jako **Oidipský symptom**, a taktéž u holek, které ohodnotíme jako **sublimaci s identifikací** (s výjimkou jedné volby Oidipské).

Schematické rozmístění vazeb v našem souboru vidíme v příloze 12 pro chlapce, číslo 13 pro dívky.

V následující kapitole se blíže seznámíme s výsledky rozložení vazeb v našem souboru idolů po aplikaci třídění KUKLAF, pomocí jednoduché statistiky (relativních četností).

10.5 Vyhodnocení KUKLAF

10.5.1 CHLAPCI

Kvantifikací výskytu vazeb do tabulky č. 33 v příloze č. 14 zjišťujeme, že pro chlapce je nejtýpčtější připoutání **identifikace se symptomem**, vyskytující se pozvolna ve všech ročnících, u celkem více než čtvrtiny všech voleb. Nejvíce se se symptomem identifikují žáci pátých ročníků (41% preferencí z jejich voleb). Druhým nejčastějším, taktéž téměř čtvrtinovým připoutáním z celku u chlapců, je **identifikace imaginární**, nejvíce u čtvrtáků (42% preferencí z jejich voleb). Identifikace symbolická je třetím nejčastějším typem vazby chlapců k jejich idolům, s incidencí 14% ze všech voleb chlapeckého souboru a nejčastěji v osmém ročníku (30% preferencí z jejich voleb). Téměř 10% všech voleb ještě dosáhne **sublimace s identifikací**, následovanou **sublimací bez identifikace**, obě shodně nejvíce preferované v prvním ročníku. Zatímco druhá z nich (snad podle očekávání) pozvolna klesá postupem ročníků, až na druhém stupni téměř vymizí, sublimace s identifikací v průběhu prvního stupně pozvolna klesá, aby na si na druhém stupni udržela průměrný výskyt 12,3% z voleb tříd $\pm 2\%$. Všechny další typy vazeb se vyskytují pod 5% preference z celkového množství chlapeckých voleb. Pokud bychom sloučili všechny typy **adorací** do jedné (vazba na osobu druhého pohlaví kromě rodičů, příbuzných, vrstevníků a blízkých dospělých), dostali bychom přesně 5% preference vazby z hlediska všech voleb, z nichž **adorace erotická** je záležitostí pouze sedmého, osmého a devátého ročníku. Naopak záležitostí pouze prvního stupně je **kompenzace**. Sloučením Oidipské volby s Oidipským symptomem získáme zaokrouhlené skóre 10% výskytu v pátém ročníku, následovaným ročníkem třetím. Typ vazby má incidenci zejména na druhém stupni, sice sestupné tendence, ale i tak může být zjištění překvapivé. Co se týče negativního přístupu k zadání, tak nejvíce **negačních symbolických** voleb vyprodukovali žáci devítek, následovaní šestáky. Vrstevníky žáci nejvíce preferují v šesté třídě (7% ročníkových voleb), poté v první (6% voleb prvňáků). Naopak k „blízkým dospělým“ (**crush transgenerační**) mají nejbližve v páté třídě, poté ve třetí a v první, obecně spíše na prvním stupni, než na druhém v poměru 13:5.

Co se týče jednotlivých ročníků, v **prvním** vítězí identifikace se symptomem, následovanou sublimací bez identifikace, v **druhém** vítězí sublimace bez identifikace, následovanou shodně identifikací imaginární a symbolickou, v **třetím** již vítězí identifikace imaginární, následovaná identifikací se symptomem, ale i sublimací bez

identifikace, ve **čtvrtém** jednoznačně vítězí identifikace imaginární, následovaná identifikací se symptomem, nechající další typy vazeb hluboko pod sebou, v **pátých** třídách se poměr obrací ve prospěch identifikace se symptomem s téměř o polovinu méně vazeb identifikačně imaginárních, v **šestých** zůstává ve vedení identifikace se symptomem, následovaná identifikací symbolickou, v **sedmých** vítězí identifikace imaginární, poté identifikace se symptomem, v **osmých** identifikace symbolická, následovaná identifikací se symptomem, a konečně žáci **devítek** shodně preferují identifikaci imaginární a se symptomem, těsně následovanou identifikací symbolickou.

Pokud bychom se ptali, které vazby se u chlapců vyskytují skrze všechny školní třídy, zjistili bychom, že jsou to **identifikace imaginární a se symptomem, sublimace s identifikací a crush transgenerační**.

10.5.2 DÍVKY

Stejně tak jako pro chlapce, i pro dívky je nejčastější způsob vazby **identifikace se symptomem** (tabulka číslo 34, příloha č.15), které jsou, společně s druhou nejčastější vazbou **adorací symptomu**, jedinými typy vazeb, které se vyskytují kontinuálně ve *všech* postupných *ročnících*. Největšího zastoupení první z nich nalezneme v pátém ročníku, zaujímající vztah k přesně polovině voleb ročníku. Naproti tomu adorace symptomu vévodí osmým třídám, těsně následovanými čtvrtými. S desetiprocentním propadem výskytu ze všech voleb oproti předchozí nalézáme třetí nejpreferovanější vazbu **sublimační s identifikací**, nejvíce svého druhu zastoupená v osmičkách. Následuje **identifikace imaginární** (téměř 8% ze všech dívčích voleb) s excesivním výskytem v devátých třídách (zaokrouhleně 28% voleb ročníku). Téměř 7% u dívek získá **adorace erotická**, která pozvolna nastoupí již ve čtvrtých třídách, a od té doby pomalu roste (s nepravidelností v šesté), až do svého vrcholu v devítce (téměř 14% voleb z ročníku). Skoro stejnou situaci nalezneme i u **adorace symbolické** s rozdílem, že se vyskytuje již od druhé třídy a její výskyt značně kolísá, taktéž s maximem u deváťáček (téměř 16% z jejich voleb). Pouze na prvním stupni nalezneme **kompenzaci**, se sestupnou tendencí a 50% výskytem u voleb prvních tříd. Zároveň je to poslední typ vztahu, který s čistým štítem překročí pětiprocentní hranici výskytu ze všech dívčích voleb. Zaokrouhleně na ní dosáhne ještě **identifikace vrstevnická**, se svým maximem v sedmém ročníku. Tři až čtyři procenta z celkových dívčích voleb dostane **Oidipská volba, identifikace symbolická, adorace imaginární**, které mají svůj vrchol na druhém stupni, a **sublimace bez identifikace**

s klimaxem v páté třídě. Dvě procenta ze všech dívčích voleb získá **crush transgenerační**, taktéž s největší preferencí v páté třídě. Záporný vztah k zadání pozorujeme v sedmé až deváté třídě (**negační symbolická volba**).

Vazebná situace v jednotlivých ročnících je následující: V **prvních** třídách s přehledem vítězí kompenzace, následovaná taktéž „silnou“ identifikací se symptomem, která se stává vítězem v **druhých** třídách. Hluboko pod sebou zanechává adoraci symptomu a mj. kompenzaci. Téměř identická situace se nachází v **třetím** ročníku, a byla by snad i ve **čtvrtém**, kdyby adorace symptomu nenabrala na síle těsně atakovala první místo. Oddychnout si identifikace se symptomem může v **pětce**, kde se s přehledem stává nejsilnější vazbou (50%!). Velmi daleko pod sebou zanechává sublimaci bez identifikace a nově adoraci erotickou. V **šestých** třídách již vítězí adorace symptomu a na druhém místě nalezneme, s propadem oproti první, adoraci symbolickou. V **sedmé** a **osmé** třídě zůstává nejsilnější adorace symptomu, v obou následovanou identifikací se symptomem. V **deváté** třídě (možná trochu překvapivě) vrcholí identifikace imaginární, následovanou adorací symbolickou a těsně za ní erotickou.

Pojďme nyní na srovnání situací výskytu jednotlivých vazeb mezi hochy a děvčaty.

10.5.3 SROVNÁNÍ CHLAPCI vs. DÍVKY

Zatímco u chlapců je nejtypičtější typ vztahu k idolu identifikační trojlístek (zaokrouhleně dohromady 65% všech chlapeckých voleb), a dalších 16% tvoří sublimace, přičemž tyto dva základní vztahy tvoří 81% všech vztahů k chlapeckým volbám a zvlášť dosahují incidence nad 5% z celkového vzorku, u dívek jsou typy vazeb rozmanitější, a do 78% vazeb k idolům, které přesáhnou pětiprocentní hranici výskytu se vejdou všechny tři základní typy; identifikace (se symptomem a imaginární), adorace (symptomu, erotická a symbolická) i sublimace (s identifikací). Navíc ještě speciální vztah kompenzace. Podívejme se však na bližší srovnání preferencí vazeb v rámci jednotlivých tříd.

Identifikace imaginární. U chlapců druhá nejpreferovanější vazba s 24% výskytu oproti dívčích 8% (obě z gendrově podmíněného souboru všech voleb). Imaginace toho, „jací by chtěli být“, je záležitostí téměř výhradně chlapců, s poměrně silným zastoupením ve všech ročnících, kolísajícím mezi 6 a 42% výskytu ve třídách, s průměrnou incidencí 22%. U dívek dojde k výraznějšímu zastoupení vztahu až od sedmé třídy, nejvíce (28% z voleb ve třídě) v devítce.

Identifikace symbolická. S podobnou bilancí jako předchozí operuje i identifikace symbolická: s 14% výskytu ze všech chlapeckých voleb se opět vyskytuje ve všech třídách, kromě první, nejvíce v osmé, a náhlým propadem ve čtvrté a páté. U dívek vazba znamená pouhé 4% ze všech dívčích voleb, slabě zastoupené na druhém stupni (nejvíce v sedmé třídě), a v druhé až čtvrté.

Identifikace se symptomem. Vítězná vazba jak pro holčičí, tak pro klučičí volby, s podobným zastoupením 24% pro první z nich a 27% pro druhé ze souborů všech voličsky gendrově podmíněných voleb. Zatímco u dívek se typ vazby soustředí spíše na první stupeň (zde průměrný výskyt 39% z třídních souborů), a na druhém spíše ustává (průměrně 12% výskytu z třídních souborů), u chlapců se incidence více rozvrství přes všechny ročníky, nejvíce pak v páté třídě (41% voleb třídy) a relapsem v druhé (9% voleb třídy). Vazba je však typická pro obě pohlaví a vyskytuje se ve všech ročnících chlapeckého i dívčího souboru.

Adorace imaginární. Velmi málo zastoupená vazba u obou pohlaví, s převahou u dívek, kde se sice zřídka, ale přece jen od třetí třídy vyskytuje kontinuálně, a navíc její preference stoupá až do vrcholu v deváté třídě (téměř 9% voleb třídy). U kluků pozorujeme zastoupení volby skotomizačně, nejvíce v osmé třídě (přes 3% třídy).

Adorace symbolická. U kluků vůbec nejméně zastoupená vazba, čítající celkem pouze tři volby z celého chlapeckého souboru. Oproti tomu u dívek vazba obsáhne přes 6% všech voleb z dívčího souboru a s kolísající frekvencí se vyskytuje v celém školním věku, vyjma první třídy, s klimaxem v deváté a šesté třídě.

Adorace symptomu. Zatímco u kluků je adorace symptomu jednou z nejslabších vazeb (asi 2% všech jejich voleb), s větším zastoupením v páté a sedmé třídě, u holek představuje jednu ze stěžejních typů vztahu. Ve svém výskytu v dívčím souboru dosahuje téměř 20%, s výrazným zastoupením ve všech třídách (od 13% do 30% z voleb třídy). Výjimku tvoří volby žákyň páté a deváté třídy, kde preference voleb spadne do recese (pouze 5% voleb třídy). Nejvíce „adorují symptom“ žákyně osmých tříd (30% voleb třídy).

Adorace erotická. Přestože se vazba v obou souborech nevyskytuje nikterak výrazně, přece jenom připustíme, že se jedná spíše o záležitost dívčí (téměř 7% ze souboru dívčích voleb). Preference se vyskytuje kontinuálně od čtvrté třídy a její zastoupení roste téměř logaritmičtě, nehledě na nepravidelnost v šesté třídě, s maximem v deváté (téměř 14% voleb třídy). U chlapců představuje záležitost výhradně druhého stupně, konkrétně

sedmé až deváté třídy, pomineme-li skutečnost, že se u nich jedná o jednu z marginálních vazeb jejich celkového souboru.

Sublimace s identifikací. Vazba je zastoupená u kluků i u holek téměř stejně (10 a 8%). Zatímco u kluků se vazba koncentruje podobně na druhém i prvním stupni, vyskytující se ve všech ročnících, s maximem v první třídě (asi 19%), u dívek je výrazněji zastoupená až na druhém stupni s maximem v osmé třídě, vyskytující se kontinuálně od druhé třídy.

Sublimace bez identifikace. Jinak je na tom „čistá“ sublimace: Zatímco u kluků přesáhne hranici 5% výskytu v jejich souboru, s výhradním zastoupením na prvním stupni s klesající tendencí od maxima v první třídě (25% z voleb třídy) do nuly v šesté, a výjimkou v sedmé (3% z voleb třídy), u dívek vazba představuje jednu z marginálních typů, se slabým zastoupením od druhé do sedmé třídy, s maximální hodnotou v páté (asi 8% z voleb třídy).

Kompenzace. Opačnou situaci než u předchozího typu nalézáme u kompenzace: je to vazba preferovaná spíše dívkami, u obou pohlaví pak výhradně na prvním stupni. Výskyt vazby u obou pohlaví od první třídy pozvolna klesá, nicméně u dívek tvoří dokonce 50% vztahu k volbám první třídy, oproti chlapcům, kteří zaujímají v první třídě takovou vazbu jen v asi šesti procentech.

Crush transgenerační. Přestože by se mohlo jevit, že crush je preferovaný dívkami a chlapci podobně (2% a 4% všech voleb příslušných souborů), důležitější ho shledáváme pro chlapce, jednak proto, že u dívek tvoří druhou nejméně volenou vazbu, ale i proto, že u chlapců obsáhne všechny základoškolské ročníky. Výrazněji je u chlapců koncentrován na první stupeň (v rozmezí výskytu 3 až 7% voleb tříd), u dívek je spíše okrajovou záležitostí, se zaujetím v třetí a páté třídě.

Identifikace vrstevnická. Potřebu vrstevnické opory nejvíce uvádějí dívky v šesté a sedmé třídě (okolo 10% procent voleb tříd), a celkově dívky vygenerovaly více voleb vrstevnického typu (asi 5%), oproti klukům (asi 3%). Kontinuálně se vazba vyskytuje u dívek od druhé do sedmé třídy, s klimaxem v sedmé, u kluků od první do osmé, s klimaxem v šesté (a poté v první) a s výpadkem ve čtvrté.

Oidipská volba a Oidipský symptom. Jelikož Oidipský symptom je kategorie stanovená pouze pro chlapce, označující vztah k animovaným postavám v rodinné konstelaci (Simpsonovi), vyskytující se v třetí, páté a deváté třídě, pro srovnání výskytu

jevu (vazby) jeho incidenci sloučíme s výskytem Oidipské vazby obecně, čímž se nám u chlapců navýší, což u nich způsobí nepatrně větší výskyt (téměř 5% z chlapeckých voleb) vazby, než u dívek, řekněme ale, že se u obou pohlaví vyskytuje stabilně podobně kolem čtyř procent. U obou pohlaví vazbu nalezneme kontinuálně, u chlapců od třetí, u dívek od druhé, do deváté třídy, s kolísající incidencí, vyrovnaněji u chlapců, kde řekněme její výskyt klesá postupem ročníků, s výpadkem ve čtvrtém, u dívek nelze stanovit ani přibližnou tendenci, vyjma maxima v šesté třídě (asi 8%) a výpadku v osmé.

Negační symbolická volba. Záporný přístup k úkolu zaujali více chlapci, než dívky, a to jak na prvním, tak na druhém stupni., nejvíce pak v deváté třídě (přes 4% voleb třídy!). U dívek je to záležitost pouze sedmé až deváté třídy a z hlediska celku se takové vazby vyskytly v zanedbatelném množství (ani ne 1% ze všech dívčích voleb).

10.5.4 Shrnutí výsledků KUKLAF

Chlapci v našem výzkumu jednoznačně preferují k uváděným vzorům vazbu *identifikace* všech stanovených typů, nejvíce *se symptomem*, poté *imaginární*, obě vyskytující se ve všech ročnících chlapeckého souboru. Slaběji je u nich na tom *symbolická* identifikace, co se rozvrstvení i výskytu (četností) týče. Celkem ale identifikace pokrývají dvě třetiny všech chlapeckých voleb (65%). Naproti tomu *adorace* obecně téměř není chlapeckou záležitostí; pokrývá celkem 5% všech chlapeckých voleb, a v jednotlivých všech svých druzích se vyskytuje okolo 1 až 2%, s největší relativní četností s rozdílem v řádu desetin u *adorace symptomu*. Necelou třetinu zbývajících voleb souboru (30%) pokryjí vazby speciální: Typizující chlapeckou vazbou je *sublimace* a *crush transgenerační*, které se obě vyskytují přes všechny ročníky, s upřesněním, že tvrzení platí pro sublimaci *s identifikací*; *sublimace bez identifikace* je záležitostí prvního stupně a postupem věku její výskyt klesá. *Crush transgenerační* je taktéž více koncentrován na první stupeň.

Naopak pro dívky nelze jednoduše určit vystihující vazbu, která by byla dominantní, jak ze základních, tak ze speciálních. Na rozdíl od chlapců jsou vztahy ke všem volbám v souboru téměř přesně rozděleny na třetiny mezi identifikaci (35%), adoraci (36%) a speciální vazby (33%; vše zaokrouhleno). Z *identifikací* i *adorací* dívky shodně preferují nejvíce „*se symptomem*“, které se vyskytují v dívčím souboru všech voleb ve všech školních ročnících, a jsou zároveň nejvíce obsazovanými vazbami. Ze speciálních vazeb je oproti chlapcům typizující vztah *kompensace*, s incidencí výhradně na prvním

stupni. Vítězem třetí třetiny typů je s incidencí osm procent z dívčích voleb *sublimace s identifikací*, s celkem výrazným vzrůstajícím výskytem ve třídách.

Co se dále speciálních vazeb týče, oporu u vrstevníků (*identifikace vrstevnická*) hledají chlapci i dívky podle odpovědí v dotaznících průběžně, skoro po celou dobu školní docházky, v našem souboru nejvýrazněji dívky, v šesté a sedmé třídě. Podobně je na tom i „Oidipská“ problematika, nepatrně silněji zastoupená u chlapců, kde je její výskyt s vyrovnanější tendencí (klesá), s nejvýraznějším zastoupením voleb u chlapců v páté (a těsně za ní ve třetí) třídě, u dívek v šesté. Chlapci také ve více případech než holky vzdorovali vůči výzkumnému záměru, resp. zadání, prostřednictvím *negační symbolické* volby „nikoho“.

DISKUZE

V následujícím oddíle přehlédneme výsledky práce, budeme sledovat souvislosti mezi jednotlivými zjištěními a nakonec se i pozastavíme nad určitými nedostatky.

11 Reflexe teoretické části

V teoretické části jsme vyložili Freudův poznatek základního předpokladu života člověka, životnou energii, libido, které se skládá z pudů, destruktivního a pohlavního. Tak jsme položili základní kámen celé práce, výchozí předpoklad, proč k volbám idolů dětmi vůbec dochází. Pochopili jsme, že v průběhu vývoje se pudová síla značně transformuje a váže, čemuž pomáhají jednak lidé v okolí jedince, ale i mentální vzory, zpřítomnění skrze vztah voličů (dětí) k nim. Sami blízcí lidé se takovým mentálním vzorem mohou stát (jak víme z výsledků nejen našeho výzkumu). Zprvu obhroublá energie malého organismu, schematicky označovaná jako instance Ono, je postupem vývoje opracovávána do stále ušlechtilějších tvarů (pokud možno), a diferencuje tak stále jemnější duševní život. Vznikají tak další sféry duševního života, schematizované instancí Já a Nadjá. Ve skutečnosti ale, jak chápeme Freuda, psychický vývoj zdaleka tak poetický není. Je plný dramatu mezi požadavky blaženosti a realitou. Požadavky Ono jsou již velmi záhy odpírány a jejich uspokojování čím dál více oddalováno. Energie musí být ale odvedena takřikajíc za každou cenu, a proto organismus vyvíjí mechanismus vázání. Pomocí instance Já může posléze dojít k uspokojení v jiné formě, kterému ve stručnosti říkáme sublimace. Jeden z takových „bojů“ proběhne snad u každého z nás, v nejbližším kruhu rodiny; záležitost Oidipského komplexu. V něm ovšem nejde ani tak o vázání, jako o (sexuální) obsazení objektu a rozpoznání překážky v pokračování k cíli, což má za následek vyvinutí dalšího mechanismu, identifikace. Při té dochází k potlačení původních sexuálních snah a do popředí se dostávají něžné, desexualizované city. Je to právě desexualizace, která pohání vývoj Já kupředu. Naši idolové hrají v celém kolotoči roli do té míry, do jaké umožňují Já vázat pudovou energii, a tím směřovat a formovat jeho vývoj. V tomto smyslu se vzor chová jako hrdina nebo vůdce, do něhož se jedinec zamilovává, jak píše Freud, nehledě na další, sociální funkci mechanismu, neboť se vyznavači společného vzoru identifikují mezi sebou navzájem.

Takto jsme v první kapitole teoretické části představili teoretické zakotvení celé práce a výzkumu, který je představen hned v další kapitole, pomocí Freudových psychoanalytických poznatků.

Je jím série empirických šetření, zaštiťovaných docentem Milošem Kučerou z katedry psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Prvním z příspěvatelů byl Ondřej Mikšíček (1999), který ve své diplomové práci zahájil sběr dat idolů, k čemuž sestrojil výzkumnou otázku, které začal říkat Dotazník hvězd. Kontinuita výzkumu je zajištěna mj. právě díky opakovanému užití dotazníku (otázky) v dalších šetřeních. Mikšíček však nahlíží na idoly jinak, zejména jako na strukturátory vnitřního světa (rozvrh světa obecně) probandů a formuluje metaforu sochy. K třídění a interpretaci dat používá spíše sociologické kategorie. Kučera (2008) pak záhy jeho závěry prověřuje, a za pomoci freudovského dělení vztahu k idolům na identifikaci a objektní vazbu (erotickou adoraci) stanovuje vytříbené kategorie typů vzorů, zvlášť pro mužské a ženské idoly, zvlášť dívek a chlapců. S vytříbenou kategorizací typů naváže Jana Kravcová (2008), která však operuje s větším výzkumným vzorkem, konkrétně volbami dětí od druhé do deváté třídy, a do výzkumu přináší příspěvek tematiky vazby. Do analyzovaného vzorku idolů však zahrne pouze idoly významných druhých (*significant others*, a ještě úžeji pouze z okruhu *Glamorous Adults* – známí dospělí, „celebrity“). Své typy definuje na základě kombinace tří třídění dat: pohlavnosti, sociologického zařazení (podobně jako Mikšíček, konkrétně rubriky sport, herectví, hudba), a typu vztahu k idolu (identifikace, erotická adorace, crush). Popisuje také dvě společné volby dívek a chlapců „Karla Gotta“ a „Kateřinu Neumannovou“ a vyzdvihuje úlohu vtípu. V následující kapitole naší práce jsme učinili přehled pojmů, s kterými jsme se doposud setkali a vyjasnili jsme si jejich další užití. Zejména jsme potvrdili definici „idolizace“ jako „prožívání vztahu k idolu (idolům)“, s možností vyjádření příběhem (fantazií). Posun nastal v definici pojmu „idol“, který je nyní chápán jako každá volba, odlišující se od rodiče. Domníváme se, že si můžeme dovolit takto velkorysou generalizaci, protože bližší určení nám poskytne systém našeho druhého třídění (viz dále). Další uvedené pojmy slouží posléze k další práci a definici nových pojmů.

12 Reflexe empirické části

Empirická část zpracovává data studentů psychologie na PedF UK, posluchačů kurzu Psychologický výzkum v akademickém roce 2012/2013, kterým jsem byl také. Má osobní práce v terénu byla prováděna do té míry, po kterou sahaly požadavky kurzu. Spolu se studenty (spolužáky) jsme zadávali Mikšíčkovu výzkumnou otázku (Dotazník hvězd) v základních školách. Volby v zde představené databázi idolů byly nasbírány celkem

v dvanácti pražských a dvou mimopražských. Z celkového vzorku opatřeného ve zmiňovaném akademickém roce zde nebyly zpracovávány volby gymnázií, z důvodu strukturální odlišnosti, a jedné třetí třídy, z důvodu nadbytečnosti. Vyloučeno byla také šest anonymních odpovědí, s nimiž se tudíž nemohlo dále pracovat. Průběh sběru dat a zadání výzkumné otázky a přidružené okolnosti vč. zvláštních situací jsou popsány v první kapitole empirické části.

Vlastní tvůrčí práce spočívá ve zpracování celkem 992 voleb idolů, sebraných od celkem 504 respondentů, pocházejících celkem z 27 tříd prvního až devátého ročníku základní školy, od 257 chlapců a 247 dívek, s bilancí 499 voleb chlapců a 493 voleb dívek. Z hlediska primárního rozložení hodnotíme vzorek jako vyrovnaný. Možné výhody, které sebou nese je jednak jeho kvantitativní šíře, zahrnující nově i volby první třídy, jednak i kvalitativní šíře a hloubka: Do zpracování byly nově zahrnuty všechny volby, nejen „známé osobnosti“, jak tomu bylo v předchozích šetřeních, a z důvodu množství voleb bylo možné sledovat i jemnější rozdíly v příbuzných volbách (viz např. členění v čtvrté úrovni kategorií sport, mocenské ovládnutí ad.). Nevýhodou tak velkého vzorku může být ztráta kontaktu s terénem (třídami), či volbami navzájem, i když jistý vztah provázanosti voleb je zachován pomocí jedinečného kódu, přiřazenému ke každé volbě, a reflektující tím počet voleb od jednoho respondenta. Hlavní metoda práce spočívala v kvalitativním hodnocení souboru a následném kvantitativním vyhodnocení. Po prvním základním rozdělení dat na dva soubory, dívčí volby a chlapecké volby, a podle tříd, vznikly tři kategorizační systémy třídění dat: Fenomenologické, Sociologicky-výrokové a KUKLAF, přičemž poslední z nich je zároveň psychologickou interpretací. Výhodou systémů je jejich unifikované použití (až na drobné odchylky) pro oba soubory (chlapeckých i dívčích voleb), s kterými se pracovalo při kódování zvlášť, a pro všechny ročníky. Kvantitativní vyhodnocování výskytu rubrik a jejich kvantitativně-kvalitativní trendy byly uskutečněny jednak zvlášť pro chlapce a pro dívky, a také ve srovnání mezi nimi, výrazněji odděleně u KUKLAF třídění. Nyní si souhrnně přehlédneme výsledky všech tří systémů.

12.1 Fenomenologické třídění – souhrn

První základní kategorizace třídí volby primárně podle genderového znaku do kategorií Muž, Žena, Skupina mužská, Skupina ženská, Skupina smíšená, Maskulizující, Feminizující a dále naopak absenci znaku tříd Zvíře, Činnost a Jiné.

U **chlapeckých voleb** nalézáme, že nejvíce jsou voleni mužné volby (sloučení kategorií *muž+skupina mužská+maskulizující*; 81%), nejvíce na druhém stupni (osmá, devátá třída). Maskulizující volby jsou záležitostí pouze prvního stupně, naopak zastoupení skupiny mužské mírně postupem ročníků roste (vyjma anomálie ve čtvrté, vysvětlené nadměrným množstvím voleb). Ženy se vyskytují slabě od druhé třídy, s největším výskytem v páté a sedmé třídě. Ženské skupiny a feminizující se vůbec nevyskytují. Smíšená skupina se objevila skotomizačně s největším zastoupením v páté třídě, kvalitativně volby rodičů nebo „rodiny“ Simpsonových. Idolizace zvířat je u chlapců záležitostí pouze prvního stupně, konkrétně první až třetí třídy. Naopak činnost se vyskytuje vyjma páté třídy po celou dobu školní docházky, s největším výskytem v prvním a sedmém ročníku, který je ale ihned zpochybněn zařazením sporných voleb do rubriky. V kategorii jiné pozorujeme negační volby, volby pokémonů a atypické volby (bomby, Creper ap.), zastoupenou vyjma osmé třídy taktéž v celém školním věku. Za signifikantní považujeme volby pokémonů na prvním stupni a negační volby ke konci druhého.

V dívčím souboru jsou mužské a ženské volby zastoupeny téměř rovnocenně (38% pro každou rubriku dívčího souboru). Mužných voleb pak soubor čítá 43%, „ženských“ voleb (*žena+skupina ženská+feminizující*) 44%. Muži jsou u dívek poměrně silně zastoupeny po celou dobu školní docházky, silněji na druhém stupni, kde nalézáme i klimax v šesté třídě (61%). Maskulizující volby se naopak nalézají pouze na prvním stupni (konkrétně v druhé až čtvrté), kvalitou pohádkové (animované) postavy. Naopak mužské skupiny se objeví poprvé ve čtvrté třídě a postupně nabývají na síle, s největším zastoupením v osmé a výpadkem v sedmé. Ženy jsou dívkami voleny od druhé třídy téměř podobně jako muži celkem vyrovnaně (kolem 40ti procent), s maximem v páté třídě (61%). Několikrát pozorujeme kvalitativně podobný jev jako u chlapců: excesivní produkce voleb od jedné respondentky. Feminizující volby jsou silnou a výhradní záležitostí prvního stupně, nejsilněji v první a druhé třídě (přes 30% voleb třídy), kvalitativně představující téměř výhradně volby víl. Vzácný je výskyt ženských skupin, vyskytujících se sporadicky pouze u dívek. Jinak je tomu u smíšené skupiny, která se vyskytuje na druhém stupni a navíc ve třetí třídě a nejvíce v šesté. Kvalitativně je značně heterogenní, obsahuje jak např. volby rodičů, tak také hudební skupinu nebo herce. Podobně jako u chlapců dívky volí zvířata na prvním stupně, nicméně daleko více, než chlapci (v první třídě dokonce 50% voleb třídy), a jejich preference pomalu klesá, až v šesté úplně vymizí. Naopak činnost není dívčím šálkem čaje; takové volby nalézáme

velice slabě jen v třetí až páté třídě. A opět podobně jako u chlapců vidíme dvě skupiny voleb v rubrice jiné: do sedmého ročníku kreslení postavy, a od sedmé negační volby.

Celkově je nejvíce obsazovanou kategorií muž (přes polovinu všech voleb; 55%), v necelé čtvrtině žena (22% všech voleb). Z dalších rubrik sledujeme, že zvíře je záležitostí spíše dívčí, naopak jiné a činnost je typičtější pro chlapce. Výhradně dívčím zařazením jsou rubriky feminizující a skupina ženská. Souhrnně jsme stanovili základní trojúhelník voleb: mužné, ženské a odlišné, sloučením příslušných rubrik. První z nich je sycena 62% všech voleb, a lze obecně říci, že mužná volba bude silněji zastoupena na druhém stupni, než stupni prvním (zde vyjma čtvrtého ročníku). Druhá z nich tvoří čtvrtinu všech voleb a nelze jednoznačně určit, v jakých třídách převažuje jejich výskyt. Odlišné volby (rubriky zvíře, činnost, jiné, ale i skupina smíšená) představuje zbylá osmina všech voleb.

Fenomenologické třídění představuje základní orientaci v souboru (vyjma prvotního rozdělení, které je vůbec předpokladem další práce), a člení volby poměrně hrubým sítem, v čemž spočívá jeho hlavní nevýhoda. Naopak výhodou je, že seje dívčí i chlapecký soubor voleb naprosto identickým sítem, a proto umožňuje alespoň základní srovnání a popsání nejzjevnějších trendů. Další třídění je již mnohem podrobnější, a poskytuje další vhled do dat.

12.2 Sociologicky-výrokové třídění – souhrn

Druhé třídění, které proniká hlouběji do struktury voleb chlapců i dívek, konstruované na základě sociologické povahy idolu (herec, zpěvák, sportovec apod.), v kombinaci se zdůvodněním volícího, je sociologicky-výrokové. Zčásti systém zahrnuje i vztahový aspekt volby (př. rubriky Moc, Přitažlivost, Humor). Prohlíží jednotlivé volby hned několikrát a zařazuje je do složitější čtyřúrovňové struktury rubrik, navazující na Kravcové myšlenky uváděné v její teoretické části. Zejména je to prvoúrovňové rozdělení voleb na *Významné první* (výhradně rodiče) a *Významné druhé*, kam v našem výzkumu spadnou všechny další volby, kromě voleb „nikoho“, zařazených ještě v první úrovni do rubriky *Nikdo*, a *Neživotných voleb* (u dívek sloučené s Jiné). Z inspirace Kravcové pochází i druhoúrovňové dělení na *Glamorous* a *Non-Glamorous* volby, vyjadřující, zda se jedná o blízké nebo vzdálené (sociální) idoly, přičemž z původního pojmu vypouští označení „Adults“, protože se v našem souboru jedná o všemožnou směsici voleb, a ne pouze dospělé. V třetí úrovni jsou Non-Glamorous rozděleni do konečných kategorií Příbuzní, Nepříbuzní a Vrstevníci, Glamorous jsou pak děleny do dalších jedenácti

kategorií, shodných pro chlapce i dívky, s jedinou výjimkou kategorie Malířství, která je stanovena pouze pro dívky, a kategorie Jiné, která je zde stanovena pouze pro chlapce, resp. u dívek je sloučena s rubrikou první úrovně Neživotné volby/Jiné. Šest kategorií u dívek a pět u chlapců ze zbývajících deseti je dále jemněji kvalitativně rozčleněno na další, již cílové rubriky čtvrté úrovně třídění, které se již mnohdy liší pro chlapecký a dívčí soubor voleb. Přehledné schéma přesného rozčlenění sociologicky-výrokového třídění je vyobrazeno zvlášť pro kluky a zvlášť pro holky v přílohách č. 4 a 5.

Užitím třídění jsme zjistili, že v našem vzorku byly téměř všechny vzory kategorie Významný druhý (95%), rozděleny napůl pro chlapecký i dívčí soubor (shodně 47% ze všech voleb), velmi malá část rodičů (4%; více u chlapců než dívek) a zanedbatelné množství jiných voleb (negační a neživotné). Významní druzí byly pak opět poměrově stejně u dívek i chlapců rozděleny na kategorie Non-Glamorous (kolem 3%) a Glamorous (kolem 47%). Bližší vzory (Non-Glamorous) si volí více dívky, a konkrétněji nejvíce vrstevníka (30% všech blízkých vzorů). Naopak chlapci se z blízkých vzorů kloní spíše k příbuzným (kolem 19% všech blízkých vzorů). Shodně obě pohlaví málo preferují volbu nepříbuzného.

Podle třetí úrovně třídění se dozvídáme, že nejoblíbenější chlapeckou rubrikou je Sport (17% všech voleb Glamorous), dále Hudba (10%) a Herectví (6%), těsně následované Humorem (5%), naopak nejobsazovanější dívčí kategorií je Hudba (13% všech voleb Glamorous), dále Přitažlivost (9%) a Sport (asi 5%). Obsazování kategorií Sport, Humor a Mocenské Ovládnutí je charakteristické pro chlapce, Umělecký Hrdina a Herectví spíše pro chlapce, rubriky Přitažlivost, Vnitřní Vlastnosti a Zvíře jsou záležitostí Dívčí, Hudba a Animovaná Postava spíše dívčí. Malířství je kategorií pouze pro dívky.

Pomocí třídění jsme našly následující trendy v obsazování rubrik: u chlapců se po celou dobu školní docházky vyskytují rubriky Sport (35% z chlapeckých Glamorous), Humor (10%) a Mocenské Ovládnutí (7%), u dívek se žádné sdružení nevyskytuje ve všech ročnících; od druhé do deváté třídy se u nich vyskytují skupiny Hudba (27% z dívčích Glamorous), Přitažlivost (19%), Vnitřní Vlastnosti (9%) a Humor (5%). Animovaná postava a Umělecký Hrdina, volené hlavně v nižších ročnících u chlapců i u dívek, se jeví překloupat do voleb typu Herectví, stabilně zastoupených u dívek i kluků na druhém stupni. Rubrika Zvíře je záležitostí výhradně prvního stupně, přesvědčivě u dívek, nepřesvědčivě u chlapců. Také se dovídáme, že Vnitřní Vlastnosti jsou více diferencovanou skupinou u dívek, která se vyskytuje po celý čas školní docházky (vyjma

první třídy), s klimaxem na druhém stupni, u chlapců je nalézáme naopak pouze na druhém stupni. Vnitřních vlastností si dívky nejvíce cení ve spojitosti „s hudbou“, dále „u animované postavy“ na prvním stupni, „u umělecké“ na druhém. S vnitřními vlastnostmi jsou také spjaty některé dívčí volby Koní. Z dalšího členění Sportu u kluků jednoznačně vítězí sporty „o míč“ (ze dvou třetin), na druhém místě sporty „s vlastním tělem“ (téměř 12% z kategorie). Zaujme nás, že obsazenost všech šesti podskupin sportu v jednom ročníku, zajistí volby chlapců osmých tříd. Zajímavý je též jev voleb závodění na okruhu, vyskytující se shodně ve čtvrtých a osmých ročnících u kluků i holek. Genderově unikátní jsou pro chlapce skupiny Sporty Bojové a Sporty Ulice (druhé z nich s výskytem od sedmičky do devítky se vzestupnou tendencí), pro holky skupina Koně. V kategorii sledujeme zajímavou poměrovou komplementaritu: sporty o míč 69:17 pro chlapce, tenis 33:4 pro dívky a sporty s vlastním tělem 19:6 pro dívky. V hudbě dívky z 50% preferují zahraničí, a to po celý školní věk, více pak na prvním stupni. Naopak o polovinu voleb méně tvoří Zpěv Domácí, typizující nízké ročníky. Chlapci též obsáhnou volbami zahraničních zpěváků téměř celou školní docházku (vyjma první třídy), volbami domácích od druhé do šesté třídy. Lze říci, že dívčí a chlapecké volby zpěváků obecně potkává podobný osud. Spíše chlapeckou záležitostí (od čtvrté do deváté s výpadkem v šesté) je Rap A Hip-Hop, na druhém stupni pak Skladatel A Youtuber. Naopak výhradně dívčí záležitostí je Tanec (výrazně čtvrtá a pátá třída). Co se týče Humoru, nejvíce je u chlapců oblíbený U animované postavy, dále pak Ksichty. Od třetí do sedmé se ještě dočká výrazného zastoupení humor U herectví. Holcám je do smíchu méně asi o čtvrtinu, nicméně smějí se po celou školní docházku (kromě první třídy), a nejvíce Ksichtům. Sloučením „hereckých“ kategorií, resp. humoru z nich, se dovídáme, že zatímco u dívek je humor z herectví záležitostí prvního stupně (s poměrem 8:5 ke ksichtům), ksichty jsou doménou druhého stupně (s poměrem 5:2 k „hereckému“ sloučení). Obdobný výsledek, i když ne tolik přesvědčivý, bychom získali i u chlapců (1:7 na prvním stupni ve prospěch „herecké srandy“, ale poměr blížíci se jedné na druhém stupni). Volby humoru jsou u chlapců i dívek děleny do stejných skupin, u chlapců se však přidají ještě sdružení voleb humoru u uměleckého hrdiny a non-glamorous nepříbuzného. Mocenské ovládnutí zajímá zejména chlapce (po celou školní docházku), dívky pak až na druhém stupni. Největšího zastoupení se u chlapců dostalo Politikům (30% z kategorie), dále pak Agresi na prvním stupni (jejíž zastoupení je zpochybněno volbami z problematické třídy), vyskytující se pouze u chlapců, spolu s Ovládnutím Rozumem. Pro dívky sledujeme jako vystihující Ovládnutí Umělecky (konkrétně spisovatelsky), zejména na druhém stupni, a výhradně na

něm ovládnutí Veřejně (politicky), dokonce silněji zastoupené (35% z kategorie), než u chlapců. Poslední kategorií sociologicky-výrokového třídění je Přitažlivost, typizující pro dívky, dělená na Heterosexuální a Izosexuální volby, u chlapců i dívek rozprostřené téměř napůl, heterosexuálních u dívek více, zejména na druhém stupni, přičemž u obou pohlaví v devátých třídách nakonec převáží volby izosexuální.

Oproti podobnému „sociologickému“ dělení v práci Kravcové, které zahrnuje pouze rubriky „sport, herectví a hudba“, a zvláště referovaný humor, tento systém zavádí jednak hierarchickou strukturu postupu při určování voleb, jednak popisuje nové kategorie. Výhodou systému je, že je uniformní pro všechny ročníky a obě pohlaví žáků v prvních třech úrovních (s ojedinělými výjimkami), a navíc zavádí ještě jemnější rozlišení ve volbách žáků pomocí čtvrté úrovně dělení, která se mírně odlišuje pro chlapecký a dívčí soubor, v závislosti na povaze dat. Díky tomu je umožněno kvantitativní srovnání rubrik a sledování jejich vývojového trendu skrze ročníky základní školy, lze ale také vysledovat kvalitativní odlišnosti. Nevýhodou nástroje je možné zkreslení způsobené chybným zařazením sporných voleb, protože kategorie nejsou definovány na základě „jasného“ vnějšího znaku, ale v kombinaci jevové stránky a vztahu žáka k volbě (zdůvodnění). Následuje přehled posledního metodologického nástroje, který je zároveň interpretačním uchopením celého souboru.

12.3 KUKLAF třídění – souhrn výskytu typů vazeb

Třetím skličkem, kterým jsou prohlížena data, je psychologický vhled do souboru, kombinující v sobě fenomenologickou a výrokovou stránku volby, za pomoci pojmů, popisujících vztah respondentů k idolu. Třídění je vlastně typologie vztahů, definovaná na základě poznatků z teorie Freuda, a závěrů Kučery (vycházející též z poznání Lacana) a Kravcové, nazvané zkratkami jmen těchto autorů, Ku-K-La-F. Po (a pro) aplikaci na náš výzkumný soubor definujeme dvě větve vazby (vztah, řidčeji připoutání): základní a speciální. Mezi prvními z nich patří vztah k idolu stejného pohlaví - *identifikace*, vztah k idolu opačného pohlaví - *adorace* a vztah k činnosti – *sublimace*. Podle výroku je dále profilujeme na identifikaci a adoraci *imaginární*, *symbolickou* a *se symptomem*, u adorace navíc *erotickou*, sublimaci pak *s identifikací* a *bez identifikace*. Speciální vazby definujeme *identifikaci vrstevnickou*, *Oidipskou volbu*, *Oidipský symptom* (pouze pro chlapce), *crush transgenerační*, *kompensace* a *negační symbolickou volbu*.

Z vyhodnocení se dozvídáme, že **chlapci** nejvíce preferují identifikaci se symptomem, a sice ve všech ročnících. Podle našeho dělení to znamená, že chlapci se v našem souboru nejvíce vztahují k volbám převádějící pud do roviny přání, ve formě fantazie. Ihned co do relativní četnosti následuje identifikace imaginární, což vyložíme tak, že druhou nejčastější pohnutkou chlapců skrz volbu je „být slavný, mistr v oboru, být v něm nejlepší“. Ve čtrnácti procentech případů pak na idolech obdivují sílu překonání překážky nebo duševní vlastnosti (identifikace symbolická), z toho nejvíce v osmém ročníku. Ve všech ročnících se pak ještě vyskytne sublimace, vázání pudu do činnosti, nejsilněji v prvních třídách, kdy děti možná ještě neznají dostatek jiných lidí, vůči kterým by mohly zaujmout idolizační vztah anebo to není ještě zapotřebí, nicméně zatímco pouhá sublimace bez identifikace postupem věku vyšumí, a je záležitostí pouze prvního stupně (kromě anomálie v šesté), vzor v preferované činnosti je deklarován již od první třídy a celkem silně se udrží i na druhém stupni. Chlapci, a zejména na prvním stupni, mají tendenci projikovat své ideály do blízkých osob, ať příbuzných nebo nepříbuzných nebo upevňovat svůj vztah k rodičům skrze „zástupné“ volby vzdálených osob, ve skutečnosti preferovaných rodiči respondenta. K vrstevníkům se kluci uchylují od první do osmé třídy, nejvíce pak v šesté a první. Nález je zajímavý z hlediska toho, že právě tyto ročníky jsou důležitým přechodovým věkem změny v životě žáků. Kvalitativně jsou to volby stejného pohlaví, čímž by se mohla potvrdit Kučerova domněnka o potřebě „alter ega“ při zvládání zátěžových situací. Silněji než u dívek, jsou zastoupeny Oidipské volby (nejvíce v páté, poté třetí), navíc u chlapců ještě akcentované zvláštní kategorií Oidipský symptom, který v sobě nese jak identifikačně-adorační linii, tak hysterické zhuštění. Adorační vazba se u chlapců ve všech svých variantách vyskytla v pouhých pěti procentech voleb chlapeckého souboru, což znamená, že vztah k druhému pohlaví chlapci našeho souboru nevyjadřují, resp. velmi málo. Probuzení sexuality a její vědomé vyjádření ve vztahu k idolu pozorujeme v sedmé, osmé a deváté třídě (adorace erotická). Chlapci také nemají příliš potřebu vyjadřovat kompenzační vztah ke zvířatům ve volbách prvního stupně. Na druhou stranu se více stavěli negativně vůči zadání, jednak v pubertálním období páté až sedmé třídy, a jednak v adolescentním období deváté, kde k postoji mohlo přispět už jiné směřování žáků a celková habituace školních povinností. Vazbu, kterou chlapci nejvíce vyjadřovali ke svým idolům v jednotlivých třídách je „být jako“, totiž identifikaci, střídavě se symptomem a imaginární. Výjimku tvoří osmá třída, jejíž žáci nejvíce projikovali symbolickou identifikaci, a druhá třída, jejíž chlapci ze všeho nejvíce sublimovali bez identifikace.

Dívky nejčastěji také preferují symptom, a to jak v identifikační variantě, tak i v adorační, po celou dobu školní docházky. Znamená to, že se s přáním nejen ztotožňují, ale též je přitahuje na druhém pohlaví. Zatímco v pátých třídách ještě prověřují vlastní přání (klimax identifikace se symptomem), v osmých se již poddávají přání druhého pohlaví. Zde nalézáme také nejvíce sublimací s identifikací. V deváté vrcholí jednak identifikace imaginární, jakoby bylo najednou důležité „být ta nejlepší“, (typické pro chlapce), a zároveň adorace erotická, to znamená explicitně vyjádřený obdiv k druhému pohlaví, nicméně v tomto ročníku sledujeme již zralé komplexní volby toho druhu. V deváté také vrcholí od druhé třídy vyskytnuvší se adorace symbolická, což znamená obdiv k překonání překážky a síly k ní u mužů, což by pozoruhodně mohlo souviset s klimaxem identifikace imaginární. Jakoby se dívky v deváté chtěly vymezit, až emancipovat. Na druhé straně školního věku, totiž na prvním stupni a nejsilněji v první třídě je pro dívky typizující kompenzační vztah k zvířatům. Buď dívky potřebují více něhy a dalších uspokojení, jež zvířata poskytují, jako náhradu od rodičů, nebo chlapci takovou touhu více skrývají, případně nevyjadřují. Stejně tak dívky více než chlapci vyjadřují v našem šetření touhu po vztahu s vrstevníkem, nejvíce v šesté a sedmé třídě. Zbytek typů vazeb je pro dívky okrajovější záležitostí, přičemž se vyskytnou souhrnně všechny vazby vyjma Oidipského symptomu. Oidipská volba je nejsilnější na druhém stupni. Ze soutěže vazeb v jednotlivých třídách se dozvídáme, že dívky se k idolům vztahují více komplikovaně a celkově více diferencovaně. V první vítězí kompenzace, následovaná identifikací se symptomem, právě tou vazbou, která od druhé do páté třídy ovládne prvenství, aby se od šesté do osmé překlopila do adorace symptomu, a nakonec se stala identifikací imaginární. Z tohoto výčtu nejpreferovanějších vazeb v jednotlivých třídách bychom mohli dovodit hypotézu, že z počáteční frustrace se dívky ztotožňují s přáním, vyjádřeným příběhem, aby ho posléze obdivovaly, ne-li chtěly u druhého pohlaví, aby se nakonec „vzmužili“ prostřednictvím voleb vyjadřující schopnost (nejlépe nejlepší). Ihned ale tak působivý závěr zpochybníme, protože nahlédnutím do dat zjistíme, že „identifikační“ výkyv v deváté způsobila excesivní produkce jedné vypovídající, navíc s problematickým hodnocením výroku.

Výhodou KUKLAF systému je, tak jako u předchozích dvou třídění, že se podařilo vytvořit shodný interpretační aparát pro chlapecký i dívčí soubor voleb, a také zajistit přímá návaznost k přístupu Kravcové a Kučery v jejich příspěvcích. Kategorie jsou jasně definované, čímž se zmenšuje riziko chybného zařazení vedoucího ke zkreslení. K němu

přesto může dojít, pokud vykazuje volba více znaků typů vztahů. V takových případech se kloníme k dominantnímu znaku, s přihlédnutím ke kontextu volby (počet voleb, věk respondenta apod.) Následuje přehlédnutí závěrů předchozích šetření a sledování paralel s našimi výsledky.

12.4 Srovnání se závěry předchozích bádajících

Přestože jsme k problematice pristoupili z trochu jiného úhlu a použili odlišné metody zpracování než předchozí přispěvatelé, našli jsme některé závěry, které můžeme srovnat s našimi.

Mikšíček výsledky své práce shrnuje jako výskyt sociologických kategorií (podle profese) a pořadí jejich preference, Kučera představuje typy – formy, podobně pak Kravcová, zvláště ženských a mužských idolů, zvláště pro chlapce a pro dívky. Kravcová navíc uvádí několik společných voleb, které z kapacitních důvodů neprovádíme. V naší práci jsme sledovali v základním rozdělení preference voleb a jejich proměny v chlapeckém souboru a v dívčím souboru. Sledovali jsme také, jak se žáci ke svým volbám vztahují a jakou proměnou vztahy procházejí. V našem souboru jsme nesledovali vítězství sociologických (profesních) rubrik podle jednotlivých ročníků, jako Kravcová s Mikšíčkem (např. hokejisté, fotbalisté, akční herci apod.), ale výskyt širších rubrik, které tyto profese zastřešují. Detailnější rozmístění lze pak sledovat pomocí čtvrté úrovně sociologicky-výrokového třídění. Stejně tak typy jako formy idolů jsme neodhalovaly, jejich srovnání proto bude obtížnější.

K výsledkům **chlapeckých** voleb mužských idolů předchozích šetření Kravcová píše: „Na předních příčkách v četnosti voleb se v Mikšíčkově výzkumu, od 6. do 8. třídy, umístili především akční herci, svalovci (Schwarzeneger, Stallone, Willis, Banderas), poté hokejisté (Hašek, Jágr). Devátá třída byl krom hokejisty Haška a desetibojaře Dvořáka na předních pozicích orientována především intelektuálně politicky. Ve výsledcích mého (*Kravcové*) výzkumu se na předních příčkách v četnosti voleb, od 2. až do 9. ročníku, jednoznačně umístili fotbalisté. Především Baroš, Čech, Rosický, Nedvěd, Ronaldinho, Beckham. Významně se mezi nimi na prvních příčkách v každé třídě objevoval jen hokejista Jágr.“ (Kravcová, str. 93) Ve výsledcích našeho výzkumu od 1. do 9. třídy můžeme potvrdit nález Kravcové výzkumu, s upřesněním, že vítěznou kategorií chlapců ve všech ročnících je naše rubrika SPORT, zahrnující nejen fotbalisty a hokejisty, ale i ženské volby, které jsou v systému odlišeny od jiných žen-sportovkyň, na kterých je ale

obdivován jiný znak, než sportovní výkon. Výjimku tvoří náš šestý ročník, kdy se nejpreferovanější kategorií stává hudba (s obdobným kódováním, jako sport). Pomocí vyhodnocení čtvrté úrovně sociologicky-výrokového členění se pak dozvídáme, že u chlapců skutečně po celou dobu školní docházky vítězí SPORTY „O MÍČ“, kam spadá i „Kravcové“ fotbal či hokej. Dále jsou to SPORTY „S VLASTNÍM TĚLEM“, které by odpovídaly Mikšíčkovým „svalovcům“, a od sedmé do deváté STREET-SPORTY. Nově definujeme rubriky SPORTY BOJOVÉ, TENIS a ZÁVODĚNÍ NA OKRUHU. Co se týče HERECTVÍ, v našem výzkumu se jedná o třetí chlapeckou nejpreferovanější volbu, vyskytující se kontinuálně od třetí třídy, a od šesté do deváté třídy se vyskytovaly pravidelně na třetích příčkách výskytu. Přestože do skupiny jsou u nás zahrnuty také ženy, podle pravidel podobně jako u předchozích dvou kategorií, můžeme se ztotožnit s Kravcové závěrem, že „(skupina) akčních herců mezi (Kravcovými) chlapci a jejich volbami mužských idolů nemizí, jen je volena podstatně méně četněji než u Mikšíčka.“ (Kravcová, str.93) Pro volby okruhu HUDBA Kravcová uvádí, že „Zpěváci se ve volbách Mikšíčkových chlapců téměř vůbec nevyskytují.“ (Kravcová, str.94), které tvrzení platí, zdá se nám, ale pouze pro první Mikšíčkův soubor (ZŠ 1), nicméně uznáváme, že prezentace Mikšíčkových výsledků je poněkud zmatečná. U Kravcové se u chlapců vyskytují hudební volby undergroundu a hiphopu, kterým říká „intelektuálně zdůvodněné“ na druhém stupni (hlavně 8. třída). U nás je se kategorie objevuje od druhé třídy, a její zastoupení logaritmičsky roste až do deváté třídy, s výjimkou velkého zastoupení ve čtvrté. Druhou nejpreferovanější kategorií se však stává až od sedmé do deváté třídy, kde shodně s Kravcové nálezem pozorujeme výskyt RAPU A HIP HIPU, vítězí zde však ZPĚV-ZAHRANIČNÍ. Rozhodně pro nás neplatí, že by chlapci volili mužské hudební volby málo, i když zpočátku (na prvním stupni) je jich méně. Všeobecně více jsou pak zastoupení představitelé zahraničního zpěvu, ZPĚV DOMÁCÍ je záležitostí téměř výhradně prvního stupně. Novým fenoménem, který se vyskytl v našem šetření jsou volby SKLADATEL A YOUTUBER, u chlapců od šesté do osmé třídy. Volby politiků u Mikšíčka jsou u nás skryty v kategorii MOCENSKÉ OVLÁDNUTÍ, podrubrika VEŘEJNĚ (POLITIK). U chlapců představují nejvíce zastoupenou skupinu v rubrice, vyskytující se skokově od třetí do osmé třídy. Jsou to především volby prezidentů a celostátních politiků.

Pokud bychom u chlapců přece jenom sloučili kategorie fenomenologického třídění „muž+skupina mužská+maskulizující“, a získali tak všechny **chlapecké mužné** idoly, zjistili bychom, že ze všech rubrik nejpreferovanější kategorií sociologicky-výrokového

třídění je SPORT, poté HUDBA a třetí HERECTVÍ, pro třídění KUKLAF nejvíce vazba IDENTIFIKACE SE SYMPTOMEM, poté IDENTIFIKACE IMAGINÁRNÍ. Z hlediska vazeb chlapci ke svým vzorům zaujímají vztah všech typů identifikací, včetně vrstevnické, oba typy sublimace (respektive „bez identifikace“ ke vzorům maskulizujícím), crush transgenerační a Oidipskou volbu.

Ženských voleb (a to i skupin ženských a „nedokonalých“ feminizujících) nalezneme u **chlapců** v našem velkém souboru tolik, že by je dva na prstech spočítali, konkrétně třiatřicet. Zatímco Kravcová pro „své“ chlapce a jejich ženské idoly představuje čtyři typy, konkrétně *žena-kamarádka*, *žena-kočka*, *žena-partnerka* a *žena-hrdinka*, my takové typy v průběhu práce nestanovujeme, nicméně můžeme se o to nyní pokusit, kombinací vytvořených třídění. „Ženě-kočce“ by pravděpodobně v Mikšíčkově souboru mohla odpovídat Pamela Anderson, vítězící v jeho chlapeckém souboru od šesté do osmé třídy, a sdíleně také v deváté. V našem souboru bychom takové získaly kombinací rubrik *žena+adorace erotická*, přičemž bychom zjistili, že v sobě zahrnují rubriky *hudba+herectví+přitažlivost*, s výskytem v sedmé až deváté třídě. U Kravcové se „kočky“ z hlediska četnosti voleb umístily na 1. místě v 2., 3. a 9. ročníku. Navíc dodává, že celkové zastoupení typu shledává ve svém šetření silné. V předestřené kombinaci můžeme potvrdit stabilní výskyt typu, u Mikšíčka, Kravcové i nás. Zároveň se ale v našem výzkumu vyprofilovaly volby, které stojí na pomezí typu *kočky* a *partnerky*, která u Kravcové zvítězila v sedmém ročníku. Nalézáme tak volby kombinace *žena+adorace symptomu*, rubrik *hudba* (zpěv zahraniční a jeden domácí) a *herectví*, s výskytem v třetí, páté, sedmé, osmé a deváté třídě, kdy narozdíl od předchozích voleb zde není vyjádřen explicitní sexuální zájem (atraktivita), ale je vyjadřován přinejmenším oklikou, což ale neznamená, že představitelky zmíněných voleb by nemohly být zároveň „kočky“. Naproti tomu ženu-hrdinku nalezneme v našem souboru lehce, sloučením rubrik *žena+adorace symbolická*, s výskytem v páté, osmé a deváté třídě, nicméně v poněkud odlišném významu, než v jakém typ zřejmě myslela Kravcová; naše „hrdinky“ označujeme v pravděpodobně původnějším smyslu slova, jako ženy, které se utkaly s osudem, případně jsou na tento boj náležitě vyzbrojeny. Z hlediska motivace k volbě bychom mohli paralelu vést ještě dále, k symbolickému souboji v Oidipském komplexu s matkou. Oidipské volby matky se nám v souboru též vyskytují (třetí a pátá až sedmá třída), nepočítajíce ty, které jsou skryté ve skupině smíšené „moje rodina“, čímž zavádíme nový typ volby. Kravcová typ „hrdinky“ myslela ve smyslu Kateřiny Neumannové, olympijské vítězkyně, jakožto

národního symbolu, ale i motivátorky k výkonu a „slávě“. Podobné volby se v našem souboru též vyskytují (Petra Kvitová nebo Barbora Špotáková), v kombinaci rubrik *žena+adorace imaginární*, výlučně v kategorii sport. Závádíme tímto nový typ *žena-motivátorka*. Kravcové „kamarádka Langerová“ má svůj korelát ve volbách naší šesté a třetí třídy, sloučení *žena+identifikace vrstevnická*, kategorií *non-glamorous-příbuzný*. V tomhle smyslu můžeme opět výskyt typu potvrdit s upřesněním, že „přímá“ kamarádská opora se podle našich výsledků hledá v kruhu širší rodiny. Zbývá nám jedna volba kombinace *žena+crush transgenerační*, volba zralé ženy ve věku tak voličovy matky. Podobný již stanovený typ nalézáme u Kučery „*přitažlivé ženy-matky*“, čímž obnovujeme výskyt typu.

Dívky našeho souboru zaujmají ke svým **mužským** vzorům celou plejádu vztahů. Sloučením rubrik *muž+skupina mužská+maskulizující* objevíme všechny typy adorací, sublimaci s identifikací, identifikaci vrstevnickou, Oidipskou volbu a crush transgenerační. Z hlediska sociologicky-výrokového třídění je zahrnuto všech jedenáct kategorií třetí úrovně, navíc příbuzný a vrstevník z non-glamorous a samozřejmě významní první. Zde však nebudeme stanovovat typy všech kombinací, které z třídění plynou, zaměříme se pouze na ověření závěrů předchozích šetření, resp. srovnání s nimi. V roce 2008 Kravcová píše „Na největší síle a rozmachu v současnosti nabývá *mileneček vrstevník*. U Mikšíčka byl bezkonkurenčně jediným reprezentantem Leonardo DiCaprio (...).“ (Kravcová, str.94) Vzhledem k struktuře našich třídění nejsme schopni v našem souboru přímo takový typ přímo zjistit. Obecně naše dívky adoracemi dosti hýří (na rozdíl od chlapců), nejvíce pak symptomu a erotickou, což bychom mohli považovat za určující „milenečský“ znak. Vrstevnický vztah máme definovaný zcela jinak, zejména však ne „adornačně“. Kravcová myslí vrstevníkem vzdálený vztah k idolu ve fantazii (myslí), my jím míníme živý vztah k informátorovým souputníkům. Navíc není přesně jasné, jakého věku Kravcová vrstevníka ještě počítá, a jakého už ne. Přesto existenci typu v našem souboru nevykládáme, naopak ho můžeme skeptně potvrdit, zejména v rubrikách *Přitažlivost*, *Hudba*, a snad i *Herectví*. Podobně hodnotíme i typ *ideální partner*, který svoji charakteristikou s předchozím typem splývá, vyjma snad zmíněného nejednoznačného aspektu věku. Brad Pitt, který se vyskytuje u Kravcové i Mikšíčka a je označen za „stálíci“ této kategorie, se v mém velkém vzorku nevyskytuje u dívek ani jednou. Naopak je zajímavé, že se vyskytuje dvakrát u chlapců (šestá a devátá třída), a je hodnocen ve vztahu identifikačně imaginární a se symptomem. Je možné, že typ ideálního partnera by našla

v našem vzorku ledasjaká žena, nicméně pomocí našich třídění ho nelze nalézt a proto typ potvrzujeme pouze suspektně. Typem „*umění*“ Kravcová popisuje jednak HERECKÉ volby, které jsou v našem souboru u mužských idolů dívek záležitostí zejména druhého stupně a čtvrtých tříd. Navíc vyjma základního vztahu adorace *symptomu*, shledáváme dvě volby hodnocené jako adoraci symbolickou (boj s rakovinou) a imaginární. S jistými obtížemi u Kravcové vzorku bychom přesto mohli potvrdit stálost výskytu kategorie. Na konci druhého stupně Kravcová referuje o dívčích volbách rapu a hiphopu. U nás dívky kategorii HUDBA volí hojně od druhé do deváté třídy a celkově je to nejpreferovanější kategorie dívek. Podrubrika RAP A HIPHOP se však u dívek v mužském podání objevuje nejen v osmé třídě, ale také v třetí, čtvrté a sedmé. Z ostatních mužských muzikantů je to především zpěv-zahraniční, vyhrávající na obou stupních základní školy, výrazněji druhém. „*Svalovci*“ Kravcová myslí zřejmě ty, které my nalezneme v kategorii *muž+sport+sporty s vlastním tělem*, záležitost šesté, sedmé a osmé. Naše holky se k nim vztahují sublimací s identifikací a adorací imaginární, tedy skrze výkon. Jediná volba je vedena adorací symptomu, skrze humor. Výskyt svalovců též potvrzujeme.

Co se týče **ženských voleb dívek**, Kravcová je skeptická k Mikšíčkově výzkumu a sama vyzdvihuje pouze posun v preferencích Lucie Bílé, což vysvětluje, našimi termíny, posunem od identifikace se symptomem (příp. imaginární), ke vztahu *crushe* transgeneračnímu. Poté ještě vyzdvihuje velkou četnost výskytu Anety Langerové v jejím souboru. Naproti tomu naše dívky volí ženské vzory velice hojně; s téměř stejnou frekvencí jako muže (přes 30% dívčího souboru). Konkrétně zpěvačky lze nalézt od druhé třídy v celém školním spektru, včetně několikerého výskytu Lucie Bílé, shodně v druhých, třetích a čtvrtých třídách, jako u Kravcové. Rozpakujeme se však potvrdit její domněnku, že by šlo o, řečeno námi, *crush* transgenerační. Ve výpovědích respondentek nezaznívá nic, co by odvádělo volbu k rodičům. Vazebně ji hodnotíme jako identifikaci se symptomem a typově bychom volby označili spíše jako *vzor ženství*, něco mezi Kučerovou „mladou dámou“ a „pramatkou“. Aneta Langerová se u nás nevyskytuje vůbec, čímž bychom mohli potvrdit Kravcové domněnku, že její volba byla podmíněna dobově probíhající soutěží SuperStar. Můžeme dále potvrdit závěr Kravcové, která tvrdí, že dívky jsou k volbám selektivnější, alespoň do té míry, kdy jsme shledali další členění rubriky VNITŘNÍ VLASTNOSTI u dívek, nikoli však u chlapců.

Z části můžeme potvrdit tvrzení Kravcové, že „(...) jak kluci, tak holky volili především mužské postavy.“ (Kravcová, str. 104) Chlapci volili z největší části (81% jejich

souboru) mužné postavy, dívky však volily mužné, ženské v poměru půl na půl (přes 40% v celkové bilanci jejich souboru). Neztotožňujeme se s tvrzením, že hlavní motivací chlapců k volbě ženských vzorů je vyhledávání dominantního znaku ženství. Takové volby u nás existují, nicméně tvoří jen asi pětinu voleb v explicitní variantě, asi polovinu v předpokládané variantě. Další volby jsou vedeny motivací výkonu případně rodinně. O sexuálním znaku jako takovém u nás chlapci ani dívky nikdy nehovoří (narozdíl od závěrů předchozích autorů), explicitně však obě pohlaví vyjadřují přitažlivost (je *hezký*, *přitažlivá* apod.). Nejostřejší vyjádření sledujeme u kluků, že je žena „*sexy*“.

Společné volby chlapců a dívek jsme z kapacitních důvodů v našem šetření nesledovali. Také jsme nebrali v úvahu dobově podmíněné události (např. různá mistrovství, republikové soutěže apod.).

Závěrem kapitoly shrnujeme, a zároveň odpovídáme na otázku proměny typů, že Kravcová pro interpretaci dat používá sociálního zařazení a ohodnocení vazby respondenta na idol, podobně jako my, nicméně používá pouze tři typy vazby identifikace, erotická adorace a crush, a na základě jejich kombinace s kvalitativním odhadem volby profiluje své typy. My vzhledem k velkému vzorku jsme rozšířili její tři jednoduché vazby a přesněji jsme je pomocí Kučerova rukopisu definovali, společně s dalšími dvěma systémy třídění. To má za následek, že ne vždy bylo možné na základě jejich kombinace nalézt podobné typy s Kravcovou. Úplně nové typy jsme však opět z kapacitních důvodů nestanovovali. U **chlapců** je potvrzen výskyt typu „žena-kočka“, i když vzápětí zrelativizován s typem „žena-partnerka“. „Žena-hrdinka“ se potvrdila, ale s významovým posunem. Nový typ je „Oidipská volba“ (pro ženské i mužské volby). Zavádíme nový typ „žena-motivátorka“. Typ „žena-kamarádka“ potvrzujeme s upřesněním, že „přímá“ kamarádská opora se podle našich výsledků hledá v kruhu širší rodiny. Dále obnovujeme výskyt volby zralé ženy ve věku tak voličovy matky, typ stanovený Kučerou „přitažlivé ženy-matky“. Pro mužské volby chlapců nebylo možné srovnání provést. U **dívek** pro mužské vzory suspektně potvrzujeme typy ideální partner i milenec vrstevník, (herecké) umění potvrzujeme, výskyt rapu a hip-hopu potvrzujeme a rozšiřujeme i do nižších ročníků. Svalovci ano. Pro ženské vzory dívek potvrzujeme výskyt Lucie Bílé, ale jako „vzor ženství“. Tímto jsme uzavřeli poslední analytickou kapitolu a následuje kritické přehlednutí celé práce.

13 Hodnocení plnění výzkumného záměru a výzkumných úkolů

13.1 Přínos celé práce aneb „jak to dopadlo“

Jako nedílnou součást práce se podařilo vytvořit **velkou databázi** idolů dětí na základních školách od první do deváté třídy, která je rozdělena do dvou souborů podle pohlaví odpovídajícího. Oba souhrny jsou uloženy na přiloženém CD na zadních deskách práce v sešitě aplikace Microsoft Excel ve dvou listech (Chlapci, Dívky). Hlavní odlišnost i výhoda spočívá v **kvalitativní i kvantitativní širší** vzorku. Kromě prvních tříd ho hodnotíme jako **reprezentativní**. Data byla **zakódována a zunifikována** s návazností na zdrojovou studentskou práci a ročník respondenta. Byly **vytvořeny tři modely kategorizace** podle principu emergence a postupně podle složitosti. První z nich je Fenomenologické třídění, sledující pouhou jevovou stránku volby a hlavní proměnou třídy je její pohlavnost. Druhé třídění kombinuje sociologickou stránku (profesi) spolu se zdůvodněním volby respondenta a vzhledem z předchozích šetření a stanovuje celkem čtyři úrovně zařazování volby. Třetí systém je již **psychologickým hodnocením**, k čemuž vypracovává pojmoslovný aparát. Hlavní výhodou všech třídění je, že je jako nový nástroj lze **aplikovat skrze všechny volby**, respektive jak na volby dívčí, tak chlapecké. V každém systému se však najdou výjimečné kategorie. Systémy byly vytvářeny v **návaznosti na předchozí a předběžné závěry** dřívějších šetření, čímž se přímo včleňuje do celého Kučeroва výzkumu. Třetím tříděním se snaží reflektovat širší psychologické poznání a celé šetření se snaží zakotvit v **psychoanalytické** teorii. Dosažené kategorie byly **kvantifikovány** a jejich výskyt a proměna analyzována na základě relativních četností pro chlapecký soubor, pro dívčí soubor i mezi soubory navzájem, pro každé třídění zvlášť. V diskuzi jsou některé volby analyzovány i v kombinaci třízení. Podařilo se provést určité **srovnání se závěry předchozích příspěvatelů** a některá jejich zjištění potvrdit či zpochybnit. Podařilo se **reflektovat** výskyt některých dříve **stanovených typů** a **zmapovat typy vztahů** žáků k idolům.

13.2 Limity celé práce aneb „jak by to bývalo mohlo dopadnout“

Paradoxně hlavní nevýhodou celého šetření je i jeho proklamovaná výhoda, totiž **kvantitativní i kvalitativní obsáhlost** vzorku. Jev způsobí jistou nepružnost systémů

třídění a obtížnější orientaci v datech. V práci se nepodařilo (hlavně z kapacitních důvodů) **zkombinovat všechny systémy** třídění tak, aby vyprofilovaly konkrétní typy/formy idolů, jak je stanovuje Kučera nebo Kravcová. Další související nevýhodou je, že při zařazování do kategorií nebyla prováděna **triangulace** dat. Došlo pouze k několikeré revizi, nicméně strukturální chyba (způsobená jedním kódujícím) není vyloučena. Mohlo tedy dojít k chybnému zařazení některých sporných voleb a tím k **určitému zkreslení** výsledků. Některé kategorie, zejména sociologicky-výrokového třídění, nemusí být vždy jednoznačně **definovány**. Z hlediska vzorku pozorujeme neúměrně málo dětí (voleb) v **první třídě**, čímž mohl být vzorek málo reprezentativní, a získané výsledky z první třídy proto nemusí být reliabilní. Dále máme na paměti problematické volby **chlapců ve třetích třídách**, kteří nebyli příliš nakloněni výzkumnému záměru při sběru dat. Data (volby) navíc v souhrnném zpracování ztrácejí kontakt s **původním terénem**, a navíc pocházejí z více tříd, čímž je nelze příliš vztahovat vůči sobě. Při kvantifikaci se nepoužívá **metoda statistické kontroly testy**; k závěrům se dochází pomocí interpretace relativních četností. Jsme si vědomi faktu, že systémy třídění (hlavně druhá kategorizace) by mohly být definovány v některých úrovních podle jiného znaku společných prvků, a celkově se přikláníme k **revizi** zařazení voleb ve všech systémech třídění (zejména druhém a třetím).

Přiblížili jsme se k samotnému závěru celého našeho „božského“ dobrodružství. V posledním příspěvku souhrnně přehlédneme celou práci, abychom se pak sami vydali hledat vlastního Boha.

14 Závěr

Dostali jsme se až na samotný závěr „putování po hvězdách“. Právě „hvězdy“ jsou původní metaforou celého výzkumu fenoménu vzorů dětí, na který našim příspěvkem zčásti navazujeme a z části do něj přinášíme jiný vhled.

Práce je členěna na tři oddíly, teoretický, empirický a diskuzi. V teoretické části jsou nejprve představeny přístupy a výsledky předchozích badatelů, které se později snažíme ověřovat, přinášíme ale i referát o pozdní Freudově teorii, do které se snažíme celou naši práci zakotvit, a tím i včlenit do širšího rámce psychologické teorie. Vyvrcholením teoretické části je utřídění pojmů, které se v průběhu dosavadního bádání vyskytly, případně jejich redefinice, které se staly výchozím pojmoslovným aparátem pro další práci. V závěru části jsou formulovány hlavní výzkumné úkoly. Empirický oddíl pojednává o zpracování voleb idolů dětí základní školy, jak je sebrali studenti psychologie v akademickém roce 2012/2013. Po vytvoření unifikované databáze a popisu metody a průběhu získávání dat, spočívá těžiště práce v roztřídění dat podle jejich kvalitativní povahy a vytvoření tak tří modelů kategorizace, od hrubého k jemnějším, přičemž první z nich je spíše popisný nástroj, druhý odhaluje sociální kontext voleb a třetí z nich funkční a vztahovou stránku. Je zároveň psychologickým hodnocením. Metodou kategorizace jsme mj. rozvíjeli svůj psychologický odhad a kognitivní a tvůrčí schopnosti. Po aplikaci systémů třídění došlo ke kvantifikaci jednotlivých rubrik a jejího vyhodnocení, k sledování proměn jejich výskytu z vývojového a genderového hlediska. V oddílu diskuze následuje reflexe teoretické a reflexe empirické části se souhrnem výsledků a jejich interpretacemi, které představuje vyvrcholení celé práce. Nalezneme zde také kapitolu srovnávající zjištění s nálezy předchozích přispěvatelů. Práce je také opatřena seznamem literatury, přílohami a CD, na kterém je uložena celá databáze „hvězd“.

Postup práce se řídil principem emergence, kdy se od jednoduchého třídění postupně profilovaly další kategorie na základě sdružování společných znaků a vyjevování nových souvislostí. Práce má prvky kvalitativní, kvantitativní i srovnávací studie. Postup práce hodnotíme jako náročný, s neustálou reflexí dat. Jsme si vědomi, že třídění dat, kapitol i výzkumné otázky by mohlo ještě pokračovat, nicméně se domníváme, že se nám podařilo dosáhnout určitého koherentního tvaru, a to jak systémů třídění, tak nalezených závěrů. Ty jsou představeny zejména v dvanácté kapitole o reflexi empirické části, nyní uvádíme zjednodušený základní nález;

Chlapci z převážné většiny volí své vzory mužství, ke kterým zaujímají identifikační vztah (chtějí „být jako“). Nejvíce se s nimi ztotožňují pomocí identifikace se symptomem, což znamená, že by „chtěli být v roli příběhu“. Jejich druhá nejfrekventovanější vazba je identifikace imaginární, což symbolizuje touhu chlapce „být dobrý (nejlepší)“. Jako druhou nejsilnější preferenci voleb chlapci uvádějí činnosti, silněji s přidruženým vzorem, kterými sublimují své pudy. Ženské vzory volí málo a zaujímají k nim většinou vztah adorační, ať již přiznaně nebo nepřiznaně eroticky motivovaný nebo skrze výkon. Nejoblíbenější chlapeckou rubrikou je sport, preferovaný ve všech ročnících spolu s humorem, dále je nejvíce hudby a herectví. Chlapci také více uvádějí volby související s primární rodinou a více než dívky zaujímali záporný vztah k zadání výzkumné otázky.

Dívky volí vzory mužství a ženství stejně často, a zaujímají k nim vztah identifikace/adorace symptomatické. Znamená to, že se s přáním nejen ztotožňují, ale též je přitahuje na druhém pohlaví. Pro dívky jsou více typické, než pro chlapce, volby zvířat (pro obě pohlaví výhradně na prvním stupni), k nimž zaujímají vztah kompenzace. Typizující volbou je kůň. Dívky si také volí častěji bližší vrstevnické vzory, než chlapci, a vztahují se k idolům více komplikovaně a celkově více diferencovaně. Nejoblíbenější dívčí rubrikou je hudba, přitažlivost a sport. První dvě jsou uváděny dívkami od druhé do deváté třídy.

Celkově je nejvíce volen muž, a zejména na druhém stupni, v necelé čtvrtině všech voleb žena.

Hlavní přínos práce spočívá ve vytvoření tří modelů uchopení dat velkého vzorku a revize některých závěrů předchozích autorů.

Limity práce spatřujeme v kvantitativním vyhodnocení, které neaplikuje statistickou kontrolu (testy), stejně tak v nereprezentativnosti první třídy. Nesrovnalosti v psychologickém třídění mohly vzniknout chybným nebo sporným zařazením v předchozích systémech třídění (I. a II. kategorizace). Vhodná by proto byla revize zařazení, případně standardizace modelů.

Z hlediska další práce by bylo zajímavé více prozkoumat a rozpracovat vztah mezi třetím a druhým (ale i prvním) tříděním, respektive jejich kombinací, a tím detailněji zjistit, k jakým typům konkrétně se žáci základních škol vztahují, jak a s jakou četností. Postup je nastíněn v kapitole *Srovnání se závěry předchozích bádajících* s tím, že na další zpracování

zde nezbyvá prostor. Ze stejného důvodu nebyly hledány společné volby dívek a chlapců. Také by bylo přínosné sledovat výskyt a proměny typů vztahů (třetí třídění) postupem ročníků. Zajímavé by též bylo zaměřit se na srovnání voleb idolů ze základních škol s jiným typem školy: gymnázií a středních škol všeho druhu. Konečně, volbu vzoru považujeme za důležitý ukazatel psychického vývoje. Práce by mohla napomoci k vývinu testového (diagnostického) nástroje, který by mohl ukazovat na vývojové nesrovnalosti prostřednictvím idolizace. Principiálně by sledoval výskyt standardizovaných rubrik v průběhu školní docházky, čímž by bylo možné například z dívčí volby babičky v osmé třídě nebo chlapecké volby pokémona v sedmé třídě odhalit případné odchylky psychosociálního vývoje.

Osobně bych zakončil smělým tvrzením, že pokud jste si v průběhu četby položili otázku „kdo je můj vzor?“, tak jste pro sebe objevili hlavní přínos této práce.

15 Literatura

15.1 Primární zdroje

1. BLOS, Peter. The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child*. Vol. 22, 1967, s. 162 - 186
2. Davová psychologie a analýza Já. FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920 - 1924*. v Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999, s. 59 - 127. ISBN 80-86123-09-X.
3. Já a Ono. FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920 - 1924*. v Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999, s. 189 - 229. ISBN 80-86123-09-X.
4. KRAVCOVÁ, Jana. *Idoly u dětí školního věku*. Praha, 2008, 120 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova.
5. KUČERA, Miloš. *Formy citů: Lacanovská teorie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2008, 449 s. ISBN 978-80-246-1432-8.
6. KUČERA, Miloš. *Volby idolů v terminologii Freuda (a částečně Lacana)*. Interní rukopis. Katedra psychologie PedF UK, Praha. 2016, 3 str.
7. MIKŠÍČEK, Ondřej. *Identifikace a imitace u současných školáků.: Pop Pantheon*. Praha, 1999, 118 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova.
8. RAVIV, A., et al. Adolescent Idolization of Pop Singers: Causes, Expressions, and Reliance. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 25, No. 5, 1996, s. 631 - 650. ISSN 0047-2891

15.2 Další zdroje

9. K zavedení narcismu. FREUD, Sigmund. *Spisy z let 1913-1917*. Přeložil Miloš KOPAL. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86123-18-9.
10. LAPLANCHE, Jean a Jean-Bertrand PONTALIS. *Psychoanalytický slovník*. Bratislava: Veda, 1996, 553 s. ISBN 80-224-0437-3.

11. Mimo princip slasti. FREUD, Sigmund. *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920 - 1924*. v Psychoanalyt. nakl. vyd. 1. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999, s. 189 - 229. ISBN 80-86123-09-X.
12. Tři pojednání k teorii sexuality. FREUD, Sigmund. *Spisy z let 1904-1905*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 2000. ISBN 80-86123-16-2.
13. Vytěsnění. FREUD, Sigmund. *Spisy z let 1913-1917*. Přeložil Miloš KOPAL. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86123-18-9.

16Přílohy

16.1Příloha č. 1 – Rozložení počtu žáků a voleb

Tabulka 1 - Rozvrstvení počtu žáků podle pohlaví v jednotlivých ročnících

Ročník	Počet tříd	Počet volících (žáků)	Chlapci	Dívky
1.	1	15	10	5
2.	4	68	32	36
3.	4	83	41	42
4.	3	59	27	32
5.	3	57	30	27
6.	2	39	20	19
7.	4	89	37	52
8.	2	29	20	9
9.	4	65	40	25
Celkem	27	504	257	247
Průměr pro ročník	-	56	29	27

Tabulka 2 - Rozložení voleb v jednotlivých ročnících v absolutních hodnotách

Ročník	Počet voleb celkem	chlapeckých voleb celkem	dívčích voleb celkem
7.	164	63	101
4.	145	64	81
3.	135	74	61
9.	131	73	58
6.	113	54	59
8.	110	63	47
5.	97	59	38
2.	73	33	40
1.	24	16	8
Celkem	992	499	493

16.2 Příloha č. 2 – Přepočet voleb na žáka a síla jedné volby

Tabulka 3

Ročník	počet voleb/osoba	počet voleb/chlapce	síla jedné volby chlapci
1.	1,60	1,60	6,25%
2.	1,07	1,03	3,03%
6.	2,90	2,70	1,85%
5.	1,70	1,97	1,69%
7.	1,84	1,70	1,59%
8.	3,79	3,15	1,59%
4.	2,46	2,37	1,56%
9.	2,02	1,83	1,37%
3.	1,63	1,80	1,35%

Tabulka 4

Ročník	počet voleb/osoba	počet voleb/dívku	síla jedné volby dívky
1.	1,60	1,60	12,50%
5.	1,70	1,41	2,63%
2.	1,07	1,11	2,50%
8.	3,79	5,22	2,13%
9.	2,02	2,32	1,72%
6.	2,90	3,11	1,69%
3.	1,63	1,45	1,64%
4.	2,46	2,53	1,23%
7.	1,84	1,94	0,99%

16.3 Příloha č. 3 - Poměrné rozložení ročníků z hlediska voleb

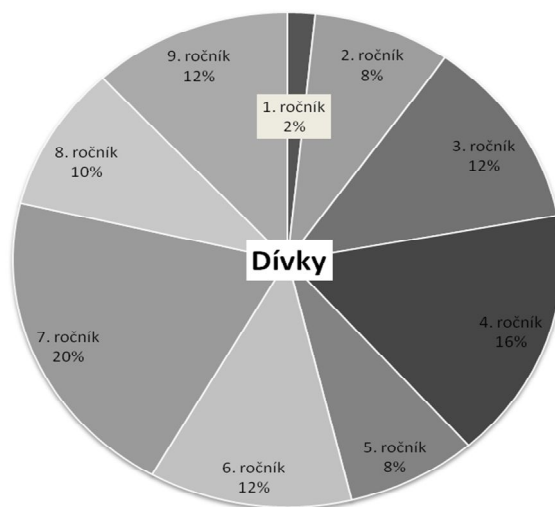

Diagram 1

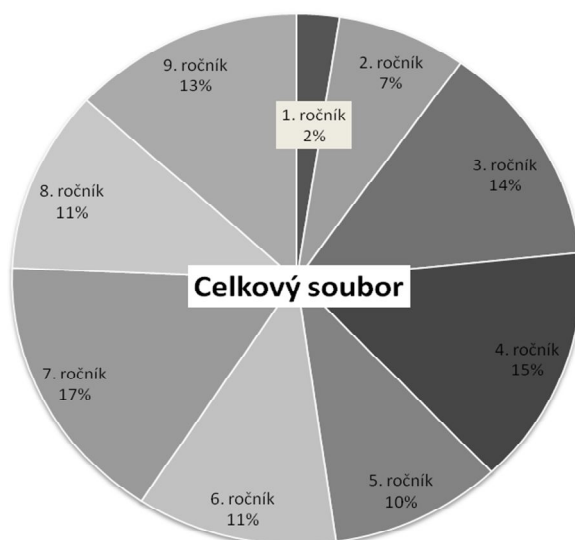

Diagram 2

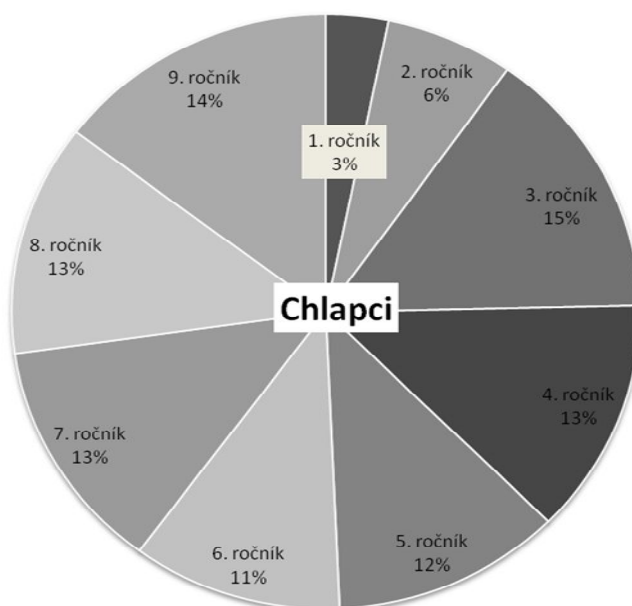

Diagram 3

16.4Příloha č. 4 - Struktura kategorií sociologicky-výrokového

třídění DÍVKY

0. NIKDO

1. NEŽIVOTNÉ VOLBY/JINÉ

2. VÝZNAMNÍ PRVNÍ

3. VÝZNAMNÍ DRUZÍ

3.1. NON-GLAMOROUS

3.1.1. příbuzní

3.1.2. nepříbuzní

3.1.3. vrstevníci

3.2. GLAMOROUS

3.2.1. zvíře

3.2.2. animovaná postava

3.2.3. umělecký hrdina

3.2.4. herectví

3.2.5. sport

3.2.5.1. sporty o míč

3.2.5.2. tenis

3.2.5.3. sporty s vlastním
tělem

3.2.5.4. závodění na okruhu

3.2.5.5. koně

3.2.6. hudba

3.2.6.1. zpěv - zahraniční

3.2.6.2. zpěv - domácí

3.2.6.3. skladatel

3.2.6.4. tanec

3.2.6.5. další

3.2.7. humor

3.2.7.1. ksichty

3.2.7.2. u herectví

3.2.7.3. u animované
postavy

3.2.7.4. u uměleckého
hrdiny

3.2.8. mocenské ovládnutí

3.2.8.1. veřejně (politik)

3.2.8.2. umělecky -
spisovatel

3.2.9. vnitřní vlastnosti

3.2.9.1. a herectví

3.2.9.2. animované postavy

3.2.9.3. s hudbou

3.2.9.4. se zvířaty

3.2.9.5. v politice

3.2.9.6. v umělecké postavě

3.2.9.7. ve sportu

3.2.10. přitažlivost

3.2.10.1.heterosexuální

3.2.10.2.izosexuální

3.2.11. malířství

16.5 Příloha č. 5 - Struktura kategorií sociologicky-výrokového

třídění CHLAPCI

0. NIKDO

1. NEŽIVOTNÉ VOLBY

2. VÝZNAMNÍ PRVNÍ

3. VÝZNAMNÍ DRUZÍ

3.1. NON-GLAMOROUS

3.1.1. příbuzní

3.1.2. nepříbuzní

3.1.3. vrstevníci

3.2. GLAMOROUS

3.2.1. zvíře

3.2.2. animovaná postava

3.2.3. umělecký hrdina

3.2.4. herectví

3.2.5. sport

3.2.5.1. sporty o míč

3.2.5.2. tenis

3.2.5.3. sporty s vlastním
tělem

3.2.5.4. závodění na okruhu

3.2.5.5. sporty bojové

3.2.5.6. street-sporty

3.2.6. hudba

3.2.6.1. zpěv - zahraniční

3.2.6.2. zpěv - domácí

3.2.6.3. skladatel

3.2.6.4. rap a hip hop

3.2.7. humor

3.2.7.1. ksichty

3.2.7.2. u herectví

3.2.7.3. u animované
postavy

3.2.7.4. u uměleckého
hrdiny

3.2.7.5. u hudby

3.2.7.6. u non-glamorous
nepříbuzní

3.2.8. mocenské ovládnutí

3.2.8.1. veřejně (politik)

3.2.8.2. umělecky

3.2.8.3. ovládnutí rozumem

3.2.8.4. agrese

3.2.9. vnitřní vlastnosti

3.2.10. přitažlivost

3.2.10.1. heterosexuální

3.2.10.2. izosexuální

3.2.11. jiné

16.6 Příloha č. 6 - Fenomenologické třídění CHLAPCI

Tabulka 5

Ročník	Muž		Žena		maskulizující volby		feminizující volby	
1.	11	68,75%	0	0,00%	1	6,25%	0	0,00%
2.	18	54,55%	1	3,03%	1	3,03%	0	0,00%
3.	51	68,92%	4	5,41%	1	1,35%	0	0,00%
4.	34	53,13%	1	1,56%	1	1,56%	0	0,00%
5.	43	72,88%	6	10,17%	2	3,39%	0	0,00%
6.	47	87,04%	2	3,70%	0	0,00%	0	0,00%
7.	43	68,25%	7	11,11%	0	0,00%	0	0,00%
8.	55	87,30%	6	9,52%	0	0,00%	0	0,00%
9.	55	75,34%	6	8,22%	0	0,00%	0	0,00%
Celkem	357	71,54%	33	6,61%	6	1,20%	0	0,00%

Tabulka 6

Ročník	skupina mužská		skupina ženská		skupina smíšená	
1.	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
2.	3	9,09%	0	0,00%	0	0,00%
3.	1	1,35%	0	0,00%	1	1,35%
4.	22	34,38%	0	0,00%	0	0,00%
5.	1	1,69%	0	0,00%	3	5,08%
6.	3	5,56%	0	0,00%	0	0,00%
7.	4	6,35%	0	0,00%	1	1,59%
8.	1	1,59%	0	0,00%	0	0,00%
9.	6	8,22%	0	0,00%	2	2,74%
Celkem	41	8,22%	0	0,00%	7	1,40%

Tabulka 7

Ročník	zvíře		činnost		jiné		CELKEM	
1	1	6,25%	2	12,50%	1	6,25%	16	3,21%
2	2	6,06%	2	6,06%	6	18,18%	33	6,61%
3	3	4,05%	4	5,41%	9	12,16%	74	14,83%
4	0	0,00%	4	6,25%	2	3,13%	64	12,83%
5	1	1,69%	1	1,69%	2	3,39%	59	11,82%
6	0	0,00%	0	0,00%	2	3,70%	54	10,82%
7	0	0,00%	7	11,11%	1	1,59%	63	12,63%
8	0	0,00%	1	1,59%	0	0,00%	63	12,63%
9	0	0,00%	1	1,37%	3	4,11%	73	14,63%
Celkem	7	1,40%	22	4,41%	26	5,21%	499	100,00 %

16.7 Příloha č. 7 - Fenomenologického třídění DÍVKY

Tabulka 8

Ročník	Muž		Žena		maskulizující volby		feminizující volby	
1.	1	12,50%	0	0,00%	0	0,00%	3	37,50%
2.	7	17,50%	9	22,50%	3	7,50%	13	32,50%
3.	14	22,95%	26	42,62%	1	1,64%	2	3,28%
4.	33	40,74%	30	37,04%	1	1,23%	2	2,47%
5.	8	21,05%	23	60,53%	0	0,00%	0	0,00%
6.	36	61,02%	13	22,03%	0	0,00%	0	0,00%
7.	43	42,57%	45	44,55%	1	0,99%	1	0,99%
8.	20	42,55%	20	42,55%	0	0,00%	0	0,00%
9.	27	46,55%	24	41,38%	0	0,00%	0	0,00%
Celkem	189	38,34%	190	38,54%	6	1,22%	21	4,26%

Tabulka 9

Ročník	skupina mužská		skupina ženská		skupina smíšená	
1	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
2	0	0,00%	1	2,50%	0	0,00%
3	0	0,00%	2	3,28%	2	3,28%
4	3	3,70%	2	2,47%	0	0,00%
5	1	2,63%	0	0,00%	1	2,63%
6	3	5,08%	0	0,00%	3	5,08%
7	0	0,00%	2	1,98%	5	4,95%
8	5	10,64%	0	0,00%	1	2,13%
9	5	8,62%	0	0,00%	1	1,72%
Celkem	17	3,49%	7	1,42%	13	2,64%

Tabulka 10

Ročník	zvíře		činnost		jiné		CELKEM	
1	4	50,00%	0	0,00%	0	0,00%	8	1,62%
2	5	12,50%	0	0,00%	2	5,00%	40	8,11%
3	11	18,03%	3	4,92%	0	0,00%	61	12,37%
4	9	11,11%	1	1,23%	0	0,00%	81	16,43%
5	2	5,26%	1	2,63%	2	5,26%	38	7,71%
6	0	0,00%	0	0,00%	4	6,78%	59	11,97%
7	0	0,00%	1	0,99%	3	2,97%	101	20,49%
8	0	0,00%	0	0,00%	1	2,13%	47	9,53%
9	0	0,00%	0	0,00%	1	1,72%	58	11,76%
Celkem	31	6,29%	6	1,22%	13	2,64%	493	100,00%

16.8 Příloha č. 8 - Celková obsazenost fenomenologických kategorií

Tabulka 11

Název kategorie	Četnost v u chlapců		Četnost u dívek		Četnost v celém souboru (všichni žáci)	
Muž	357	71,54%	189	38,34%	546	55,04%
Žena	33	6,61%	190	38,54%	223	22,48%
Maskulizující	6	1,20%	6	1,22%	12	1,21%
Feminizující	0	0,00%	21	4,26%	21	2,12%
Skupina mužská	41	8,22%	17	3,49%	58	5,85%
Skupina ženská	0	0,00%	7	1,42%	7	0,71%
Skupina smíšená	7	1,40%	13	2,64%	20	2,02%
Zvíře	7	1,40%	31	6,29%	38	3,83%
Činnost	22	4,41%	6	1,22%	28	2,82%
Jiné	26	5,21%	13	2,64%	39	3,93%
Celkem	499	100%	493	100%	992	100%

Tabulka 12 - Dívky i chlapci (celý soubor) absolutní četnosti

Roční k	Muž	Žena	Mas	Fem	SkM	SkŽ	SkS	Zvíře	Čin	Jiné	CELKEM
1.	12	0	1	3	0	0	0	5	2	1	24
2.	25	10	4	13	3	1	0	7	2	8	73
3.	65	30	2	2	1	2	3	14	7	9	135
4.	67	31	2	2	25	2	0	9	5	2	145
5.	51	29	2	0	2	0	4	3	2	4	97
6.	83	15	0	0	6	0	3	0	0	6	113
7.	86	52	1	1	4	2	6	0	8	4	164
8.	75	26	0	0	6	0	1	0	1	1	110
9.	82	30	0	0	11	0	3	0	1	4	131
celkem	546	223	12	21	58	7	20	38	28	39	992

Tabulka 13 - Dívky i chlapci (celý soubor) relativní četnosti (v procentech)

Roční k	Muž	Žena	Mas	Fem	SkM	SkŽ	SkS	Zvír	Čin	Jiné	CELKEM
1.	1,21	0,00	0,10	0,30	0,00	0,00	0,00	0,50	0,20	0,10	2,42%
2.	2,52	1,01	0,40	1,31	0,30	0,10	0,00	0,71	0,20	0,81	7,36%
3.	6,55	3,02	0,20	0,20	0,10	0,20	0,30	1,41	0,71	0,91	13,61%
4.	6,75	3,13	0,20	0,20	2,52	0,20	0,00	0,91	0,50	0,20	14,62%
5.	5,14	2,92	0,20	0,00	0,20	0,00	0,40	0,30	0,20	0,40	9,78%
6.	8,37	1,51	0,00	0,00	0,60	0,00	0,30	0,00	0,00	0,60	11,39%
7.	8,67	5,24	0,10	0,10	0,40	0,20	0,60	0,00	0,81	0,40	16,53%
8.	7,56	2,62	0,00	0,00	0,60	0,00	0,10	0,00	0,10	0,10	11,09%
9.	8,27	3,02	0,00	0,00	1,11	0,00	0,30	0,00	0,10	0,40	13,21%
celkem	55,04	22,47	1,20	2,11	5,83	0,70	2,00	3,83	2,82	3,92	100%

16.9 Příloha číslo 9 - Souhrn sociologicky-výrokového třídění

Tabulka 14

První úroveň třídění	Chlapecké volby		Dívčí volby		Všechny volby	
Neživotné volby	4	0,40%	2*	0,20%*	6	0,60%
Nikdo	6	0,60%	4	0,40%	10	1,01%
Významní první	20	2,02%	17	1,71%	37	3,73
Významní druzí	469	47,28%	470	47,38%	939	94,66%
Celkový součet	499	50,30%	493	49,70%	992	100%

* Neživotné volby/Jiné

Tabulka 15

První úroveň třídění CHLAPCI	1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	5. roč.	6. roč.	7. roč.	8. roč.	9. roč.	Celkem
Neživotné volby	-	-	3	-	1	-	-	-	-	4
Nikdo	-	-	-	1	1	1	-	-	3	6
Významní druzí	16	33	65	63	53	48	60	62	69	469
Významní první	-	-	6	-	4	5	3	1	1	20
Celkový součet	16	33	74	64	59	54	63	63	73	499

Tabulka 16

První úroveň třídění HOLKY	1. roč.	2. roč.	3. roč.	4. roč.	5. roč.	6. roč.	7. roč.	8. roč.	9. roč.	Celkem
Neživotné volby/Jiné	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2
Nikdo	-	-	-	-	-	-	2	1	1	4
Významní druzí	8	37	57	80	37	55	96	46	54	470
Významní první	-	2	4	1	1	4	2	-	3	17
Celkový součet	8	40	61	81	38	59	101	47	58	493

Tabulka 17

Druhá úroveň třídění Významní druzí	Chlapecké volby		Dívčí volby		Všechny volby	
NON-GLAMOROUS	27	2,88%	37	3,94%	64	6,82%
GLAMOROUS	442	47,07%	433	46,11%	875	93,18%
Celkový součet	469	49,95%	470	50,05%	939	100%

Tabulka 18

Třetí úroveň třídění Non-glamorous	Chlapecké volby		Dívčí volby		Všechny volby	
příbuzný	12	18,75%	14	21,88%	26	40,63%
nepříbuzný	8	12,50%	4	6,25%	12	18,75%
vrstevník	7	10,94%	19	29,69%	26	40,63%
Celkový součet	27	42,19%	37	57,81%	64	100%

Tabulka 19

Třetí úroveň třídění Glamorous	Chlapecké volby		Dívčí volby		Celkem	
HUDBA	90	10,29%	115	13,14%	205	23,43%
SPORT	153	17,49%	42	4,80%	195	22,29%
PŘITAŽLIVOST	10	1,14%	83	9,49%	93	10,63%
HERECTVÍ	53	6,06%	36	4,11%	89	10,17%
HUMOR	44	5,03%	20	2,29%	64	7,31%
ANIMOVANÁ POSTAVA	19	2,17%	30	3,43%	49	5,60%
MOCENSKÉ OVLÁDNUTÍ	30	3,43%	17	1,94%	47	5,37%
VNITŘNÍ VLASTNOSTI	8	0,91%	38	4,34%	46	5,26%
ZVÍŘE	8	0,91%	33	3,77%	41	4,69%
UMĚLECKÝ HRDINA	22	2,51%	15	1,71%	37	4,23%
MALÍŘSTVÍ	<i>pouze u dívek</i>		4	0,46%	4	0,46%
JINÉ	5	0,57%	<i>pouze u chlapců</i>		5	0,57%
Celkový součet	442	50,51%	433	49,49%	875	100%

Tabulka 20

Třetí úroveň třídění Glamorous CHLAPCI	Sport	Hudba	Humor	Mocenské ovládnutí	Přitažlivost	Herectví	Umělecký hrdina	Animovaná postava	Vnitřní vlastnosti	Zvíře	Jiné	CELKEM
Ročník												
1.	1,13	-	0,45	0,45	-	-	0,45	-	-	-	0,68	3,17
2.	2,94	0,68	0,23	0,45	-	-	0,90	1,36	-	0,68	-	7,24
3.	4,30	0,68	2,71	2,26	0,23	0,90	1,36	0,23	-	0,90	-	13,57
4.	6,79	4,52	0,68	0,23	-	0,45	0,90	0,68	-	-	-	14,25
5.	2,71	1,58	2,26	0,23	0,23	2,49	0,90	0,45	-	0,23	0,23	11,31
6.	1,36	2,26	0,90	1,81	0,23	1,58	0,45	-	0,45	-	0,23	9,28
7.	4,07	3,17	1,81	0,23	0,45	2,26	-	0,45	0,45	-	-	12,90
8.	5,20	3,17	0,68	0,68	0,45	2,04	-	0,90	-	-	-	13,12
9.	6,11	4,30	0,23	0,45	0,68	2,26	-	0,23	0,90	-	-	15,16
Celkem	34,62	20,36	9,95	6,79	2,26	11,99	4,98	4,30	1,81	1,81	1,13	100,00

řazeno podle typu rubriky (vlevo dělitelné, vpravo nedělitelné) a poměrového zastoupení z hlediska *Glamorous-chlapci*; údaje v procentech

Tabulka 21

Třetí úroveň třídění Glamorous DÍVKY	Hudba	Přitažlivost	Sport	Vnitřní vlastnosti	Humor	Mocenské ovládnutí	Herectví	Zvíře	Animovaná postava	Umělecký hrdina	Malířství	CELKEM
[procent] Ročník												
1.	-	-	-	-	-	-	-	0,92	0,69	0,23	-	1,85
2.	1,15	0,23	0,23	0,23	0,23	-	-	1,62	4,16	0,23	-	8,08
3.	4,85	0,46	0,46	0,92	1,39	-	-	2,54	0,23	0,46	0,23	11,55
4.	6,24	3,70	1,62	0,46	1,15	0,46	0,69	2,08	0,23	1,38	0,23	18,24
5.	4,16	0,92	-	0,92	0,23	-	0,23	0,46	0,46	0,23	-	7,62
6.	2,54	0,92	1,15	0,92	0,69	1,15	1,62	-	0,69	0,69	0,23	10,62
7.	4,16	3,93	2,54	3,46	0,23	0,69	3,93	-	0,46	-	-	19,40
8.	2,08	2,08	3,23	0,46	0,46	0,46	1,62	-	-	0,23	-	10,62
9.	1,39	6,93	0,46	1,39	0,23	1,15	0,23	-	-	-	0,23	12,01
Celkem	26,56	19,17	9,70	8,78	4,62	3,92	8,31	7,62	6,93	3,46	0,92	100,00

řazeno podle typu rubriky (vlevo dělitelné, vpravo nedělitelné) a poměrového zastoupení z hlediska *Glamorous-dívky*

16.10 Příloha číslo 10 - Rozložení voleb ve čtvrté úrovni sociologicky-výrokového třídění

Tabulka 22

VNITŘNÍ VLASTNOSTI (pouze dívky)	S hudbou	Animované postavy	V umělecké postavě	Se zvířaty	Ve sportu	V politice	A herectví	Nezařazené	CELKEM
[procent] Ročník									
2.	2,63	-	-	-	-	-	-	-	2,63
3.	5,26	2,63	2,63	-	-	-	-	-	10,53
4.	2,63	2,63	-	-	-	-	-	-	5,26
5.	2,63	5,26	-	-	-	2,63	-	-	10,53
6.	5,26	-	-	5,26	-	-	-	-	10,53
7.	18,42	-	7,89	-	-	2,63	5,26	5,26	39,47
8.	2,63	-	-	-	2,63	-	-	-	5,26
9.	13,16	-	-	2,63	-	-	-	-	15,79
Celkem	52,63	10,53	10,53	7,89	2,63	5,26	5,26	5,26	100,00

Tabulka 23

Mocenské ovládnutí Chlapci	Veřejně (politik)	Agrese	Ovládnutí rozumem	Umělecky	CELKEM
1.	-	3,33%	3,33%	-	6,67%
2.	-	3,33%	3,33%	-	6,67%
3.	10,00%	16,67%	3,33%	3,33%	33,33%
4.	3,33%	-	-	-	3,33%
5.	-	3,33%	-	-	3,33%
6.	10,00%	-	6,67%	10,00%	26,67%
7.	-	-	3,33%	-	3,33%
8.	6,67%	-	-	3,33%	10,00%
9.	-	-	6,67%	-	6,67%
Celkový součet	30,00%	26,67%	26,67%	16,67%	100,00%

Tabulka 24

Mocenské ovládnutí Dívky	Umělecky - spisovatel	Veřejně (politik)	Nezařazené	CELKEM
4.	11,76%	-	-	11,76%
6.	23,53%	5,88%	-	29,41%
7.	11,76%	5,88%	-	17,65%
8.	5,88%	5,88%	-	11,76%
9.	5,88%	17,65%	5,88%	29,41%
Celkový součet	58,82%	35,29%	5,88%	100,00%

Tabulka 25

Sport Chlapci	Sporty "o míč"	Sporty "s vlastním tělem"	Street-sport	Sporty bojové	Tenis	Závodění na okruhu	CELKEM
1.	3,27%	-	-	-	-	-	3,27%
2.	7,19%	-	-	0,65%	-	0,65%	8,50%
3.	11,11%	1,31%	-	-	-	-	12,42%
4.	14,38%	2,61%	-	0,65%	0,65%	1,31%	19,61%
5.	6,54%	-	-	0,65%	0,65%	-	7,84%
6.	2,61%	0,65%	-	-	0,65%	-	3,92%
7.	10,46%	-	0,65%	-	0,65%	-	11,76%
8.	5,88%	4,58%	1,31%	1,31%	0,65%	1,31%	15,03%
9.	7,84%	2,61%	4,58%	1,96%	0,65%	-	17,65%
Celkový součet	69,28%	11,76%	6,54%	5,23%	3,92%	3,27%	100,00%

Tabulka 26

Sport Dívky	Sporty "s vlastním tělem"	Tenis	Sporty "o míč"	Koně	Závodění na okruhu	CELKEM
2.	2,38%	-	-	-	-	2,38%
3.	-	-	2,38%	2,38%	-	4,76%
4.	2,38%	7,14%	2,38%	2,38%	2,38%	16,67%
6.	4,76%	4,76%	-	2,38%	-	11,90%
7.	9,52%	9,52%	4,76%	2,38%	-	26,19%
8.	16,67%	11,90%	2,38%	-	2,38%	33,33%
9.	2,38%	-	2,38%	-	-	4,76%
Celkový součet	38,10%	33,33%	14,29%	9,52%	4,76%	100,00%

Tabulka 27

Hudba Chlapci	Zpěv-zahraniční	Rap a hip-hop	Zpěv-domácí	Skladatel a youtuber	CELKEM
2.	2,22%	-	1,11%	-	3,33%
3.	2,22%	-	1,11%	-	3,33%
4.	10,00%	3,33%	8,89%	-	22,22%
5.	3,33%	1,11%	3,33%	-	7,78%
6.	4,44%	-	2,22%	4,44%	11,11%
7.	6,67%	3,33%	-	5,55%	15,56%
8.	5,56%	6,67%	-	3,33%	15,56%
9.	11,11%	8,89%	1,11%	-	21,11%
Celkový součet	45,56%	23,33%	17,78%	13,32%	100,00%

Tabulka 28

Hudba Dívky	Zpěv- zahraniční	Zpěv- domáci	Tanec	Rap a hiphop	Další	Skladatel	CELKEM
2.	0,87%	1,74%	1,74%	-	-	-	4,35%
3.	9,57%	6,09%	-	0,87%	1,74%	-	18,26%
4.	8,70%	9,57%	4,35%	0,87%	-	-	23,48%
5.	8,70%	1,74%	4,35%	-	0,87%	-	15,65%
6.	4,35%	2,61%	2,61%	-	-	-	9,57%
7.	9,57%	-	3,48%	1,74%	-	0,87%	15,65%
8.	3,48%	0,87%	-	2,61%	-	0,87%	7,83%
9.	4,35%	-	-	-	0,87%	-	5,22%
Celkový součet	49,57%	22,61%	16,52%	6,09%	3,48%	1,74%	100,00%

Tabulka 29

Humor Chlapci	u animované postavy	Ksichty	u herectví	u uměleckéh o hrdiny	u non- glamorous nepříbuzný	u hudby	Nezařazen é	CELKEM
1.	-	-	-	4,55%	-	-	-	4,55%
2.	2,27%	-	-	-	-	-	-	2,27%
3.	13,64%	-	2,27%	4,55%	4,55%	2,27%	-	27,27%
4.	-	2,27%	4,55%	-	-	-	-	6,82%
5.	11,36%	4,55%	4,55%	-	-	-	2,27%	22,73%
6.	-	2,27%	6,82%	-	-	-	-	9,09%
7.	2,27%	9,09%	2,27%	-	-	2,27%	2,27%	18,18%
8.	-	2,27%	-	-	4,55%	-	-	6,82%
9.	-	2,27%	-	-	-	-	-	2,27%
Celkový součet	29,55%	22,73%	20,45%	9,09%	9,09%	4,55%	4,55%	100,00%

Tabulka 30

Humor Dívky	Ksichty	u animované postavy	u herectví	u uměleckého hrdiny	CELKEM
2.	-	5,00%	-	-	5,00%
3.	15,00%	10,00%	5,00%	-	30,00%
4.	10,00%	-	10,00%	5,00%	25,00%
5.	-	5,00%	-	-	5,00%
6.	5,00%	5,00%	-	5,00%	15,00%
7.	5,00%	-	-	-	5,00%
8.	10,00%	-	-	-	10,00%
9.	5,00%	-	-	-	5,00%
Celkový součet	50,00%	25,00%	15,00%	10,00%	100,00%

Tabulka 31

Přitažlivost Chlapci	Heterosexuální	Izosexuální	CELKEM
3.	-	10,00%	10,00%
5.	10,00%	-	10,00%
6.	-	10,00%	10,00%
7.	20,00%	-	20,00%
8.	10,00%	10,00%	20,00%
9.	10,00%	20,00%	30,00%
Celkový součet	50,00%	50,00%	100,00%

Tabulka 32

Přitažlivost Dívky	Heterosexuální	Izosexuální	CELKEM
2.	-	1,20%	1,20%
3.	1,20%	1,20%	2,41%
4.	8,43%	10,84%	19,28%
5.	4,82%	-	4,82%
6.	3,61%	1,20%	4,82%
7.	13,25%	7,23%	20,48%
8.	8,43%	2,41%	10,84%
9.	16,87%	19,28%	36,14%
Celkový součet	56,63%	43,37%	100,00%

16.11 Příloha číslo 11 – Rozdělení vazeb podle KUKLAF

ZÁKLADNÍ VAZBY:

identifikace

- identifikace imaginární
- identifikace symbolická
- identifikace se symptomem

adorace

- adorace imaginární
- adorace symbolická
- adorace symptomu
- adorace erotická

sublimace

- sublimace bez identifikace
- sublimace s identifikací

SPECIÁLNÍ VAZBY:

- identifikace vrstevnická
- Oidipská volba
- Oidipský symptom
- crush transgenerační
- kompenzace
- negační symbolická volba

16.12 Příloha číslo 12 – Rozmístění vazeb podle KUKLAF

hodnocení v našem souboru u chlapců

Stejnopohlavní volby (muž, skupina mužská, maskulizující):

- identifikace imaginární
- identifikace se symptomem
- identifikace symbolická
- *identifikace vrstevnická*²²
 - *Oidipská volba*
 - *crush transgenerační*
 - sublimace s identifikací
 - sublimace bez identifikace

Jinopohlavní volby (žena, ~~skupina ženská, feminizující~~):

- adorace erotická
- adorace imaginární
- adorace symbolická
- adorace symptomu
 - *identifikace vrstevnická*
 - *Oidipská volba*
 - *crush transgenerační*

Volby zahrnující obě pohlaví (skupina smíšená):

- *Oidipská volba*
- *Oidipský symptom*

Bezpohlavní volby (případně nekonkrétní volby) (činnost, jiné, zvíře):

- sublimace bez identifikace
- sublimace s identifikací
- negační symbolická volba
- kompenzace

²² Kurzívou zvýrazněny vazby, které jsou zaujímány směrem k oběma pohlavím

16.13 Příloha číslo 13 – Rozmístění vazeb podle KUKLAF

hodnocení v našem souboru u dívek

Stejnopohlavní volby (žena, skupina ženská, feminizující):

- identifikace imaginární
- identifikace se symptomem
- identifikace symbolická
- *identifikace vrstevnická*²³
 - *Oidipská volba*
 - *crush transgenerační*
 - *sublimace s identifikací*

Jinopohlavní volby (muž, skupina mužská, maskulizující):

- adorace erotická
- adorace imaginární
- adorace symbolická
- adorace symptomu
 - *identifikace vrstevnická*
 - *Oidipská volba*
 - *crush transgenerační*
 - *sublimace s identifikací*

Volby zahrnující obě pohlaví (skupina smíšená):

- *Oidipská volba*
- *sublimace s identifikací*

Bezpohlavní volby (činnost, jiné, zvíře):

- negační symbolická volba
- kompenzace
- sublimace bez identifikace

²³ Kurzívou zvýrazněny vazby, které jsou zaujímány směrem k oběma pohlavím

16.14

Příloha číslo 14 – Výskyt vazeb u chlapců podle KUKLAF

Rozložení vazeb CHLAPCI		Ročník									
III. Kategorizace (KUKLAF)		1	2	3	4	5	6	7	8	9	Celkový součet
IDENTIFIKACE SE SYMPTOMEM IDENTIFIKACE IMAGINÁRNÍ identifikace symbolická SUBLIMACE S IDENTIFIKACÍ sublimace bez identifikace Oidipická volba CRUSH TRANSGENERAČNÍ identifikace vrstevnická adorace symptomu negační symbolická volba adorace erotická kompenzace adorace imaginární Oidipický symptom adorace symbolická	IDENTIFIKACE SE SYMPTOMEM	31,25%	9,09%	17,57%	35,94%	40,68%	33,33%	26,98%	25,40%	24,66%	27,45%
	IDENTIFIKACE IMAGINÁRNÍ	6,25%	18,18%	20,27%	42,19%	23,73%	11,11%	31,75%	17,46%	24,66%	23,65%
	identifikace symbolická	0,00%	18,18%	14,86%	4,69%	1,69%	22,22%	6,35%	30,16%	20,55%	14,23%
	SUBLIMACE S IDENTIFIKACÍ	18,75%	15,15%	5,41%	6,25%	1,69%	12,96%	14,29%	9,52%	12,33%	9,62%
	sublimace bez identifikace	25,00%	24,24%	17,57%	4,69%	3,39%	0,00%	3,17%	0,00%	0,00%	6,41%
	Oidipická volba	0,00%	0,00%	8,11%	0,00%	6,78%	7,41%	4,76%	1,59%	1,37%	3,81%
	CRUSH TRANSGENERAČNÍ	6,25%	3,03%	6,76%	3,13%	6,78%	1,85%	1,59%	1,59%	2,74%	3,61%
	identifikace vrstevnická	6,25%	3,03%	2,70%	0,00%	1,69%	7,41%	1,59%	4,76%	0,00%	2,61%
	adorace symptomu	0,00%	0,00%	1,35%	0,00%	5,08%	0,00%	4,76%	1,59%	1,37%	1,80%
	negační symbolická volba	0,00%	0,00%	0,00%	1,56%	1,69%	3,70%	0,00%	0,00%	4,11%	1,40%
adorace erotická kompenzace adorace imaginární Oidipický symptom adorace symbolická	adorace erotická	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,17%	3,17%	4,11%	1,40%
	kompenzace	6,25%	6,06%	4,05%	0,00%	1,69%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,40%
	adorace imaginární	0,00%	3,03%	0,00%	1,56%	0,00%	0,00%	1,59%	3,17%	1,37%	1,20%
	Oidipický symptom	0,00%	0,00%	1,35%	0,00%	3,39%	0,00%	0,00%	0,00%	1,37%	0,80%
	adorace symbolická	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,69%	0,00%	0,00%	1,59%	1,37%	0,60%
	Celkový součet	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Tučně zvýrazněny vazby, které se vyskytují více, než v pěti procentech v celkovém souboru.

Kapitálkami zvýrazněny vazby, které se vyskytují ve všech třídách.

Tučně zvýrazněna hodnota největšího výskytu vazby z hlediska tříd. Hodnoty jsou zobrazeny z hlediska zastoupení vazby ve volbách jednotlivých tříd.

tabulka č. 33

16.15 Příloha číslo 15 – Výskyt vazeb u dívek podle KUKLAF

Rozložení vazeb DÍVKY		Ročník									Celkový součet
III. kategorizace (KUKLAF)	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
IDENTIFIKACE SE SYMPTOMEM ADORACE SYMPTOMU sublimace s identifikací identifikace imaginární adorace erotická adorace symbolická kompenzace identifikace vrstevnická Oidipská volba identifikace symbolická adorace imaginární sublimace bez identifikace crush transgenerační negativní symbolická volba Celkový součet	37,50%	42,50%	32,79%	30,86%	50,00%	6,78%	16,83%	17,02%	6,90%	23,73%	
	12,50%	15,00%	13,11%	29,63%	5,26%	28,81%	20,79%	29,79%	5,17%	19,47%	
	0,00%	5,00%	8,20%	2,47%	2,63%	11,86%	10,89%	14,89%	8,62%	8,11%	
	0,00%	2,50%	3,28%	6,17%	0,00%	0,00%	8,91%	10,64%	27,59%	7,71%	
	0,00%	0,00%	0,00%	3,70%	7,89%	5,08%	9,90%	12,77%	13,79%	6,69%	
	0,00%	2,50%	1,64%	6,17%	5,26%	13,56%	3,96%	4,26%	15,52%	6,49%	
	50,00%	12,50%	18,03%	11,11%	5,26%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,29%	
	0,00%	5,00%	3,28%	1,23%	5,26%	10,17%	10,89%	0,00%	0,00%	4,87%	
	0,00%	5,00%	6,56%	1,23%	2,63%	8,47%	1,98%	0,00%	5,17%	3,65%	
	0,00%	5,00%	1,64%	2,47%	0,00%	3,39%	6,93%	4,26%	3,45%	3,65%	
	0,00%	0,00%	1,64%	2,47%	2,63%	1,69%	3,96%	4,26%	8,62%	3,25%	
	0,00%	5,00%	4,92%	1,23%	7,89%	6,78%	1,98%	0,00%	0,00%	3,04%	
	0,00%	0,00%	4,92%	1,23%	5,26%	3,39%	0,99%	0,00%	3,45%	2,23%	
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	1,98%	2,13%	1,72%	0,81%	
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	

Tučně zvýrazněny vazby, které se vyskytují více, než v pěti procentech v celkovém souboru.

Kapitálkami zvýrazněny vazby, které se vyskytují ve všech třídách.

Tučně zvýrazněna hodnota největšího výskytu vazby z hlediska tříd. Hodnoty jsou zobrazeny z hlediska zastoupení vazby ve volbách jednotlivých tříd.

tabulka č. 34